

ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวมยุรี เสมใจดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
เมษายน 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

343.0414

27896

3.3

ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวมยุรี เสมใจดี

14 ส.ค. 2546

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

เมษายน 2546

ท 224829

มยุรี เสมใจดี. (2546) ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร
สารนิพนธ์ กศ.ม.(สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. นันทนา วงษ์อินทร์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อ
เพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร
ปีการศึกษา 2545

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ที่มีคะแนนความมีน้ำใจ ตั้งแต่ เปอร์เซ็นไทล์ที่ 25 ลงมา
จำนวน 12 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
แบบสอบถามความมีน้ำใจต่อเพื่อน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การทดสอบที (t – test
for Dependent Samples)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์มีความมีน้ำใจต่อ
เพื่อนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และเมื่อพิจารณาความมีน้ำใจต่อเพื่อนรายด้าน
พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ มีความมีน้ำใจ ด้านการแบ่งปัน ด้านการให้
ความช่วยเหลือ และ ด้านการแสดงความเห็นใจ อยู่ในระดับมาก และ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01

**THE EFFECT OF GROUP DYNAMIC ON DEVELOPING GENEROSITY TO
FRIENDS OF MATHAYOM SUKSA III STUDENTS OF TRIAMUDOMSUKSA
PATTANAKARN SCHOOL IN BANGKOK**

**AN ABSTRACT
BY
MISS MAYUREE SEMJAIDEE**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
April 2003**

Mayuree Semjaidee. (2003). *The Effect of Group Dynamic on Developing Generosity to Friends of Mathayom Suksa III Students of Triamudomsuksa Pattanakarn School in Bangkok* . Master Project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Master Project Advisor : Assist.Prof. Dr. Nanthana Wong-In.

The purpose of this experimental research was to study the effect of group dynamic on developing generosity to friends of Mathayom Suksa III students of Triamudomsuksa Pattanakarn School in Bangkok in the academic year 2002. The subjects of twelve students were randomly selected from Mathayom Suksa III students whose scores on generosity to friends were lower than twenty – fifth percentile. The research instruments were a questionnaire of generosity to friends and the group dynamic program. The data were analyzed by t – test for Dependent Samples.

The results of the study were as follows :

The generosity to friends of Mathayom Suksa III students participated in the group dynamic program significantly increased at .01 level . The research finding also indicated that each dimension of the generosity to friends : sharing , helping , and caring of the students participated in the group dynamic program was classified in the high level and significantly increased at .01 level .

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

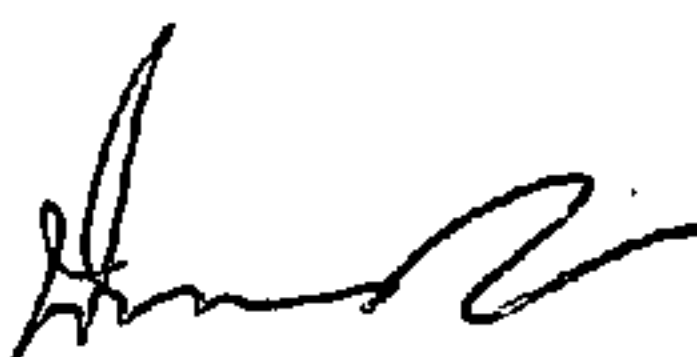
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

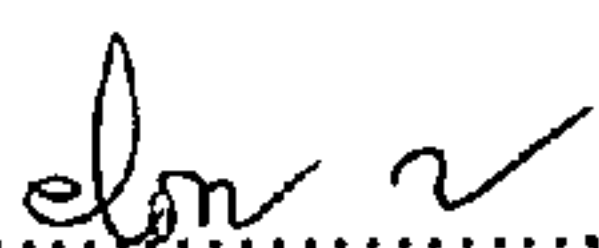

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์)

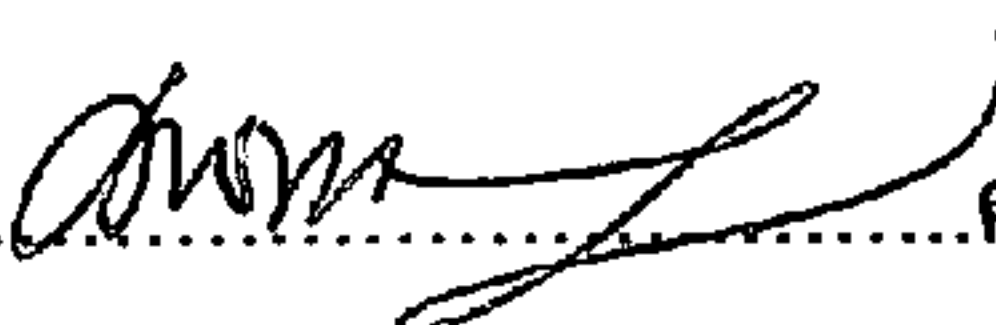

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ มณฑิรา จารุเพ็ง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. คอมเพชร จัตรศุภกุล)

วันที่ ๕๖ เดือน เมษายน พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

สัมฤทธิ์ผลของสารนิพนธ์ฉบับนี้ จักไม่อาจสามารถสำเร็จบริบูรณ์ขึ้นได้เลย ถ้ามิได้รับความเมตตา อนุเคราะห์จากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และอาจารย์ มณฑิรา จารุเพ็ง ซึ่งท่านทั้งสามเป็นผู้จุดประกายความคิด รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสารนิพนธ์ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าด้วยดี สม่าเสมอมาโดยตลอด ซึ่งทำให้สารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณวิททยา บริบูรณ์ทรัพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ที่กรุณาให้ความสะดวกในการดำเนินการทดลอง และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลอง ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณศรีจันทร์เพ็ญ ชมโชติ คุณวิชาญ กิตติสุขสันต์ และเพื่อน ๆ ผู้ซึ่งให้ความเอื้ออาทร ห่วงใย ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อใหญ่ – คุณแม่ เณลิยว เสมใจดี ที่ให้ชีวิต ความรัก ความห่วงใย ตลอดจนเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยมีความมานะบากบั่น ตั้งแต่จุดเริ่มของการเข้าศึกษาในระดับมหาบัณฑิต จนกระทั่งผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และบูรพาจารย์ทุกท่าน

มยุรี เสมใจดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ.....	10
ความหมายของความมีน้ำใจ.....	10
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความมีน้ำใจ.....	11
องค์ประกอบของความมีน้ำใจ.....	13
การเกิดและการพัฒนาความมีน้ำใจ.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ.....	19
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	19
งานวิจัยในประเทศ.....	20
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์.....	21
ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์.....	21
ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์.....	22
กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน.....	25
การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์.....	27
วิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	27
ลำดับขั้นการเรียนรู้กลุ่มสัมพันธ์.....	29
ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์.....	30
ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์.....	31
เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม.....	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ.....	43
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	43
งานวิจัยในประเทศ.....	44
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	46
แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง.....	46
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ.....	47
วิธีดำเนินการทดลอง.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผล.....	54
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	56
ความมุ่งหมาย สมมติฐานและขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	56
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	57
อภิปรายผล.....	58
ข้อเสนอแนะ.....	60
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก.....	71
- แบบสอบถามความมีน้ำใจ.....	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
ภาคผนวก ข	81
- โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน.....	82
- รายละเอียดของโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจ ต่อเพื่อน.....	102
ภาคผนวก ค.....	125
- คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	126
ภาคผนวก ง.....	127
- หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย.....	128
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	130

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าระดับ และค่าความแตกต่างของความมีน้ำใจ ของนักเรียนก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น สืบเนื่องจากการขยายตัวทางอุตสาหกรรม ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีวัฒนธรรม ตะวันตกและด้านอื่น ๆ จึงมีผลทำให้อัตราส่วนของความเจริญทางด้านวัตถุกับด้านจิตใจไม่สัมพันธ์กัน ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรม ทำให้คุณธรรมที่ดีในสังคมแต่เดิมลดลง ดังจะเห็นได้ว่า มีการแข่งขันกันมากขึ้น เอรัดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ขาดความมีน้ำใจ ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการคดโกง ทรัพย์สินซึ่งปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนต่าง ๆ อยู่เสมอ (นฤมล ทีประภาต. 2534 : 4-5)

ความมีน้ำใจถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่บุคคลทุกคนพึงมีดังที่ ชูดา จิตพิทักษ์ (2541-2542 :15) กล่าวว่า ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ และความมีน้ำใจ คุณธรรม ทั้งสามประการนี้รวมอยู่ด้วยกันได้ด้วยความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้งเพราะเมื่อความรัก ความสงสาร ผู้อื่นแล้ว ความเสียสละ ความมีน้ำใจก็จะตามมา บุคคลพึงมีความรัก ความสงสาร ความเสียสละและความมีน้ำใจเผื่อแผ่ต่อเพื่อน ๆ และคนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม จึงจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ในสังคม

การปลูกฝังคุณธรรมให้กับบุคคลในสังคม จึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเพราะคุณธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมหรือประเทศชาติ สังคมใดที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะอันเอื้อต่อการพัฒนา เช่น มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และ มีน้ำใจ สังคมนั้นก็จะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว (สนธยา จัตตมาศ.2532 :4) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 9) ระบุว่า การศึกษาจะต้องมีส่วนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพลเมืองที่พึงประสงค์ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จุดหมายปลายทางของการศึกษามีได้มุ่งเพียงให้คนอ่านออก เขียนได้ มีความรู้ในเนื้อหาเท่านั้น แต่มุ่งหวังเพื่อให้นำไปใช้ในการดำรงชีวิต และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างปกติสุข ซึ่งทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งการเข้าลักษณะของการอยู่ร่วมกัน ควรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อยามมีภัย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2533:90) ระบุว่า การพัฒนาสังคมไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สังคมไทยสามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง แข่งขันกับนานาประเทศได้ โดยที่ประชาชนมีความสุข ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชนและสังคมมีสันติ การพัฒนาคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จาก

ลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงถึงคุณลักษณะของผู้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว (สุชาติ รัตนติตระกูล. 2533:90) ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรม และอุปนิสัยของคนไทยที่มีลักษณะรักความอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบความโอ้อำ รักความสงบ เคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่ามีความกตัญญู มีความเมตตากรุณา และเป็นผู้มีน้ำใจ (อุทัย ทองพูน. 2528 : 69 – 70)

ไอเซ็นเบอร์ก (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2541 : 379 ; อ้างอิงจาก Eiensenberg.1990) ได้ทำการวิจัยตัวแปรที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เป็นผู้ที่มีความร่วมความรู้สึกและอารมณ์ หรือมีความเห็นใจและเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น หรือ “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” และเป็น ผู้ที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผลการวิจัยนั้นพบว่าใหม่ที่สุด ยังไม่ได้พิมพ์ในวารสารทางจิตวิทยาแต่ ไอเซ็นเบอร์กได้ให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวของนิตยสารนิตยสารไทม์ (นิตยสารไทม์ ฉบับวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1990) ว่า “ความรักและความอบอุ่นอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวแปรที่ปลูกฝังให้เด็กมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นอกจากนี้อาจจะเป็นตัวแปรที่ปลูกฝังความเห็นแก่ตัวในเด็กได้ ในการที่จะให้เด็กเป็นผู้ที่จะเห็นใจผู้อื่น พ่อแม่ไม่เพียงแต่ให้ความรักและความอบอุ่น แต่จะต้องมีการวางขอบเขตที่จะให้เด็กมีพฤติกรรมด้านอารมณ์และความรู้สึก หรือต้องมีการควบคุมพฤติกรรมทางอารมณ์และความรู้สึก”

บีแตริค และจอห์น ไวทิง (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2541 : 373 ; อ้างอิงจาก Beatrice & John Whiting .1975) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มักจะมาจากครอบครัวที่มีลักษณะ 3 ประการได้แก่ เด็กได้รับมอบหมายให้ทำงานหลายอย่าง เกี่ยวกับการเอื้ออาทรผู้ที่มีอายุน้อยกว่าและอายุมากกว่า ช่วยในการหุงหาอาหาร อีกประการหนึ่งให้เด็กทราบว่างานที่ตนทำมีส่วนช่วยเหลือในด้านการดำรงชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัว สุดท้ายคือ การที่พ่อแม่พึงพาดน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้มีแนวดำเนินการจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้ผู้เรียนในส่วนของกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี ยุวกาชาดหรือผู้นำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมอิสระ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ได้มุ่งที่จะพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงามเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข (ช่อลัดดา ขวัญเมือง 2541 : 32 – 33)

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีนักเรียนจำนวน 5,328 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนส่วนใหญ่ มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจดี ผู้ปกครอง มีการศึกษาในระดับสูง และนักเรียนที่มาสมัครเรียนก็มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาโดยตลอด เกิดการ แข่งขันระหว่างเพื่อนด้วยกัน ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีงามให้กับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดให้มีโครงการเพื่อนเพื่อเพื่อน โครงการกองร้อย พิเศษ คาบอบรมจริยธรรม และลูกเสือ – เนตรนารี ส่วนในแต่ละวิชาได้มีการสอน

สอดคล้องการ เสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน ได้แก่ ความขยัน ซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ฯลฯ
ควบคู่ไปกับการพัฒนาจริยธรรมสม่ำเสมอ (กรมวิชาการ 2535 : 33)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรพัฒนาของนักเรียน
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงต่อเพื่อนนั้น
นักเรียนส่วนหนึ่งยังขาดในเรื่องความมีน้ำใจในการแบ่งปัน ได้แก่ ไม่ยอมให้เพื่อนยืมหนังสือ
ปากกาและของเล่น ไม่บริจาคสิ่งของส่วนตัวให้กับห้องและในด้านพฤติกรรมการช่วยเหลือซึ่ง
กันและกัน ได้แก่ ไม่ช่วยเพื่อนถือสิ่งของที่หนักพะรุงพะรัง นักเรียนที่เรียนดีไม่ช่วยเหลือเพื่อน
ที่เรียนอ่อน ในเวลาเรียนและพฤติกรรมที่แสดงความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อน พบว่า นักเรียน
หัวเราะเยาะหรือ ขำเติมเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนทำผิดหรือถูกทำโทษ ไม่ปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อน
สอบตก อีกทั้งผู้วิจัยได้สังเกตนักเรียนกลุ่มดังกล่าวพบพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงต่อเพื่อนใน
คาบกิจกรรมแนะแนวว่ามีนักเรียนบางคนแสดงพฤติกรรมต่อเพื่อนในขณะทำงานกลุ่ม ได้แก่
ไม่ช่วยเหลือเพื่อนขณะทำงานกลุ่ม มีสิ่งของที่นำมาใช้กับงานกลุ่มก็ไม่แบ่งให้เพื่อน เมื่อเพื่อน
ทำกิจกรรมผิดพลาดก็ตำหนิเพื่อน มักกล่าวขำเติมเพื่อนหรือหัวเราะเยาะเพื่อนในขณะตอบ
คำถามไม่ได้หรือตอบผิด นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้สำรวจโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ
ความคิดเห็นของนักเรียนที่ต้องการให้ เพื่อนแสดงพฤติกรรมความมีน้ำใจต่อเพื่อนจำนวน
105 คน พบว่านักเรียน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 ต้องการให้เพื่อนแสดงพฤติกรรม
ในด้านการแบ่งปันสิ่งของนักเรียน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ต้องการให้เพื่อน
แสดงพฤติกรรมในด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และนักเรียน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ
14.29 ต้องการให้เพื่อนแสดงพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ

จากข้อมูลเบื้องต้นซึ่งผู้วิจัยเป็นครูแนะแนว และอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2545 ได้เห็นความสำคัญในการช่วยเหลือ พัฒนานักเรียนให้เป็น
ผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีน้ำใจต่อผู้อื่น การพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนสามารถทำ
ได้หลายวิธี ได้แก่ การให้คำปรึกษา การใช้ชุดแนะแนว และกลุ่มสัมพันธ์ (ทิตนา แคมมณี
และเยาวพา เดชะคุปต์. 2522) เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้
เทคนิคดังนี้ เกม บทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของ
นักเรียน และได้ตระหนักในตนเองถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนมีความมีน้ำใจต่อเพื่อนเพิ่มขึ้น หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ทราบความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ และผลการเปรียบเทียบความมีน้ำใจของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูแนะแนว ครูผู้สอนตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปรวมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนไปใช้ในการพัฒนาความมีน้ำใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 จำนวน 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 ที่มีคะแนนความมีน้ำใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 100 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งจากนักเรียนที่สมัครใจในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนมาจำนวน 12 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความมีน้ำใจต่อเพื่อน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
 - 2.1 การแบ่งปัน
 - 2.2 การช่วยเหลือ
 - 2.3 การแสดงความเห็นใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความมีน้ำใจต่อเพื่อน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนด้วยความเต็มใจ ในด้านต่อไปนี้

1.1 การแบ่งปัน หมายถึง การที่นักเรียนแบ่งสิ่งของหรือของเล่นให้กับเพื่อนด้วยความเต็มใจ ได้แก่ แบ่งอุปกรณ์การเรียนให้เพื่อนใช้ ให้สิ่งของ ของกิน กับเพื่อนตามกำลังของตน

1.2 การช่วยเหลือ หมายถึง การที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือเพื่อนเพื่อประโยชน์ของเพื่อน ได้แก่ ช่วยเพื่อนถือของ ให้เพื่อนยืมสมุดงานหรือหนังสือเรียน ช่วยเพื่อนอธิบายการบ้านหรือเนื้อหาบางส่วนที่เพื่อนไม่เข้าใจ ช่วยเพื่อนทำงาน ช่วยเพื่อนติววิชาต่าง ๆ

1.3 การแสดงความเห็นใจ หมายถึง การที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะเข้าใจเห็นใจ เมื่อเพื่อนมีความทุกข์ช่วยปลอบใจและพูดให้กำลังใจ ตั้งใจฟังเมื่อเพื่อนเล่าเรื่องของเพื่อนให้ฟัง ไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด

2. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีกิจกรรมร่วมกันช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เพื่อสามารถพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความมีน้ำใจต่อเพื่อนในด้านการแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ การแสดงความเห็นใจ โดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคต่าง ๆ คือ เกมการแสดงบทบาทสมมติ และการใช้สถานการณ์จำลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 โดยการใช้เกม มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนชี้แจงวัตถุประสงค์และบทบาทของนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยสนทนาทบทวนความหมายและลักษณะของควมมีน้ำใจ และการร่วมกลุ่มสัมพันธ์

2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มโดยใช้เกมแบ่งกลุ่ม

3. ผู้วิจัยขออาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน

4. ผู้วิจัยอธิบายกติกาและขั้นตอนการทำกิจกรรมเกมในการพัฒนา

ควมมีน้ำใจต่อเพื่อนด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ

5. นักเรียนเริ่มทำกิจกรรมด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

1. ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม

2. ให้อาสาสมัครที่เป็นผู้สังเกตการณ์ ออกมารายงานการร่วมกิจกรรมของสมาชิกในแต่ละกลุ่มว่ามีพฤติกรรมในการช่วยกันทำงานอย่างไร

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับควมมีน้ำใจแล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

2. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีน้ำใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

2.2 โดยการใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนแล้วนำเข้าสู่กลุ่มสัมพันธ์โดยบอกวัตถุประสงค์และบทบาทของนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เกี่ยวกับควมมีน้ำใจต่อเพื่อนในด้านการแบ่งปัน และการแสดงความเห็นใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยเลือกผู้แสดง โดยวิธีอาสาสมัคร

2. ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัว

แสดง

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงช่วยจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับ
เนื้อเรื่อง

4. ผู้วิจัยจัดเตรียมผู้สังเกตการณ์ให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงนั่งเป็นผู้ดู
สังเกต และวิเคราะห์

5. ผู้วิจัยให้ผู้แสดงแนะนำตัวเองตามบทบาทที่ได้รับเกี่ยวกับความมี
น้ำใจและเมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมของ
ตัวละครในบทบาทสมมติ

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองที่เคยพบเห็นคนที่มี
ความมีน้ำใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากละครบทบาทสมมติเกี่ยวกับ
ความมีน้ำใจแล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

2. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียน
โดยเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก
การเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

2.3 โดยการใช้สถานการณ์จำลอง มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยนำเข้าสู่กลุ่มสัมพันธ์ โดยบอกวัตถุประสงค์ของการใช้
สถานการณ์จำลอง

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าเรื่องของสถานการณ์จำลองที่นำมาใช้เพื่อให้
นักเรียนเข้าใจรายละเอียดของสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับความมีน้ำใจในการช่วยเหลือ
การแสดง ความเห็นใจ

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนเลือกผู้แสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองและให้
นักเรียนศึกษาบทบาทตามที่นักเรียนได้รับมอบหมาย

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายและให้นักเรียน
สลับเปลี่ยนกันแสดงบทบาทในแต่ละสถานการณ์จำลอง

2. เมื่อทุกคนพร้อม นักเรียนที่รับบทบาทเป็นผู้แสดงบทบาทตามลำดับ เหตุการณ์ของสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับความมีน้ำใจ

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

ภายหลังที่นักเรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองแล้ว ผู้วิจัยให้ นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เกี่ยวกับความรู้สึกต่อเรื่องราวและบทบาทที่นักเรียนได้แสดง

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความมีน้ำใจที่ได้รับจากสถานการณ์จำลองโดยให้นักเรียนเปรียบเทียบสิ่งที่ได้เรียนรู้กับชีวิตจริงและเชื่อมโยงเหตุการณ์จริงกับสถานการณ์จำลองให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติจริง

2. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิด และผลการสรุปของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียน เห็นความสำคัญของการมีน้ำใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัด กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

- 1.1.1 ความหมายของความมีน้ำใจ
- 1.1.2 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความมีน้ำใจ
- 1.1.3 องค์ประกอบของความมีน้ำใจ
- 1.1.4 การเกิดและการพัฒนาความมีน้ำใจ

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

- 1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
- 1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

- 2.1.1 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.3 กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน
- 2.1.4 การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.5 วิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.6 ลำดับขั้นการเรียนรู้กลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.7 ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.8 ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์
- 2.1.9 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม
- 2.1.10 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ
- 2.1.11 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

1.1.1 ความหมายของความมีน้ำใจ

ความมีน้ำใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่พึงมีในตัวบุคคลและเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับคนไทย ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของความมีน้ำใจไว้ดังนี้

ทวีศักดิ์ ญาณประทีปและคนอื่น ๆ (2531 : 282) ได้ให้ความหมายของคำว่า "น้ำใจ" ไว้ในหนังสือพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติพุทธศักราช 2530ว่า หมายถึง ใจจริง นิสัยใจคอ ความเอื้อเฟื้อ

ประดัด เรื่องมาลัย (2519 : 56) กล่าวว่า "ความมีน้ำใจ" คือความต้องการช่วยเหลือเพื่อนเวลาเขาเดือดร้อน มักยกโทษให้แก่เพื่อน ชอบทำอะไรเล็ก ๆ น้อยๆ ให้ผู้อื่น มีน้ำใจต่อผู้อื่น เห็นใจเวลาผู้อื่นได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย แสดงความรักใคร่ชอบพอกับผู้อื่น ชอบให้ผู้อื่นเล่าเรื่องปัญหาส่วนตัวให้ฟัง

พรรณราย ทรัพย์ะประภา (2529 : 184) ได้ให้ความหมายของ "ความมีน้ำใจ" ว่า คือส่วนที่มีเมตตากรุณา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ปกป้องคุ้มครองผู้อื่นหรือมีความเห็นอกเห็นใจมีน้ำใจดีต่อผู้อื่น เช่นเดียวกับที่พ่อแม่แสดงต่อลูก ผู้บังคับบัญชาที่มีลักษณะเช่นนี้ เต้นชดักก็จะมีเมตตาปราณีต่อลูกน้อง ผู้ให้บริการถ้ามีลักษณะเช่นนี้เต้นชดักก็จะให้บริการอย่างเต็มที่เพื่อช่วยเหลือผู้มารับบริการ

กนก จันทรขจร (2533 : 278) กล่าวว่า "น้ำใจ" คืออุปนิสัยใจคอแท้ ๆ ของคนที่รู้จักระลึกรู้ถึงผู้อื่นเรียกว่า มีน้ำใจส่วนผู้ที่มุ่งคิดเฉพาะแต่ตนเองเป็นที่ตั้งไม่รู้จักระลึกถึงผู้อื่นบ้างเรียกว่าไม่มีน้ำใจหรือขาดน้ำใจ ผู้ที่มีน้ำใจนั้นเป็นผู้ที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือก็รับเป็นภาระให้โดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น ลูกให้ที่นั่งแก่เด็ก สตรี คนชราบนรถประจำทางเป็นต้น ตามชนบท ชาวบ้านจะช่วยงานกันที่เรียกว่า "ลงแขก" เป็นบ่อเกิดของความรักสมัครสมาน ความสามัคคีกัน คนมีน้ำใจย่อมมีคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลโดยไม่หวังผลตอบแทน

สรุปจากความหมายข้างต้น ความมีน้ำใจ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลที่แสดงต่อผู้อื่นอันแสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้นั้นมีความเมตตากรุณา มีความเห็นอกเห็นใจและความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจโดยไม่ต้องการผลตอบแทน

1.1.2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความมีน้ำใจ

วิจิตร อวະกุล (2525 : 140) กล่าวว่า การแสดงน้ำใจเป็นธรรมเนียมไทยมาแต่โบราณ หมายถึง ความมีน้ำใจกว้าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอาเปรียบไม่คอยแต่จะเอาของผู้อื่นแต่ฝ่ายเดียว เป็นการเห็นแก่ตัว และเอาเปรียบผู้อื่น และการมีน้ำใจเป็นการแสดงถึงการเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยกำลังกาย กำลังความคิด กำลังเงินในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความกรุณา โอบอ้อมอารีแก่ผู้ที่ได้รับความทุกข์ยาก กรุณาปราณีแก่คนทั่วไป และช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

วันเพ็ญ บุญประกอบ (2526 : 41) กล่าวว่า การแสดงความมีน้ำใจสามารถแสดงได้หลายโอกาส ทั้งกาย วาจา และใจ เช่น เพื่อนสอบได้ไม่ดี เราช่วยปลอบให้กำลังใจ ไม่ซ้ำเติม หรือ ถูกเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความรู้ ถ้าเราช่วยอธิบายให้ เมื่อถึงเวลาทำงานก็ช่วยกัน เช่น ถิ่นของ ยกของ เป็นต้น การแสดงน้ำใจและความช่วยเหลือนั้นเป็นคุณสมบัติที่ดีเลิศของผู้กระทำแม้ไม่มีใครชมแต่ผู้กระทำ ก็ควรภูมิใจในสิ่งที่ตนกระทำนั้นจะต้องดีเสมอ เราชอบให้คนอื่นพูดดีกระทำดีต่อเรา เราก็ควรพูดดีกระทำดีต่อผู้อื่นด้วย

นิพนธ์ คันทะเสวี (2528 : 55) กล่าวว่า บุคคลที่มีน้ำใจ เป็นคนมีความเพียรพยายามสามารถช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือคนให้ทำงานสำเร็จ อย่างน้อยก็เป็นกำลังใจแก่ผู้อื่นแต่ถ้าเราเป็นคนที่มี ความรู้ความสามารถในสิ่งที่เขาต้องการ ซึ่งจะทำให้ความเพียรพยายามมีความหมายมีคุณค่ามากขึ้น แม้แต่สิ่งเล็กน้อย เช่น ถ้าเขาทำอะไร เราก็เข้าไปช่วยเขาก็ได้เห็นว่าเรา มีน้ำใจ ถ้าเขาเห็นว่าไม่จำเป็นที่เราจะช่วย เขาอาจบอกว่าไม่ต้องแต่เราก็น่าจะสบายใจที่เราได้แสดงน้ำใจของเรา อันเนื่องมาจาก ธรรมเนียมไทย หรือเด็กถ้าเห็นผู้ใหญ่ทำงานก็เข้าไปช่วย นักเรียน นิสิต นักศึกษา ถ้าเห็นครูอาจารย์ ยกของ หอบหิ้วสิ่งของ หรือทำอะไรก็ควรช่วย ไม่ควรนิ่งดูยารับอาสาเข้าไปแบ่งเบาภาระตามแต่กรณี ไม่จำเป็นต้องให้ท่านออกปากขอร้อง

ณรงค์ศักดิ์ ทะละภักฏ (2529 : 98) กล่าวว่า เรื่องของความมีน้ำใจขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากการเลี้ยงดู และแบบอย่างที่ได้รับ มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักยับยั้งความสามารถดีเด่น มองคนในแง่ดี มีความรับผิดชอบในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย มีความเป็นระเบียบแบบแผน แบ่งเวลาได้ถูกต้อง เป็นคนคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง มองทุกอย่างรอบข้างอย่างจับใจ มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวในสังคม

เอ็ม ชไนเดอร์ (เอชนีย์ จัตรวิทยานนท์. 2537 : 48 ; อ้างอิงจาก M. Schneider 1989:100-120) ได้กล่าวถึงความเห็นแก่ตัวและความมีน้ำใจสรุปได้ดังนี้ ความมีน้ำใจเป็นผู้ที่มีลักษณะเมตตาเอื้อเฟื้อ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ยึดตนเองเป็นใหญ่มีความกรุณา มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ หรือเป็นคนใจบุญที่ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน มีความเสียสละมีความเข้าใจ

ซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือกับทุกคน มีความอ่อนหวาน มีการอภัย มองโลกในแง่ดี มีความใจดี อุทิศเวลาให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และถ้ามีการลำดับความสำคัญของเรื่องดังกล่าวอาจแบ่งได้ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. พยายามลดความเห็นแก่ตัวลงและเพิ่มความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. ต้องพยายามแก้ปัญหาหรือทำอะไรสักอย่างหนึ่งให้ได้และทำอย่างดีที่สุด
3. ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ต้องมีความกระฉ่งแจ่ม อ่อนง่าย เข้าใจง่าย

หลายคนลงความเห็นไว้ในข้อ 1 เป็นข้อที่สำคัญที่สุด เพราะความไม่เห็นแก่ตัวเองทำให้คบกันได้ด้วยดี ซึ่งเป็นลักษณะของคนมีน้ำใจเป็นคุณสมบัติธรรมชาติ เช่นเดียวกับความเห็นแก่ตัวเป็นการตัดมิตรและเป็นการเพิ่มศัตรู สำหรับคุณสมบัติธรรมชาติในที่นี้ หมายถึง สิ่งแวดล้อมและ การอบรมอุปนิสัยในปฐมวัยของเด็ก

วุฒิสวัสดิ์ สวัสดิวัฒน์ (2534 : 38) กล่าวว่า "คุณธรรม" ประการหนึ่งที่ผู้บริหารนักธุรกิจรวมทั้งมนุษย์ทุกคน จะต้องระลึกถึงเสมอคือ ความมีน้ำใจ ผู้ที่มีน้ำใจจะก่อให้เกิดความเบิกบาน และอบอุ่นใจแก่ผู้รับ ผู้มีน้ำใจนั้น แม้บางครั้งจะมีภาระมากมีเวลาน้อยแต่ก็ยังเจียดเวลาที่จะรับฟังปัญหาของผู้อื่น และเต็มใจที่จะให้ความอนุเคราะห์ความช่วยเหลือเท่าที่ตนเองจะให้ได้รวมทั้งการให้ข้อคิดด้วยความปรารถนาดี ผู้มีน้ำใจอยากช่วยเหลือเท่าที่ตนเองจะให้ได้รวมทั้งการให้ข้อคิดด้วยความปรารถนาดี ผู้มีน้ำใจอยากช่วยผู้อื่นด้วยความตั้งใจ มีความสุขกับการที่เป็นผู้ให้ และเป็นผู้ที่ทำให้บุคคลอื่นมีความสุข ผู้มีน้ำใจทำให้โลกนี้น่าอยู่ เพราะเป็นผู้ให้ความรัก ความเมตตา ความกรุณาและไม่ตรีจิตจากหัวใจ ดังนั้น ไม่ว่าเราจะอยู่ในฐานะใด ประกอบอาชีพใด จะเป็นนักธุรกิจหรือไม่ก็ตาม พื้นฐานความเป็นมนุษย์ คือน้ำใจ จะต้องเป็นหลักการสำคัญในการดำรงชีวิตและการประกอบกิจการงาน การสอนตนเองและฝึกตนเองให้มีน้ำใจ จึงเป็นสิ่งดีงาม น่ารัก น่านิยม เพราะผู้มีน้ำใจย่อมไม่ขาดแคลน ไม่อับจน ตรงกันข้ามเป็นผู้ที่จะพบกับหนทางของความสุข ความเจริญทุก ๆ ด้าน

สมิต อาชนิจกุล (2535 : 131 - 134) กล่าวถึงความมีน้ำใจไว้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายเงินทองอะไรมากมาย เราอาจแสดงออกซึ่งความมีเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมโลก โดยการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เป็นการแสดงน้ำใจได้ อาทิ การขึ้นรถโดยสารประจำทาง วัฒนธรรมดั้งเดิมจะสอนให้สุภาพบุรุษต้องสละที่นั่งให้แก่สตรี เด็กและคนชรา นี่ก็นับว่าเป็นการแสดงน้ำใจ หากเราไปเที่ยวในชนบทแถบภาคเหนือหรือภาคอีสาน จะพบว่าชาวบ้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเชื้อเชิญให้เราาร่วมรับประทานอาหาร เมื่อถึงเวลาอาหารในแต่ละมื้อหรือเมื่อเขาทำอาหารได้มากก็จะแบ่งให้บ้านอื่น ๆ ในหมู่บ้านนั้น เป็นการแสดงความมีน้ำใจต่อการแสดงความมีน้ำใจ จึงไม่ใช่วัดกันได้ด้วยควมมีเงิน บางคนมีเงินมากแต่อาจแล้งน้ำใจก็ได้ บางคนเป็นเศรษฐี แต่ตระหนี่ ถี่เหนียว ไม่ยอมสละเงินโดยไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนคนที่มิมีน้ำใจนั้น เมื่อเห็นคนอื่นได้

ดีกว่าจะมีมุทิตาจิตแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ ความมีน้ำใจยังตรงข้ามกับความเห็นแก่ตัว ผู้ที่มีน้ำใจจะนึกถึงผู้อื่นและจะพยายามช่วยผู้อื่นที่ต่ำต้อยกว่าตัวเอง ขณะที่คนเห็นแก่ตัวมักจะคิดแต่ประโยชน์ส่วนตัวมาก่อน กล่าวกันว่าท่าน มหาตมะคานธีผู้นำชาวอินเดียนั้น ใช้เวลาไปในการแสดงความมีน้ำใจโดยการไปช่วยชาวบ้านที่ ยากจนสร้างบ้าน โดยลงมือด้วยตนเอง จนมีหลายคนที่ไม่เข้าใจคิดว่า คานธีใช้เวลาสิ้นเปลืองไปโดยไม่ได้รับประโยชน์ไม่คุ้มค่า เขาไม่เข้าใจว่านั่นเป็นการแสดงความมีน้ำใจของผู้นำประเทศที่มีต่อราษฎรผู้ยากไร้ ซึ่งผลสะท้อนมีให้เห็นทันทีว่าชาวอินเดียทุกหมู่เหล่าให้ความรักและศรัทธาต่อคานธีประหนึ่งเป็นเทพเจ้าจุติลงมาเกิดในโลกนี้ มนุษย์ผู้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ถ้าหาก แล้งน้ำใจเสียเพียงอย่างเดียว เขาย่อมเป็นคนที่ขาดคุณค่าต่อสังคมที่เขาอยู่นั้น

การฝึกตนเองให้เป็นคนมีน้ำใจ กระทำได้ดังนี้ (สมิต อาชวนิกุล.2535 :

135)

1. คิดถึงหัวอกคนอื่นและแสดงต่อผู้อื่นเหมือนที่เราต้องการให้ผู้อื่นแสดงต่อเรา จงทำดีต่อคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่ว่าความดีนั้นจะเป็นเพียงเล็กน้อยหรือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ก็ตาม
2. จงคิดถึงการให้มากกว่าการได้รับ
3. เมื่อไปเที่ยวในที่ไกลหรือใกล้ก็ตาม ควรมิของฝากมาถึงคนที่เรารู้จัก และญาติมิตรของเรา อันเป็นการแสดงความมีน้ำใจต่อกัน โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องใช้เงินมากมาย
4. จงสละกำลังทรัพย์ สติปัญญา กำลังกายและเวลาให้แก่ผู้เดือดร้อนที่ต้องการพึ่งพาอาศัยเรา โดยการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน
5. จงมีนิสัยเอื้อเฟื้อเจือจุนต่อเพื่อนบ้าน เช่น ไปร่วมงานพิธีต่าง ๆ ไปงานแต่งงาน ไปงานศพหรืองานอื่น ๆ
6. จงให้ความรักแก่คนอื่น ๆ และช่วยเหลือเขาเมื่อเขาขอร้อง หรือเราเห็นว่าเขากำลังต้องการความช่วยเหลือจากเรา

1.1.3 องค์ประกอบของความมีน้ำใจ

สาโรช บัวศรี (2515 : 11) กล่าวถึง ลักษณะของครูที่ดี จะต้องมีความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือน้ำใจอันดีงาม

น้ำใจอันดีงามดังกล่าว ประกอบด้วย

1. การยกย่องให้เกียรติ และนับถือซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ
2. การช่วยเหลือ แบ่งปัน ร่วมมือซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ
3. การเข้าใจที่จะใช้ปัญญาในการร่วมมือช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาทั้งปวงไม่ใช้ความโกรธ ความโลภ และความหลงผิดเข้าปฏิบัติต่อกัน

โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน (2529 : 66) กล่าวถึงพฤติกรรมของ ความมีน้ำใจว่าประกอบด้วย พฤติกรรมให้ความเอาใจใส่ทั้งหลาย ได้แก่ พฤติกรรมการให้ความ ช่วยเหลือ การให้ความสนใจและการให้ความรัก

เผด็จ ทตตชีโว (2531 : 31) กล่าวถึง คุณสมบัติของคนดีที่คนทั้งหลายต้องการ สามารถจัดคุณลักษณะได้หลายกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ความมีน้ำใจ จะประกอบด้วยลักษณะของความเสียสละโอบอ้อม อารมณ์ดีให้ เห็นแก่ส่วนรวม มีความสามัคคี เห็นอกเห็นใจกันใจกว้าง มีเมตตากรุณา รักผู้อื่น

กลุ่มที่ 2 คือ ความฉลาด ประกอบด้วย ความคิดดี ๆ ไม่โง่ รู้ผิด รู้ถูกมี เหตุผลมองโลกในแง่ดี

กลุ่มที่ 3 คือ ไม่เป็นพิษภัยต่อผู้ใด ประกอบด้วยการไม่เบียดเบียนใคร ไม่ก้าวร้าวรุนแรง ไม่เกะกะเกรงใจจริงใจ ซื่อสัตย์

และกลุ่มสุดท้าย คือมีความอดทน มีความบากบั่น ซึ่งจะเป็นลักษณะหลักที่ จะแฝงในทุกหนทุกแห่ง เหมือนความชื้นที่แฝงอยู่ในทุกที่แม้ในก้อนหิน

คอกซ์และไฮล์เบริน (เอษณีย์ จัตววิทยานนท์. 2537 : 56 ; อ้างอิงจาก Gough and Heilbrun. 1983 : 59) ได้กล่าวถึงความมีน้ำใจ (Nurturance) ว่าประกอบด้วย 24 คุณลักษณะ ดังนี้ ความรู้สึกรักใคร่ไม่ทอดทิ้งกัน (Affectionate) ความรู้สึกสำนึกในบุญคุณ (Appreciative) เกรงใจ (Considerate) ร่วมมือ (Cooperative) วางใจได้ (Dependable) ให้อภัยไม่ผูกพยาบาท (Forgiving) มีความเป็นมิตร (Friendly) ใจกว้าง (Generous) สุภาพอ่อนโยน (Gentle) ใจดี (Good - natured) ชอบช่วยเหลือผู้อื่น (Helpful) กรุณา (Kind) เข้าสังคม (Outgoing) ชอบความสงบสุข (Peaceable) มีความรู้สึกรำลึกถึง (Sentimental) สังคมดี (Sociable) จิตใจอ่อนโยน (Soft - hearted) เห็นอก เห็นใจผู้อื่น (Sympathetic) รอบคอบ (Thoughtful) อดทน (Tolerant) ไว้วางใจได้ (Trusting) เข้าใจ ผู้อื่น (Understanding) ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish) และอบอุ่น (Warm)

ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่มีน้ำใจประกอบด้วย 22 ลักษณะ ดังนี้ ก้าวร้าว (Aggressive) ตีตัวห่างจากวงสังคม (Aloof) หยิ่งยโส (Arrogant) เผด็จการใคร่ขจัดใจไม่ได้ (Autocratic) ขมขื่น (Bitter) ชอบเยาะเย้ยถากถางคนอื่น (Cynical) ชอบสงสัย (Distrustful) ชอบ โอ้อวด (Egotistical) คอยจับผิดชอบวิพากษ์วิจารณ์ (Fault-finding) คนใจแข็งปราศจากเมตตา (Hard - hearted) วางตัวเป็นศัตรู (Hostile) ใจร้อนไม่อดทน (Impatient) คนไม่ดีก่อนข้างเลว (Indifferent) ไม่ยอมผ่อนปรน (Inolerant) พยาบาท (Rude) เยาะเย้ย (Sarcastic) มุ่งแต่ตนเอง (Self-centered) ทาประโยชน์ใส่ตน (Self - seeking) เห็นแก่ตัว (Selfish) หัวสูงบ้าเห่อ (Snobbish) ขี้เหนียว (Stingy) และใจร้าย (Unkind)

เอ็ดเวิร์ด (เอษณีย์ จัตววิทยานนท์ 2537 : 56 ; อ้างอิงจาก Edwards. 1959) ได้อธิบายถึงความมีน้ำใจว่า เป็นลักษณะบุคลิกภาพอันเป็นลักษณะความต้องการทางใจ ได้แก่

ความต้องการช่วยเพื่อนเวลาเขาเดือดร้อน ชอบช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า ชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความมีน้ำใจและรู้สึกเห็นใจ มักยกโทษแก่เพื่อน ชอบทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ให้แก่คนอื่นชอบมีน้ำใจต่อคนอื่น ชอบเห็นใจเวลาคนอื่นได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย แสดงความรักใคร่ต่อคนอื่น และชอบให้ คนอื่นเล่าปัญหาส่วนตัวให้ฟัง

นอกจากนี้ กนก จันทรขจร (2533 : 278) กล่าวถึงคุณลักษณะของคนมีน้ำใจคือ มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักกาลเทศะและโอกาส ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่นิ่งเฉย รู้จักให้อุปการะและปฏิบัติต่อผู้อื่นตามแต่โอกาสและไม่หวังผลตอบแทน

สรุปจากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า "ความมีน้ำใจ" ประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ความไม่เห็นแก่ตัว การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการกระทำเหล่านี้ ผู้กระทำทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

1.1.4 การเกิดและการพัฒนาความมีน้ำใจ

เคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน . 2524 : 5 ; อ้างอิงจาก Kay. 1970 : 30-31) จริยธรรมของบุคคล มีต้นกำเนิดมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม กล่าวคือ บุคคลที่เกิดมาในแต่ละสังคมจะต้องเรียนรู้และยอมรับจริยประเพณีในสังคมของตน รากฐานการเกิดจริยธรรมจะเริ่มก่อตัวขึ้นในทารกตั้งแต่แรกเกิด นักทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมหลายคนเชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมจะเกิดขึ้นในช่วงแรกของชีวิตมนุษย์ คือในช่วงสิบปีแรก และจะฝังรากลึกยากแก่การเปลี่ยนแปลงในช่วงหลัง ๆ ของชีวิตมนุษย์ แต่มีนักทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งสามารถพิสูจน์ว่า ลักษณะและการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์โดยไม่จำกัดอายุ ถึงแม้ว่า การศึกษาจริยธรรมจะยุ่งยากซับซ้อนมาก อันเป็นเหตุให้เกิดทฤษฎีและข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันได้มากมาย นักทฤษฎีทั้งหลายยอมรับว่า จริยธรรมของมนุษย์นั้นมีการเจริญขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัดจากวัยทารกไปถึงวัยผู้ใหญ่ การพัฒนาในบุคคลต่าง ๆ มีลำดับขั้นตอนเป็นแบบอย่างที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ นักค้นคว้าทางจริยธรรมส่วนมากยังลงความเห็นว่า ต้นกำเนิดและแหล่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมนั้นอยู่ที่การเรียนรู้จากสังคมเป็นสำคัญ

สุมณ อมรวิวัฒน์ (2527 : 103) กล่าวว่า ผู้ใหญ่ต้องคิดอยู่เสมอว่า ในการพยายามปลูกฝังค่านิยมเชิงจริยธรรมที่ถูกต้องแก่เด็ก โดยวิธีการแห่งปัญญา คือ

1. จัดสภาพการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกหัดเลือกและตัดสินใจอย่างเสรี
2. ให้การเสริมกำลังใจที่จะให้เด็กได้มีความภูมิใจและความมั่นใจในสิ่งที่ตนเลือกไปแล้ว
3. สนับสนุนให้เด็กนำการเลือกนั้นไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสนองจุดมุ่งหมายอันพึงประสงค์

ถ้าทำได้ดังนี้ ก็แสดงว่าความพยายามในการปลูกฝังค่านิยมเชิงจริยธรรมเยาวชนของชาติ มีแนวโน้มว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการแน่นอน

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 97 - 98) ยังได้เสนอวิธีการที่จะปลูกฝังค่านิยมเชิงจริยธรรมไว้ดังนี้

1. สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อจริยธรรมหรือค่านิยมที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การชี้ให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของสมบัตินั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตัวของครูที่จะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน

2. ให้ความรู้ว่าจริยธรรมและค่านิยมเหล่านั้น หมายความว่าอย่างไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้างและมีขอบเขตเพียงใด

3. ให้มีการปฏิบัติตามจริยธรรมและค่านิยมนั้น ๆ และมีการติดตามการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งในและนอกโรงเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 6) กล่าวว่า ขั้นตอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมจริยธรรมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นให้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และพฤติกรรมใดบ้างที่เป็นพฤติกรรมของค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม

2. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความกระจำตนเองในค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังและสร้างเสริม

3. ขั้นควบคุมตนเอง ให้มีพฤติกรรมทางค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริมโดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ

ไกรนุช ศิริพูล (2531 : 106) กล่าวว่า ขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมจริยธรรมไว้ 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ค่านิยมเชิงจริยธรรมนั้น ๆ โดยวิธีทำให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยพูดเกลี้ยกล่อมชักจูง และให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ หรือความคิดรวบยอดในค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยใช้หลักและวิธีการ เช่น สอนจากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่เรื่องยาก จากสิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว และจากรูปธรรมไปหานามธรรม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามค่านิยมเชิงจริยธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 1 - 6) ได้ศึกษา ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ช่วยสร้างเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มี ความเก่ง ความดีและมีความสุข ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด โดยเน้นจริยธรรมเป็นสำคัญ เพื่อหาแนวทางในการปลูกฝังค่านิยมและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนและสังคมไทย โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสนใจใฝ่รู้และสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงถึงความกระตือรือร้นสนใจใฝ่คิดค้นแสวงหาความรู้ด้านต่าง ๆ ความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบและวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อพัฒนาตนในการครองชีวิตที่ดี ด้วยความมั่นใจและถูกต้อง

2. ความมีน้ำใจ เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีที่บุคคลกระทำเพื่อผู้อื่นและสังคม ความมีน้ำใจเป็นคุณลักษณะที่เด่นของคนไทยที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในสังคมชนบท ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรต่อกันทำให้สังคมไทยเป็นสังคมน่าอยู่ การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองที่เน้นเศรษฐกิจทำให้วิถีชีวิตของคนมีความเร่งรีบและต้อสู้มากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อการแสดงออกต่อกันด้านความมีน้ำใจและปรากฏชัดมากขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม หากสังคมไม่ให้ความสนใจในการส่งเสริมด้านความมีน้ำใจอาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ความมีน้ำใจมีพื้นฐานมาจากการรู้จักช่วยเหลือ รับผิดชอบต่อตนเอง และการรู้จักเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้สึกเห็นอกเห็นใจ(empathy) อันจะนำมาซึ่งการรู้จักช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น รู้จักแบ่งปันและให้ตลอดจนเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน เหล่านี้เป็นสิ่งที่พัฒนาตามลำดับความมีน้ำใจอาจเป็นการแสดงต่อผู้อื่น และอาจเป็นความรักห่วงหาพันห่วงใยในการดูแลรักษาธรรมชาติแวดล้อมให้คงอยู่และงดงาม เป็นการแสดงน้ำใจต่อส่วนรวมทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้อื่นและสังคมให้มีความสุข

3. ความมีวินัย เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาเชื่อว่าวินัยมีพื้นฐานมาจากวัยแรกของชีวิต มีการเรียนรู้ การเลียนแบบและฝึกฝนจากบุคคลและสังคมที่แวดล้อมไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดการซึมซับคุณธรรมขึ้นภายในทำให้เกิดพฤติกรรมจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคล การพัฒนาวินัยโดยใช้เหตุผล ให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์หรือระบบระเบียบ และช่วยกันดูแลให้ปฏิบัติตามข้อตกลงเหล่านั้นเพื่อความสุขจะช่วยให้เด็กรู้จักควบคุมตนเองเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม นับว่าเป็นการพัฒนาวินัยในตนเองที่ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีการโน้มน้าวให้เข้าใจเหตุผลก่อนที่จะใช้กฎระเบียบจะทำให้เกิดความเต็มใจและพร้อมที่จะกระทำ ความรัก ความอบอุ่นหรือความเป็นกัลยาณมิตรและความมีเหตุผลจึงมีความสำคัญต่อการปลูกฝังวินัยอย่างยิ่ง

4. ความเป็นไทย เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงถึงการเห็นคุณค่าภาคภูมิใจและสำนึกในความเป็นไทยที่มีวัฒนธรรมพร้อมที่จะปฏิบัติปกป้องอนุรักษ์และสืบทอดอีกทั้งเกิดทุนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกไร้พรมแดน ความเป็นไทยจะยังคงอยู่ยาวนานเพียงใดขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษาและ

อนุรักษ์ความเป็นไทย จึงต้องช่วยกันปลูกฝังสิ่งที่ดีงามด้านความเป็นไทยสู่จิตใจของเด็กและเยาวชน นอกจากสถาบันครอบครัว คือ พ่อแม่ และครู - อาจารย์มีความสำคัญลำดับต่อมา

5. การบริโภคด้วยปัญญาในวิถีชีวิตไทย เป็นการวิเคราะห์ และไตร่ตรอง ตัดสินใจเลือกรับหรือกระทำสิ่งใด ๆ ด้วยความรู้และเข้าใจในประโยชน์และคุณค่าที่แท้จริง การศึกษาไทยควรเน้นในเรื่องการบริโภคด้วยปัญญา แต่ความก้าวหน้าทางวัตถุชนิดที่มนุษย์ไม่อาจควบคุมให้อยู่ในหลักการแห่งความพอดี เป็นความเสื่อมทางจิตใจ พฤติกรรมของมนุษย์ ที่แสดงออกมาจึงมีลักษณะของการสร้างความเสื่อมแก่สภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือธรรมชาติ นำไปสู่ความวิปริตของดินฟ้าอากาศ ทุกชีวิตในโลกจึงไร้ความปลอดภัยเพราะความเจริญทางด้านวัตถุแต่ขาดความเจริญทางด้านจิตใจ

กรมสามัญศึกษา (2522:36) ได้ให้ความสำคัญแก่โรงเรียนว่าเป็นสถาบันหนึ่งซึ่งนอกจากจะสอนวิทยาการต่าง ๆ แล้ว โรงเรียนยังต้องทำหน้าที่ปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม ให้แก่สมาชิกในสังคม โดยโรงเรียนมีหลักฐานที่แน่นอน มีการปลูกฝังถ่ายทอดและประเมินผลอย่างเป็นระบบจึงเท่ากับเป็นสถานที่ทำหน้าที่เฉพาะอย่างในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม การปลูกฝังและส่งเสริมให้ เกิดพฤติกรรมทาง จริยธรรมแก่นักเรียนนี้กระทำได้หลายกระบวนการ ซึ่งสามารถแยกเป็นกระบวนการใหญ่ ๆ ได้ 4 กระบวนการ ดังนี้

1. การเรียนการสอน หมายถึง การเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ดำเนินการตามหลักสูตรกำหนดไว้
2. การอบรมนักเรียนตามโครงการของโรงเรียน หมายถึง การจัดอบรมที่จัดขึ้นพิเศษตามวาระต่าง ๆ
3. การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการที่กำหนดไว้
4. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การจัดบริเวณอาคาร สถานที่ได้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมจริยธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522:36) ได้ให้ความสำคัญแก่โรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาว่า เป็นโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่น และมีความสำคัญต่อการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนในระดับมัศึกษานั้นอยู่ในช่วงอายุที่เรียกว่า วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งการปรับตัว จริยธรรมมีผลต่อการตัดสินใจ ถ้าเด็กวัยนี้ไม่รู้จักเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตัวแล้ว ก็จะเป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตไปตลอดโดยเฉพาะระยะวัยรุ่นตอนปลายเริ่มที่จะเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงวิกฤตของบุคคลในแง่การเลือกการวางแผนเป้าหมายและอุดมคติทั้งที่เกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ ครอบครัวและตัดสินใจ ดังนั้นการให้การศึกษาเด็กในวัยรุ่นตอนปลายเริ่มเป็นผู้ใหญ่ หรือในระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปจนถึงเริ่มเข้ามหาวิทยาลัย จึงต้องมุ่งการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม และสำนึกในสิทธิหน้าที่ของประชาชนให้มี

วินัยทางกายและใจ ประกอบกับการมีวัฒนธรรมและศีลธรรมให้สมกับความเป็นพลเมืองดีของประเทศไทย ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ดังกล่าวนี้ ดังจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายได้มีการสอดแทรก จริยศึกษาเอาไว้ในทุกวิชาที่สอนโดยเฉพาะในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

บอนด์ (ถวิลวัลย์ อัมรินทร์. 2543 :15 ; อ้างอิงจาก Bond.1969 : 3454) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความเอื้อเฟื้อกับบุคลิกภาพด้านอื่นๆ ของเด็กประถมศึกษา โดยวัดลักษณะของความเอื้อเฟื้อจากการประเมินผลของครูและดูจากจำนวนขนมที่กลุ่มตัวอย่างบริจาคให้แก่เด็กยากจน ผลการศึกษาพบว่า ความเอื้อเฟื้อของเด็กชาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบทางสังคม และเด็กที่มีความรู้สึกผิดจะมีความเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่าสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเอื้อเฟื้อและพบว่าเด็กหญิงมีลักษณะของความเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กชาย

แลงก์ (ชรัยีนาท จิตต์บรรเทา. 2538 : 48 ; อ้างอิงจาก Lange.1989 : 3676) ได้ศึกษาตัวแปร 2 ตัวแปรที่พยากรณ์ความพึงพอใจของผู้หญิง และข้อผูกมัดในสัมพันธภาพที่ใกล้ชิดกับความสำคัญเฉพาะบทบาทที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความมีน้ำใจ และความไว้วางใจ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งเป็นหญิงที่มีคู่เป็นหญิง และอีกกลุ่มหนึ่งมีคู่เป็นชาย ผลการศึกษาพบว่า เพศชายรายงานว่ามีน้ำใจเป็นสิ่งที่พยากรณ์ถึงความพึงพอใจและข้อผูกมัด ส่วนเพศหญิงรายงานว่าความมีน้ำใจเป็นสิ่งที่พยากรณ์ทางลบกับความพึงพอใจ

กรีแนค (เอษณีย์ จัตรวิทยานนท์. 2537 : 59 ; อ้างอิงจาก Gryvnak. 1991 : 2810) ได้ศึกษาการรับรู้ของวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงที่มีต่อการยอมรับอุปนิสัยส่วนตัวของทั้งสองเพศ 5 ลักษณะ คือ ความก้าวร้าว ความมีอำนาจ ความมีน้ำใจ ความเป็นอิสระและความมีไมตรีสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัคร วัยรุ่นชายและหญิงจากรัฐแคลิฟอร์เนียตอนใต้ เครื่องมือที่ใช้คือ The Adjective Check List (ACL) ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายมีการยอมรับอุปนิสัยส่วนตัวของทั้งสองเพศไม่แตกต่างกันและมีคะแนนใกล้เคียงกับเกณฑ์ วัยรุ่นหญิงมีการยอมรับอุปนิสัยส่วนตัวของเพศหญิง ไม่พบความแตกต่างและมีคะแนนใกล้เคียงกับเกณฑ์ ส่วนการยอมรับที่มีต่ออุปนิสัยของเพศชายมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และแสดงว่าการรับรู้ของเพศหญิงที่มีต่อเพศชายมีลักษณะในทางลบและไม่พอใจ

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ชรัยน์นาท จิตต์บรรเทา (2538 : 67) ได้ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลอง และกรณีตัวอย่างที่มีต่อความมีน้ำใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง และกลุ่มที่ 2 ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้กรณีตัวอย่าง มีความมีน้ำใจเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาคม หงษ์ทอง (2539 : 65) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแบนชะโด เขตมิโนบุรี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม และกลุ่มควบคุมได้รับการใช้โปรแกรมการสอนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนาความมีน้ำใจมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุกัญญา ภูริยะพันธ์ (2540 : 77-78) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง ตามโปรแกรมที่กำหนดไว้ 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้งรวม 9 ครั้ง ครั้งละ 1.30 ชั่วโมงและกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริงตามโปรแกรมที่กำหนดไว้ 5 สัปดาห์ คนละ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ รวม 9 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีความมีน้ำใจเพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยที่นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง มีความมีน้ำใจเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริง

จากผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความมีน้ำใจหรือการแสดงความมีน้ำใจเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อการดำเนินชีวิตเพราะการที่บุคคลอยู่ร่วมกันย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยเห็นอกเห็นใจให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเอื้ออาทรซึ่งกันและกันจึงจะทำให้บุคคลอยู่ด้วยกันในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 โดยจัดในรูปของการใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจ ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคต่าง ๆ คือเกม การแสดงบทบาท

สมมติ และการใช้สถานการณ์จำลองมากำหนดเป็นโปรแกรมเพื่อทดลองใช้ในการพัฒนาการแสดง
ความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียน

2. เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

2.1.1 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มสัมพันธ์มาจากคำในภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ได้หลายคำ เช่น Group Process Group Dynamics Group Psychology หรือ Human Relations ส่วนภาษาไทยนั้นใช้คำว่า พลวัตของกลุ่มหรือสัมพันธ์ภาพของกลุ่ม (ทองเรียน อมรัชกุล. 2523 : 26) คำว่า กลุ่มสัมพันธ์นั้น ทองจันทร์ หงส์ดลารมภ์ เป็นผู้เสนอขึ้นเพื่อใช้แทนคำว่า กระบวนการกลุ่ม (Group Process) ซึ่งใช้กันในระยะต้น กลุ่มสัมพันธ์ที่เข้าใจกันในวงการแพทยศาสตร์นั้น หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม ซึ่งตามหลักวิชาการแล้วควรหมายถึง "กลศาสตร์กลุ่ม" (Group Dynamics) อันเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่ม กฎเกณฑ์ในการพัฒนาของกลุ่มและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม (ทิศนา แคมมณี. 2522 : 37-38) นอกจากนี้ก็มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้หลายท่านดังนี้

คาร์ทไรท์ และแซนเดอร์ (Cartwright and Zander. 1968 : 4) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ 3 ความหมาย พอสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง อุดมการณ์ทางการเมืองแบบหนึ่ง (A Sort of Political Ideology) ซึ่งกลุ่มควรจะได้ดำเนินการและจัดให้มีขึ้นอุดมคติดังกล่าวได้เน้นถึงความเป็นผู้นำในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิก และสิ่งที่สังคมรวมทั้งบุคคลจะพึงได้รับเนื่องจากการเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งนับว่าเป็นการรวมกลุ่มในอุดมคติที่สมาชิกทุกคนจะมีความเท่าเทียมกันไม่มีการกำหนดการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ทุกคนใช้สติปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2. กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง เทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อฝึกทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มเช่นบทบาทสมมติ (Role Playing) การสังเกต (Observation) การอภิปรายแบบต่างๆ และการให้ข้อวิจารณ์แก่กัน (Feedback) เป็นต้น

3. กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง สาขาวิชาที่ว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน (A Field of Inquiry) ซึ่งกระทำไปเพื่อให้ทราบถึง ธรรมชาติของกลุ่ม กฎการพัฒนาของกลุ่ม ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก และระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2530 : 41) ได้กล่าวถึง ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ที่นำมาใช้ในวงการศึกษ พอสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ในวงการศึกษานั้นใช้ความหมายที่สองและที่สามของคาร์ทไรท์ และแซนเดอร์ (Cartwright and Zander) ซึ่งความหมายที่สองนั้นได้มีผู้คิดกิจกรรม

โดยใช้เทคนิคของกลุ่มมาใช้ในการฝึกอบรมและการสอน เช่น เกม (Game) บทบาทสมมติ (Role Playing) กลุ่มย่อย เป็นต้น

เรกอน และเชฟเพิร์ด (Ragon and Shepherd.1979 :197) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์สรุปได้ว่า หมายถึง การศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่มที่เกิดขึ้น เมื่อมนุษย์ได้มารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมกัน โดยศึกษาเรื่องของพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มซึ่งใช้วิธีการอภิปราย การเตรียมการ และการประเมินผลงานร่วมกัน การให้สมาชิกได้ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม

ทองเรือน อมรัชกุล (2523 : 28) ได้กล่าวสรุปความหมายของกลุ่มสัมพันธ์มีใจความสำคัญว่า หมายถึงแรงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Interaction Force) เช่น องค์ประกอบส่วนตัวของบุคคล จุดมุ่งหมาย ทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ขนาดของกลุ่ม และลักษณะภายนอกซึ่งแรงต่างๆ เหล่านี้ จะรวมตัวกัน และดำเนินการเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของกลุ่ม นอกจากนี้ ทิศนา แคมมณี และเยาวพา เดชะคุปต์ (2522 :1) ยังได้กล่าวสรุปว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง วิทยาการแขนงหนึ่งซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อให้ได้ความรู้เพื่อจะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง วิทยาการแขนงหนึ่งที่นำเอาเทคนิคมาฝึกและศึกษากลุ่มเพื่อให้ทราบถึงธรรมชาติของกลุ่ม เพื่อพัฒนาการของกลุ่มสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ซึ่งความรู้ที่ได้จากกลุ่มสามารถที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น

2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์

ทิศนา แคมมณี และเยาวพา เดชะคุปต์ (2522 :10 - 12) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีสานาม (Field Theory) ของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญคือ

1.1 โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน

1.2 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มในรูปของการกระทำ ความรู้สึก และความคิด

1.3 การปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบของการกระทำ ความรู้สึก และความคิดจะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละครั้งซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

1.4 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และพยายามช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. ทฤษฎีระบบ (System Theory) ของนิวคอมบ์ (Newcombs) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญคือ

2.1 กลุ่มจะประกอบด้วยโครงสร้างหรือระบบ ซึ่งการสร้างบทบาทและการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก อันถือว่าเป็นตัวป้อน (Input) เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 การแสดงบทบาทหน้าที่ของสมาชิก จะกระทำได้โดยการสื่อสารระหว่างกัน (Communication) และจากการเปิดเผยตัวเองในกลุ่ม

3. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

3.1 การที่บุคคลจะมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มนั้นต้องมีสิ่งจูงใจ (Motivation Process) ซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือผลงานจากการทำงานในกลุ่ม

3.2 ในการรวมกลุ่ม บุคคลจะมีโอกาสแสดงตนอย่างเปิดเผย หรือใช้กลวิธานป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนั้นการใช้แนวความคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่ม โดยการให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริง ตามวิธีการบำบัดทางจิต (Therapy) จะทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีมากขึ้น

4. ทฤษฎีกลุ่มปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของ เบลล์ (Bales) โฮมาน (Homans) และไวท์ (Whyte) แนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ คือ

4.1 กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Activity)

4.2 ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน คือ

4.2.1 ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (Physical Interaction)

4.2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (Verbal Interaction)

4.2.3 ปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ (Emotion Interaction)

4.3 กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้ จะช่วยก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก (Sentiment) ขึ้น

5. ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Orientation) ของโมเรโน (Moreno) ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.1 การกระทำและจริยธรรม หรือขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดความความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะศึกษาได้โดยให้สมาชิกเลือกมีสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน (Interpersonal Choice)

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ คือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และการใช้แบบทดสอบทางสังคมมิติ (General Psychology)

6. ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General Psychology) ทฤษฎีนี้มีแนวความคิด การใช้หลักจิตวิทยาต่างๆ เกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ ความคิดความเข้าใจ การให้แรงจูงใจ ฯลฯ จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในแง่การรวบรวมข้อมูล

ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เยาวพา เดเซคูปต์ (2517:157-183) ได้สร้างทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนระดับประถมศึกษา ซึ่งใช้หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Participation) จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ และให้ผู้เรียนมีส่วนในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เนื้อหา (Analysis) และความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

หลักการที่ 1 ตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Objectives) แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ต้องกำหนดว่าผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมอย่างไร สถานการณ์อย่างไร และเกณฑ์การกระทำให้ปรากฏผลเพียงใด

หลักการที่ 2 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) ต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. มีการแบ่งกลุ่ม

3. มีการกำหนดขั้นกิจกรรม คือ

3.1 กิจกรรมขั้นเริ่มต้น ผู้ดำเนินการจะต้องเป็นผู้เตรียมในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ การแบ่งกลุ่ม วิธีดำเนินการ กติกา หรือกฎเกณฑ์ของกิจกรรม ระยะเวลา และการเปิดโอกาสให้ซักถามก่อนทำกิจกรรม

3.2 กิจกรรมขั้นปฏิบัติ ผู้ดำเนินการต้องดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น เกม การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

หลักการที่ 3 การวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและมนุษยสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น

1. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยการอภิปรายวิธีการทำงาน ความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ จะช่วยให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นดียิ่งขึ้น

2. การวิเคราะห์เนื้อหา คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้ดำเนินการจะช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์เนื้อหาโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงข้อคิดเห็นที่ได้จากการทำงานกลุ่มให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักการที่ 4 การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in Real Life) เมื่อผู้เรียนได้แนวคิดที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว ต้องสรุปแนวคิดให้เป็นหมวดหมู่ที่เหมาะสมสำหรับตนเอง และสามารถนำหลักการไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเองและผู้อื่น เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต เพื่อนำไปใช้ในสังคม และเพื่อสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่

หลักการที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน ความรู้ความเข้าใจเนื้อหา และวิธีการเรียนรู้ทำได้โดย การให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ให้ผู้เรียนช่วยกันประเมินผลการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน คือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มและการประเมินผลความสัมพันธ์ในกลุ่ม

2.1.3 กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน

ทิศนา ขัมมณี (2536 : 24-25) กล่าวว่า ในการศึกษาเรื่องกลุ่มสัมพันธ์นั้น นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบห้องปฏิบัติการและการฝึกแบบเข้ม กล่าวคือ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาจากพฤติกรรมของคนอื่นที่มาร่วมกิจกรรมกันนั้น จะมีโอกาสได้ทดลองและเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นโดยใช้การรวมกลุ่มเป็นเสมือนห้องทดลองปฏิบัติการ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะต่อเนื่องและเข้มข้นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแน่นแฟ้น วิธีการศึกษาหรือการเรียนตามลักษณะดังกล่าวนี้เมื่อวิเคราะห์แล้ว พบว่า มีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้และหลักการสอน ดังนี้

ก. หลักการเรียนรู้

1. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน

2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กันมิใช่จากแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสพการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้ในการเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้เป็นผู้ค้นพบด้วยตัวเองนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และจดจำได้ดี

4. การเรียนรู้กระบวนการนั้นมีความสำคัญ เพราะกระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่างๆ ที่ต้องการ ผลงานต่างๆ จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเป็นสำคัญ ดังนั้น การเรียนรู้ที่ดีจึงต้องเน้นกระบวนการด้วย

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ข. หลักการสอน

ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ดังกล่าว จะสะท้อนไปสู่หลักการสอนที่ใช้ในการสอน เรื่องกลุ่มสัมพันธ์ โดยทั่วๆ ไปครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนได้มีบทบาทเป็นผู้กระทำรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มได้พูดคุย ประชุมหารือ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้ข้อมูลและมีทัศนคติที่กว้างและหลากหลาย

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูพยายามจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะจดจำได้ดีมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนและมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับการบอกเล่าจากบุคคลอื่น

4. เน้นกระบวนการควบคุมไปกับผลงาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงานนั้น มิใช่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้น การเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ ความเข้าใจลึกซึ้งขึ้นและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการสอนเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ครูผู้สอนจะเน้นหลักการเรียนรู้และหลักการสอนที่เป็นกระบวนการเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึง มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม ได้พูดคุย

ปรึกษาหารือ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น มีการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบต่างๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรม การเรียน แล้วนำความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ไม่เห็นแก่ตัว เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

2.1.4 การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์

ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 97-98) กล่าวถึง การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอน ซึ่งในการจัดทำแผนการสอนนั้นมีรายละเอียด ดังนี้

1. การตั้งจุดมุ่งหมาย ครูจำเป็นต้องตั้งจุดมุ่งหมายที่เป็นเชิงพฤติกรรมซึ่งอาจมีทั้งจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ หรือเฉพาะด้านกลุ่มสัมพันธ์เท่านั้น
2. การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ในการสอนตามหลักการกลุ่มสัมพันธ์โดยส่วนใหญ่มักประกอบไปด้วยขั้นตอนในการสอน ดังนี้ คือ
 - 2.1 ขั้นนำ คือ การปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา
 - 2.2 ขั้นกิจกรรม คือ เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์โดยตรง สามารถนำมาอภิปรายและวิเคราะห์ได้หลังจากปฏิบัติกิจกรรมสิ้นสุดลง
 - 2.3 ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความรู้สึกความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้ ครูจะต้องเป็นผู้นำทางช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
 - 2.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ หลังจากที่ได้ร่วมกันอภิปรายจนเกิดความเข้าใจตามที่ต้องการแล้ว ครูผู้สอนจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

3. การประเมินผล การประเมินผลเป็นเรื่องสำคัญหลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ครูผู้สอนจำเป็นต้องประเมินผลว่า ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

2.1.5 วิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์มีอยู่หลายวิธี ดังที่ ทิศนา แฉมมณี (2536 : 27-28) กล่าวไว้ ดังนี้

1. เกม (game) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอนได้เป็นอย่างดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลง หรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีผลออกมาในรูปของการ

แพ็คเกจนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย

2. บทบาทสมมติ (role-play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่มีความนิยมในการนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองอย่างลึกซึ้งและยังช่วย เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. สถานการณ์จำลอง (simulation) เป็นการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกัน วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

4. กรณีตัวอย่าง (case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหาที่นั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณา ข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

5. ละคร (acting or dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ ทดลองแสดงบทบาทตามที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทตามที่กำหนดได้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกันจะเป็นการช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกดีชอบในการเรียนร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (small group) เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้วและเล็งเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียนมาก วิธีการนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้ คือ สถานการณ์จำลอง เกม และบทบาทสมมติ

2.1.6 ลำดับขั้นการเรียนรู้กลุ่มสัมพันธ์

เยาวยา เดชะคุปต์ (2522 : 228-231) ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ระยะ ดังนี้ คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม ระยะนี้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผลของการเรียนรู้ นั้น เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกเกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดีและช่วยให้จำเนื้อหาได้นาน

1.3 การมีส่วนร่วมทางปัญญาหรือสมอง ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน เป็นแนวทางในการพัฒนาความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมไปแล้ว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองดีขึ้น

3. ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้ค้นพบจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นทำได้ใน 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนช่วยในการคิดค้น และประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ระยะเวลาประเมินผล ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มสัมพันธ์ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่ง และลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่ม มีการวิเคราะห์ อภิปรายผลร่วมกัน แล้วนำแนวคิดที่ได้ค้นพบจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น มาสรุปและประยุกต์ใช้เป็นหลักการของตนเอง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับตัวและดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีการประเมินผลในการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

2.1.7 ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์

การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะช่วยในการฝึกทักษะที่จำเป็นหลาย ๆ ด้าน ดังที่ วิลเวอร์ธ สันถะโกมล (2522 : 20) กล่าวถึงประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น การรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า เป็นทักษะ ในการค้นหาความรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน

3. ทักษะทางปัญญา เป็นทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ หรือให้ข้อคิดเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะการทำงานกลุ่ม เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการฝึกการวางแผน การเป็นผู้นำ การแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปรายและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

นอกจากนี้ สิริวรรณ ศรีพหล (2536 : 224-225) กล่าวถึง ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เมื่อผู้สอนจัดสภาพการเรียนการสอน โดยยึดลักษณะให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มดังนี้ คือ

1. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดทัศนคติที่ดี และถูกต้องเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันว่า การทำงานจะต้องทำงานเป็นกลุ่มจึงประสบความสำเร็จ คนเราจะทำงานโดยโดดเดี่ยวเสมอไปไม่ได้

2. เป็นการฝึกและให้ทัศนคติแก่ผู้เรียนว่า บุคคลอื่นๆ มีค่าเสมอเหมือนกันต้องให้การยอมรับและเคารพความเป็นคนของผู้อื่น ทั้งในด้านความคิดและการกระทำโดยไม่ยึดถือหรือมองตนเองเป็นศูนย์กลาง

3. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททั้งของตนเอง และสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำ หรือบทบาทในการเป็นผู้ตาม เป็นต้น

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางด้านสังคมหรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เพราะการเป็นสมาชิกของกลุ่มย่อมได้รับมอบหมายงานให้ปฏิบัติ การเรียนโดยการฝึกปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง

6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในด้านความคิดร่วมกับกลุ่ม เช่น ทักษะในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ เป็นต้น

7. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ เพื่อเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม เป็นต้น

8. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีทางความเป็นประชาธิปไตยทั้งในด้านความคิดและการกระทำ

9. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม เช่น การที่กลุ่มยอมรับความคิดของเขา การที่กลุ่มเปิดโอกาสให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เป็นต้น ความภาคภูมิใจนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้คนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด กล้าตัดสินใจ ซึ่งทักษะดังกล่าวจะทำให้เกิดความมั่นใจต่อมา

10. สร้างค่านิยมในเรื่องความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

นอกจากประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ในการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อิทธิพลของกลุ่มยังมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ทั้งในด้านส่วนตัว และพฤติกรรมทางสังคม คือ กระตุ้นให้เกิดกำลังใจแก่สมาชิก สมาชิกได้แสดงออก สมาชิกเข้าใจและสามารถแก้ปัญหาลดความคับข้องใจ ไม่ประพฤติออกนอกกลุ่มนอกทาง เสริมสร้างสุขภาพทางกายและใจ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และยอมรับในปทัสถานร่วมกัน ดังนั้น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยที่ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายการเรียน (ทศพร มณีศรีขำ. 2539 : 114)

2.1.8 ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์

จำนวนสมาชิกภายในกลุ่มจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ตลอดจนการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มไว้ดังนี้

อ็อตตาเวย์ (Ottaway.1966 : 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็กเพราะจะช่วยให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึงกัน ดังนั้น กลุ่มควรมีขนาดมากที่สุดคือ 12 คน หรือถ้ามากกว่าก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมิฉะนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไป

จากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุด ควรมีจำนวนสมาชิก 9 - 15 คน ซึ่งจะทำให้การทำงาน บังเกิดผลดีที่สุด

ชอร์ (Shaw. 1981 : 3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก หากมีสมาชิก มีจำนวน 30 คนขึ้นไปก็จะเป็นกลุ่มใหญ่ แต่อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ และมีความ คิดเห็นว่าจำนวนสมาชิกมิใช่ปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิก และการร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

จำเนียร โชติช่วง (2521 : 5) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในวงการศึกษา มักจะมี สมาชิกกลุ่มไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างใกล้ชิด และ ในด้านการเรียนรู้ก็จะได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

นอกจากนี้ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 26) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะ เป็น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาด แตกต่างกันจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปด้วย หากกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็น สมาชิก จะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิดชอบทั้งหมดในขณะที่คนอื่นดับ ข้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่ได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่ เท่าใดย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือ และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์ ที่เหมาะสมที่สุดควรมี สมาชิกกลุ่มไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และจะทำให้ การเรียนรู้รวมทั้งการทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.9 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 105) กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่ม ควรจัด สัปดาห์ละ 2 ครั้ง หากเวลาของการเข้าร่วมกลุ่มมีน้อยอาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง สำหรับช่วงเวลาใน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงในระดับเด็กประถมศึกษาเพราะเด็กอาจเกิด ความเบื่อหน่ายได้

ทรอทเซอร์ (ชูชัย สมितिไกร. 2527 :8-9 ; อ้างอิงจาก Trotzer. 1977 : unpagged) กล่าวว่า ในการกำหนดระยะเวลา และความถี่ของการเข้ากลุ่ม หากจัดใน สถาบันการศึกษา จะต้องพิจารณาถึงการจดเวลาเรียนของนักเรียนนั้นด้วย โรงเรียนที่เป็น สถานศึกษาส่วนมาก จะจัดเวลาเรียนเป็นคาบๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนด ได้ว่า ควรใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับ เป้าหมายของกลุ่มและธรรมชาติของสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุดควรจะได้มีการเข้ากลุ่มไม่ต่ำ กว่า 8 ครั้ง ถ้าหากมากกว่านี้ก็จะยิ่งเป็นการดี

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มสัมพันธ ควร จัดสัปดาห์ละ 2 ครั้งและในการเข้ากลุ่มไม่ควรน้อยกว่า 8 ครั้ง สำหรับช่วงเวลาที่ใช้ในการทำ กิจกรรมกลุ่มไม่ควรใช้เวลาเกิน 1 ชั่วโมงเพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

2.1.10 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

2.1.10.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นเทคนิคและวิธีการที่นำมาใช้ในการกิจกรรมการเรียนรู้การสอน วิธีหนึ่งซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน อาทิ เช่น

สุทิน บุญชูวงศ์ (2538 : 74) ได้ให้ความหมายวิธีการสอนแบบแสดงบทบาท สมมติว่า หมายถึง วิธีการสอนที่ใช้บทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยครูสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น มีการนำการแสดงออกทั้งทางด้านความรู้ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาใช้เป็นพื้นฐานใน การให้ความรู้และความเข้าใจให้แก่นักเรียนในเรื่องความรู้และพฤติกรรม และปัญหาต่าง ๆ ได้อย่าง เหมาะสม

ดวงเดือน เทศวานิช (ม.ป.ป. : 108) ได้ให้ความหมายการแสดงบทบาท สมมติว่า หมายถึง การแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เทียบเคียงกับสภาพที่เป็นจริง ตามที่ผู้แสดงบทบาทได้แสดงออกมา เพื่อให้ผู้ดูเข้าใจปัญหาอย่างดี และนำมาอภิปรายกันได้อย่าง เหมาะสม

สมชาย ชูชาติ (2521 : 73) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการสอนที่ ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในเหตุการณ์หรือปัญหาที่หยิบยกขึ้นมา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ แล้วนำไปสู่การอภิปรายสรุปในการแก้ปัญหาหรือหาทางออก

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติคือ การยกเอา เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงมาแสดงเลียนแบบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วนำมา อภิปรายถึงเหตุและผลเพื่อแก้ปัญหาเหตุการณ์นั้น

2.1.10.2 ลักษณะของการแสดงบทบาทสมมติ (ดวงเดือน เทศวานิช ม.ป.ป. : 108) บทบาทสมมติมีลักษณะต่าง ๆ เช่น

1. การเลียนแบบกิริยาท่าทางของบุคคลอื่น เช่น ท่าเดิน ท่าวิ่ง ท่านั่งหลับ การแสดงท่าทางประกอบการพูด ฯลฯ ของเพื่อน ๆ ในชั้น
2. การเลียนแบบกิริยาท่าทางของสัตว์ต่าง ๆ เช่น นกบิน กบกระโดด เปิด เดิน ลิงเดิน ฯลฯ
3. การเลียนแบบเสียงของสิ่งต่าง ๆ เช่น เสียงแมวร้อง เป็ดร้อง สุนัขเห่า เสียงรถยนต์ รถไฟ ฯลฯ

4. การเล่นละครใบ้หรือเกมใบ้ ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางต่าง ๆ โดยไม่ต้องใช้เสียง เช่น แสดงทำร้องเพลง ทำตะโกน ทำกระซิบ ทำล้างมือ พายเรือ ขับรถ ฯลฯ

5. การเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือเป็นการเล่านิทานโดยมีหุ่นมือหรือหุ่นนิ้วเป็นตัวแสดง

6. การแสดงละครเป็นเรื่องราวสั้น ๆ ผู้สอนอาจจะเตรียมตัวมาล่วงหน้า อาจให้นำเข้าสู่บทเรียน ใช้สอน หรือใช้สรุปบทเรียน เช่น แสดงเป็นเด็กปวดฟันไปหาหมอฟัน หรือ ละครประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2.1.10.3 ประเภทของการแสดงบทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติแบบที่มีการเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนเตรียมบทและสถานการณ์มาล่วงหน้า และใช้สอนตามขั้นตอนที่เตรียมมา ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่ผู้สอนเขียนนั้น อาจเป็นการแสดงละคร ซึ่งมีการฝึกซ้อมท่าทางตามบทบาทที่กำหนดไว้มาล่วงหน้า เช่น ละครในวิชาภาษาไทยหรือประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. การแสดงบทบาทสมมติแบบที่ไม่มีการเตรียมบทมาก่อนใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ผู้สอนไม่ได้เตรียมบทบาทมาล่วงหน้าผู้สอนอาจกำหนดสถานการณ์ขึ้น แล้วนำมาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเอง คิดหาคำพูดของตนเอง โดยอิงสถานการณ์ที่เล่ามาหรืออาจจะเป็นการแสดงที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันกำหนดสถานการณ์ขึ้น ผู้แสดงคิดบทบาทขึ้นเองตามความสนใจ เช่น สมมติให้ผู้เรียนเป็นพ่อค้า แม่ค้า ผู้ซื้อ ทำการซื้อขายกัน เป็นต้น

2.1.10.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติ

สมชาย ชูชาติ (2521 : 73 - 74) กล่าวว่า บทบาทสมมตินับว่าเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยในการสอนมาก โดยเฉพาะในด้านการสอนสังคมศึกษา และการสอนอบรมระเบียบวินัยคุณธรรม ครูสามารถนำบทบาทสมมติไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ หลายด้านดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมมีสาเหตุ การที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทที่ถูกจำกัดอยู่สภาพการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุที่ผลักดันให้ต้องแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกไป ความเข้าใจนี้ช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินใจอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้อื่น ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกรุนแรงในใจหลายประการที่ไม่สามารถจะแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมาได้บ้าง

4. ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถจะบอกความต้องการออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดง ซึ่งผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเองในทางที่ดี โดยใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และพัฒนาความรู้สึกที่ดีกับตนเอง สิ่งนี้นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามทางจิตใจ อันจะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุขและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนและหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีพของตน

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น ในการทำงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่บ้าง วิธีการบทบาทสมมตินี้สามารถนำมาใช้ทำให้คนในกลุ่มเกิดความเข้าใจกัน และมีความสามัคคีปรองดองกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมในสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยให้การเรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทสมมติแทบทุกบทบาทมักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงจะต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา จึงนับว่าวิธีนี้ช่วยฝึกเรื่องการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้อย่างดี

2.1.10.5 ขั้นตอนของการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ

ดวงเดือน เทศวานิช (ม.ป.ป. : 109 - 111) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์และกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้สอนแยกสถานการณ์ออกมาว่าอะไรคือปัญหา ควรเลือกปัญหาที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และกำหนดขอบเขตปัญหาว่าอะไรคือจุดที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

1.2 การกำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาแล้ว ผู้สอนต้องกำหนดสถานการณ์ที่ง่ายและชัดเจน พร้อมทั้งเขียนบทให้ผู้เรียนแสดง บทนั้นควรมีความขัดแย้งหรืออุปสรรคที่จะเอาชนะ เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

2. ขั้นแสดง แบ่งเป็น 7 ตอน ดังนี้

2.1 การอุ่นเครื่อง หมายถึง การนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะเรียน หรือปูพื้นให้ความเข้าใจตรงกัน ในเรื่องที่จะเรียน โดยผู้สอนอาจจะเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์สมมติให้ผู้เรียนฟัง

2.2 การเลือกผู้แสดง ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการแสดงและการสอนเป็นสำคัญอาจเลือกได้ 2 ลักษณะคือ เลือกผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทและผู้แสดงที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับบท

2.3 การจัดฉากแสดง เพื่อให้การแสดงดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง การจัดฉากอาจเป็นแบบง่าย ๆ โดยโต๊ะหรือเก้าอี้เพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดฉากแบบหรูหรา

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ผู้สอนเตรียมผู้เรียนให้หัดสังเกตและวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้น และใช้อภิปรายหลังการแสดง

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนแสดง ช่วยให้ผู้แสดงสบายใจและเป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุด โดยผู้สอนต้องหาทางขจัดความตึงเครียด ประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดง เช่น พูดให้กำลังใจ พูดแบบเป็นกันเอง แนะนำผู้แสดงให้หายใจลึก ๆ เมื่อประหม่า เป็นต้น

2.6 การแสดง ผู้แสดงทุกคนแสดงตามบทที่ได้รับมอบหมาย โดยการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนเองออกมาเหมือนตนเองอยู่ในเหตุการณ์จริง ๆ การแสดงอารมณ์ ทศนคติ การตัดสินใจและอื่น ๆ อย่างชัดเจนจริง ๆ ของผู้แสดงจะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดี

2.7 การตัดบท เมื่อการแสดงได้เวลาพอสมควรแล้ว เพื่อไม่ให้เสียเวลามากและผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย ผู้สอนควรตัดบท ซึ่งทำได้โดยพิจารณาว่า ได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายได้ ผู้ชมพอจะเล่าเรื่องต่อไปได้ ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้เพราะเกิดความเข้าใจผิดบางประการ

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การอภิปรายเป็นไปรูปใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน อาจแบ่งย่อยซึ่งมีทั้งผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์ อาจมีทั้งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยแล้วแต่เหตุผลของผู้อภิปราย ผู้แสดงมีโอกาสแสดงเหตุผลและความรู้สึกของตนว่าทำไมจึงแสดงบทบาทเช่นนั้น การอภิปรายต้องไม่ใช่อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัว ถ้าผู้เรียนอภิปรายไม่ได้ ผู้สอนต้องเป็นผู้นำอภิปรายหรือตั้งคำถามช่วยให้ผู้เรียนคิดและหาคำตอบ การอภิปรายจะช่วยให้เกิดความคิดกว้างไกลขึ้น

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้อภิปรายอาจเสนอความคิดเห็นหรือเสนอความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ อาจแสดงเพิ่มเติมเพื่อดูผลว่าจะเกิดอะไรขึ้น หรือถ้าแสดงได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ อาจให้แสดงซ้ำ ถ้าไม่จำเป็นต้องแสดงใหม่ ก็ข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปถ้ามีการแสดงเพิ่มเติมก็ให้อภิปรายอีกครั้ง แล้วให้แต่ละกลุ่มสรุปผลการอภิปราย และเปิดอภิปรายทั้งชั้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนจะทำให้ได้ข้อสรุปหรือความคิดรวบยอดเรื่องนั้น

2.1.11 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

2.1.11.1 ความหมายของสถานการณ์จำลอง

สถานการณ์จำลองเป็นเทคนิคหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ และแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้คือ

เบค และมอนโร (บุรชาติ เพชรสถิต. 2535 : 19 ; อ้างอิงจาก Beck and Monroe. 1965 : 45) กล่าวว่า ความหมายดั้งเดิมของสถานการณ์จำลองคือ ความหลอกลวง หรือ การแสดงผิดแต่ปัจจุบันสถานการณ์จำลองหมายถึง กระบวนการซึ่งอยู่ในรูปแบบคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริงซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อตรวจสอบภาวะ หรือเพื่อการสอน

ชูลทซ์ (วัชรพร จัปเกตุ. 2534 : 7 ; อ้างอิงจาก Schultz. 1972 : 4) กล่าวถึงการใช้สถานการณ์จำลองว่าเป็นการปฏิบัติการที่ใช้แบบจำลอง หรือกระบวนการต่างๆ ให้คล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริง โดยฝึกให้ผู้อยู่ในสถานการณ์ได้ฝึกปฏิบัติและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองและครูแซงค์ (จันทวิส พันธุ์สุข. 2533 : 15 ; อ้างอิงจาก Cruichank. 1972) กล่าวว่าสถานการณ์จำลองนี้ จะรวมไปถึงภาพทิวทัศน์ และการเล่นละครด้วย

สำหรับในประเทศไทย นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้คือ

ทิตนา แคมณี (2522 : 202) ได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ว่า สถานการณ์ หมายถึง การจำลองสถานการณ์ หรือการสร้างสถานการณ์ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และให้มีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลอง แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับมากเกินไป

อัญชลี แจ่มเจริญ (2522 : 104) ให้ความหมายว่า สถานการณ์จำลองคือ การจัดสภาพแวดล้อมเลียนแบบของจริง ให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และให้ผู้เรียนฝึกฝนการแก้ปัญหา และตัดสินใจในสภาพการณ์ที่เขา กำลังเป็นอยู่

สิริวรรณ สุวรรณธาดา (2522 : 104) ได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองว่าเป็นการนำเอาสภาพการณ์ที่เป็นจริงมาจัดในรูปของเกม โดยมุ่งให้ผู้เรียนสวมบทบาทต่างๆ กัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจมีความรู้สึกร่วมต่อเหตุการณ์นั้นได้ดี อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ถึงวิธีการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำเร็จ เวชสุนทร (2533 : 18 - 19) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือ การจำลองสถานการณ์ หรือสภาพการณ์นั้นโดยจำลองมาจากสภาพที่เป็นจริง หรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็นจริงในสังคมมากที่สุด การปฏิบัติเหล่านี้ผู้เรียนจะได้กระทำเหมือนว่าเขาอยู่ในสภาพการณ์นั้นจริง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการฝึกที่ไม่ทำให้ผู้เรียนหรือผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดอยู่ในสภาพที่เป็นอันตรายหรือ

ได้รับความเสียหายใด ๆ อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีโอกาสตัดสินใจเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา และเลือกหลักการหรือทฤษฎีมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้

ครูยแซงค์ (จันทวิส พันธุ์สุข. 2533 : 15 ; อ้างอิงจาก Cruichank. 1972) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์ หรือผลของสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้ว สถานการณ์จำลองนี้จะรวมไปถึงเรื่องจำลองภาพทิวทัศน์และการเล่นละครด้วย

บุญทัน อยู่ชมบุญ (2533 : 154) ได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ว่า สถานการณ์จำลอง คือการจัดเลียนแบบสถานการณ์จำลองจริงให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนได้กระทำเพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่นั้น ราวกับเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองโดยตรง และตัวนักเรียนยังมีโอกาสทราบว่าความคิดเห็นของเขานั้นเป็นอย่างไร ถูกต้อง ผิดแตกต่างหรือเหมือนกับเพื่อนอย่างไร จากการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ผู้สอน

จากความหมายของสถานการณ์จำลองดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สถานการณ์จำลองหมายถึง การจำลองเหตุการณ์หรือการเลียนแบบสภาพการณ์จัดสภาพแวดล้อมทำให้ใกล้เคียงกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติ แสดงความคิดเห็นทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อเหตุการณ์ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง นำมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

2.1.11.2 ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง

อัญชลี แจ่มเจริญ (2522 : 5) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้พบ และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิด และนำเหตุผลมาอภิปราย เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา
3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ และอดทนต่อการพหุวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเอง คำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
4. เพื่อเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอน จากการที่ครูสอนแต่ผู้เดียวมาเป็นการที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

2.1.11.3 ขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลอง

ทเวลเกอร์ (สมบูรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา . 2525 : 17 - 20 ; อ้างอิงจาก Twelger : 1969) กล่าวถึงการสร้างสถานการณ์จำลองว่า ในการออกแบบสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อการสอน ควรพิจารณาถึงสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. จะสอนเนื้อหาอะไร
2. จะสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี ต้องคำนึงถึงภูมิหลังของผู้เรียนด้วย
3. ทำอย่างไรระบบที่ออกมาจะมีความสมบูรณ์ ซึ่งต้องคำนึงถึง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

ในการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนการสอนมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดขอบเขตปัญหาการสอนโดยผู้สร้างจะต้องรู้และเข้าใจว่าปัญหานั้นคืออะไร ปัญหาที่กำหนดขึ้นนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร และจะใช้สภาวะแวดล้อมอะไรเป็นแรงจูงใจที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา
2. พิจารณาว่าใช้กับนักเรียนกี่คน ใช้เครื่องมืออะไร มีวิธีการอย่างไร ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างไร การดำเนินการจะเป็นไปในรูปใด มีสิ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกได้บ้าง และปรัชญาการสอนจะเป็นไปในแนวใด
3. ปรับปรุงสถานการณ์เข้าสู่ปัญหา เพื่อให้ปัญหานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต้องอาศัยสภาพการณ์ที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับปัญหาหรือเลือกวิธีการที่จะนำปัญหาเข้าสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
4. กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้อยู่ในรูปของพฤติกรรมที่สามารถจัดได้
5. กำหนดเกณฑ์การวัดผล ซึ่งจะใช้วัดพฤติกรรมของผู้เรียน โดยแบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 2 แบบ คือ เกณฑ์การวัดผลขั้นสุดท้ายในการเรียน และเกณฑ์การวัดระดับความสามารถที่เปลี่ยนแปลงไป
6. ขั้นตอนผลของสถานการณ์จำลอง
7. ขั้นตอนการเลือกชนิดของเครื่องมือที่จะมาเป็นส่วนประกอบในสถานการณ์จำลอง เช่น ใช้เครื่องช่วยสอน หนังสืออ่านประกอบ เกม หรือการแสดงบทบาทเป็นต้น
8. ขั้นตอนพัฒนาสถานการณ์จำลอง โดยเลือกสื่อหลายอย่างมาใช้ แล้วจึงเลือกสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดมาเป็นเครื่องมือ
9. พัฒนาระบบของสถานการณ์จำลอง โดยพิจารณาหาข้อบกพร่องของแต่ละขั้นตอนเพื่อนำไปแก้ไข สถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด
10. ทดลองใช้สถานการณ์จำลองเพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น อาจทดลองกับนักเรียนกลุ่มเล็ก หรือแบบตัวต่อตัว โดยให้ผู้รับการทดสอบทำเครื่องหมายที่เป็นปัญหา หรือเปิดโอกาสให้อภิปรายกับผู้สร้างโดยตรง
11. ปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์จำลอง หลังการทดลอง ถ้าหากพบข้อบกพร่องต้องทำการปรับปรุงให้เหมาะสม

12. ชั้นใช้สถานการณ์จำลองเป็นอุปกรณ์ หรือกิจกรรมในการสอนจริง ซึ่งผู้สร้างจะต้องดูประสิทธิภาพของสถานการณ์จำลองนั้นด้วย

13. ชั้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้สถานการณ์จำลองเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในอนาคตในการนำสถานการณ์ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนนั้น มักจะพบการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในการสอนจริงอยู่เสมอ จึงต้องปรับปรุง และเตรียมสถานการณ์จำลองให้ทันสมัยอยู่เสมอ

สุทิน บุญชูวงศ์ (2530 : 84 - 87) ได้ให้ขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและวิเคราะห์

ก่อนสร้างสถานการณ์จำลอง ต้องศึกษาและสำรวจจุดประสงค์ว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้เรื่องใดบ้าง ศึกษาสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อได้พิจารณาและศึกษาเป็นอย่างดี แล้วนำมาวิเคราะห์ว่าสถานการณ์จำลองนั้นจะมีผลต่อการเรียนรู้อะไร และจะให้ผลเสียอะไร สถานการณ์ที่นำมาวิเคราะห์นั้นใกล้เคียงกับความจริงแค่ไหน เพื่อให้สถานการณ์นั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากที่สุด

2. ขั้นการกำหนดจุดประสงค์

ในการกำหนดจุดประสงค์นั้นมุ่งให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไร เมื่อนักเรียนเรียนรู้จากสถานการณ์แล้ว นักเรียนจะเป็นอย่างไร การสร้างสถานการณ์จำลองก็จะต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์

3. ขั้นการเลือกสถานการณ์

สถานการณ์ที่เป็นจริงและสามารถจำลองมาใช้ในชั้นเรียน ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ข้างต้น พิจารณาเลือกและสามารถนำสถานการณ์ที่เป็นจริงมาดัดแปลงให้เหมาะกับการใช้ในชั้นเรียน โดยสถานการณ์จำลองนั้นได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการ ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

4. ขั้นการกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง

กำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง ประกอบด้วย สิ่งสำคัญดังนี้

4.1 การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง

4.2 กำหนดบทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคน

4.3 เตรียมข้อมูล ข่าวสารที่จำเป็น เนื้อหา

4.4 กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเหมือนจริงในสังคม

4.5 ลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหาจากสถานการณ์

4.6 จบสถานการณ์ สรุป อภิปราย

5. ขั้นการสร้างและออกแบบสื่อการเรียนและสร้างกฎเกณฑ์

การสร้างและออกแบบสื่อการเรียน เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น บัตรคำ รูปภาพ บัตรคำสั่ง เป็นต้น สื่อการเรียนที่จะสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดในกิจกรรมควรวางแผนไว้แต่ระดับขั้นตอนของการแสดงว่า ต้องกำหนดการเล่นตามลำดับเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไร

6. ขั้นการทดลองใช้

เมื่อสร้างสถานการณ์เสร็จแล้ว ควรนำสถานการณ์จำลองนั้นไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่นเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่อง ด้านวิธีการ ภาษา ตลอดจนการใช้สื่อ และเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควรแก้ไขและปรับปรุงในแง่ใดบ้าง เพื่อให้ได้สถานการณ์จำลองที่สมบูรณ์ เหมาะที่จะนำไปใช้กับ นักเรียนแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม

2.1.11.4 ขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลอง

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 76 - 77) กล่าวถึงขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่เริ่มนำเข้าสู่บทเรียนโดยการให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียนการเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ บอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้คูนแนะนำรูปแบบของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ประสพการณ์ ข้อมูล ความเข้าใจเบื้องต้น การแบ่งกลุ่ม กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ บทบาทของนักเรียนบางคน เป็นต้น
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม ในขั้นนี้นักเรียนจะปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ตามบทบาทที่ได้รับ
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงครูควรนำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ประสพการณ์ต่าง ๆ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกฎเกณฑ์และกติกา การเปรียบเทียบข้อมูลที่เกิดขึ้น จากการศึกษาร่วมกัน
4. ขั้นสรุป เน้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบเนื้อหาของสิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตการประยุกต์เชื่อมโยงเหตุการณ์จริงกับสถานการณ์จำลอง ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการสร้างสถานการณ์จำลอง

ทเวลเคอร์ (วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. 2537 : 17 - 20 ; อ้างอิงจาก Twelker. 1969) กล่าวถึงการสร้างสถานการณ์จำลองว่าควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ถ้าหากสามารถหาความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ได้มากเพียงใดจะช่วยให้อ่านสถานการณ์จำลองได้เหมาะสมมากขึ้น
2. ผู้สร้างสถานการณ์จำลองจะต้องศึกษาสถานการณ์จำลองที่คนอื่นสร้างให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนจะสร้างสถานการณ์จำลองขึ้นเอง ถ้าสามารถศึกษาได้มากเพียงใดก็จะสร้างสถานการณ์จำลองได้ดีเพียงนั้น

3. สถานการณ์จำลองที่เป็นไปได้หรือคล้ายคลึงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เป็นสถานการณ์จำลองที่ดีที่สุด

4. ส่วนประกอบต่างๆ ของเครื่องมือในสถานการณ์จำลองไม่ใช่จุดหมายปลายทางแต่เป็นเพียงสื่อที่จะนำสถานการณ์จำลองไปสู่จุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.1.11.5 วิธีเสนอสถานการณ์จำลอง

สุภา กิจจาทร (2519 : 197) กล่าวถึง การเสนอสถานการณ์จำลองต่อผู้เรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้ดูรูปภาพแล้วเล่าเรื่องประกอบ
2. ให้ดูรูปภาพซึ่งเรียงลำดับเหตุการณ์
3. ให้ดูภาพยนตร์หรือสไลด์เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
4. ให้ดูการแสดงบทบาท (Role - playing)
5. เล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือใช้กรณีตัวอย่าง
6. ให้ดูจากสถานการณ์ที่ ที่ตกแต่งเหมือนสถานที่จริง และมีการแสดง

บทบาทประกอบ

2.1.11.6 ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง

สมบูรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2525 : 17 - 18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง ไว้ดังนี้

1. สถานการณ์จำลอง สามารถสร้างอารมณ์และสร้างทัศนคติเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้
 2. สถานการณ์จำลองสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะชี้ความสามารถของผู้เรียนและความจำไว้ด้วยกัน คือ ผู้เรียนจะพัฒนาทั้งความจำและขีดความสามารถ
 3. สถานการณ์จำลอง จะช่วยให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมได้นาน
 4. ผู้เรียนจะสามารถเลือกสนองตอบต่อสภาวะการณ์ทางสังคม ฯลฯ จากสถานการณ์จำลองได้
 5. สถานการณ์จำลองดึงความสนใจของผู้เรียนไว้ได้ทั้งการทำแบบฝึกหัดและแม้แต่การเรียนเนื้อหาหลายอย่าง
 6. สถานการณ์จำลอง จะช่วยปรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
 7. สถานการณ์จำลอง สามารถชักจูงผู้เรียนให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้
- สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 74 - 75) กล่าวถึงประโยชน์ของสถานการณ์จำลองว่า

1. สถานการณ์จำลองเป็นรูปแบบของกระบวนการที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหาต่าง ๆ การรู้จักหาแหล่งข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา การค้นพบ การวินิจฉัย และการตัดสินใจ

2. สถานการณ์จำลองช่วยสร้างความเข้าใจในการบูรณาการระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมได้รู้จักการสัมพันธ์ความคิด ข้อมูลที่ได้รับ และเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

3. สถานการณ์จำลอง สามารถพัฒนาความเจริญส่วนบุคคลได้ในเรื่องของลักษณะนิสัยที่มีอยู่ เช่น ความรู้สึก ความช่วยเหลือ การทำงานกลุ่ม การอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น การปรับตัวกิจกรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต ในสังคม และผู้น้อยอยู่เสมอ

4. สถานการณ์จำลองเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในการแสวงหาข้อเท็จจริง การทดลอง กับระบบข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เปรียบเทียบ ระมัดระวัง และละเอียดรอบคอบในเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจริง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เลกซ์ (Lex.1973 : 6093 - A) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมลรัฐอินเดียนา ผู้วิจัยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมในวิธีการสอนแบบเก่า กับกลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนโดยกิจกรรมกลุ่ม ผลการศึกษาปรากฏว่าการพัฒนาจิตใจของผู้เรียน ทั้ง 2 กลุ่ม ในระหว่างการทดสอบก่อนสอน และทดสอบหลังสอน แตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จากการรายงานของกลุ่มทดลอง พบว่านักศึกษาพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับแรงกระตุ้นอภิปรายได้อย่างอิสระในเรื่องค่านิยม และทุกคนยินดีที่จะร่วมกิจกรรมกลุ่มอีกต่อไป

เดอร์ชมิทท์ (Durschmidt.1977 : 3953 - A) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจตนเองของนักศึกษาในกลุ่มทดลองจำนวน 38 คน โดยการให้เข้าร่วมกลุ่มการสัมมนาที่เปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนเองส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 63 คนยังคงให้เรียนตามปกติ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมี การยอมรับตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบการเข้าใจในตนเองของทั้งสองกลุ่ม พบว่าไม่แตกต่างกัน

เบิร์คเฮาเซอร์ (Birkhauser.1985 :103) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม นักเรียนเกรด 3,4 และ 5 จำนวน 77 คนซึ่งมีส่วนอยู่ในชั้นเรียนตามปกติและนักเรียนซึ่งอยู่ในชั้นเรียนไม่เกิน 6 สัปดาห์ จำนวน 75 คน พบว่าทั้งสองกลุ่มมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บอร์ดแมน (Boardman.1988 :1952) ศึกษาผลจากการนำกระบวนการกลุ่มไปใช้ในโปรแกรมการเลิกบุหรี่ให้กับอาสาสมัคร 67 คนพบว่ากระบวนการกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโปรแกรมดังกล่าวได้โดยเฉพาะในเพศหญิง

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

พวงแก้ว เนตรโอภาักษ์ (2533 : 63 - 68) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน โดยแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรินทร์ คล้ายรามัญ (2529 : 70 - 72) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโน้ตภาพแห่งตน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนกลุ่มการทดลองมีโน้ตภาพแห่งตนในทางบวกสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองนี้ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีโน้ตภาพแห่งตนในทางบวกหลังการทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึก มีโน้ตภาพแห่งตนหลังการทดลองไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรสิทธิ์ บุญสกุล (2531 : 51 - 52) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ราตรี ทาผัด (2532 : 61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังได้หาค่าขนาดความแตกต่าง (Effect Size) ของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์พบว่า ในแต่ละระดับนั้น มีค่าค่อนข้างมาก คือ นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับสูง มีขนาดความแตกต่างเท่ากับ 6.019 นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองระดับปานกลาง มีขนาดความแตกต่างเท่ากับ 4.440 และนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในระดับต่ำ มีขนาดความแตกต่างเท่ากับ 4.067 และค่าขนาดความแตกต่างของนักเรียนกลุ่มที่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เท่ากับ 1.034 ซึ่งหมายความว่า โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาความคิดความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นระดับต่ำได้ดีที่สุด รองลงมาคือกลุ่มนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในระดับปานกลางและสุดท้าย คือกลุ่มนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในระดับสูง

วาสนา รอดเชียง (2540 : 67 - 67) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน ผล

การศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2542 : 93 - 96) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 13 - 14 ปี จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ๆ ละ 12 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริง การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อดุลย์เดช ดิยะบุตร (2534 : 59) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองหลังจากเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปแล้วเห็นว่า กลุ่มสัมพันธ์สามารถนำไปพัฒนาทางด้านสติปัญญา พัฒนาจิตใจ พัฒนามโนภาพแห่งตน มนุษยสัมพันธ์ การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนกับครอบครัว การส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตย การทำงานร่วมกัน การมีเจตคติที่ดีต่อกัน การพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น การกล้าแสดงออก ความเชื่อมั่นในตนเองตลอดจนเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาด้านอาชีพอีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณสมบัติและบุคลิกภาพที่เหมาะสมได้อย่างดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้สุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 จำนวน 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 ที่มีคะแนนความมีน้ำใจ ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 100 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนทั้งหมด 400 คน ตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจ
2. นำแบบสอบถามความมีน้ำใจมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำคะแนนของนักเรียนทุกคนมาเรียงจากสูงลงมาต่ำ และคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความมีน้ำใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 100 คน
3. แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า จำนวน 12 คน จากผู้ที่สมัครใจ 25 คน ในการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสอบถามความมีน้ำใจต่อเพื่อน
2. โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

1. แบบสอบถามความมีน้ำใจ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ

1.2 ศึกษาแบบสอบถามความมีน้ำใจของสิริมาลย์ เกดรังษี (2536 : 259 - 272) เอษณีย์ ฉัตรวิทยานนท์ (2537 : 98 - 110) ชรียัณาท จิตต์บรรเทา (2538 : 82 - 90) สุกัญญา ภูริยะพันธ์ (2540 : 140 - 152) และ ถวิลวัลย์ อัมรินทร์ (2543 : 57 - 63) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความมีน้ำใจให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าและนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 30 ข้อ

1.3 หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามความมีน้ำใจที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน คือ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามเพื่อนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

1.4 นำแบบสอบถามความมีน้ำใจที่ได้รับการปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 ข้อ ไปสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีลักษณะ ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 55 คน และนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้วิธีการของการแจกแจงที่ (t - distribution) ซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 11.35 — 36.47 จำนวน 30 ข้อ

1.5 นำแบบสอบถามความมีน้ำใจที่คัดเลือกไว้ในข้อ 2.4 จำนวน 30 ข้อ มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.8986

ลักษณะของแบบสอบถามความมีน้ำใจ

แบบสอบถามความมีน้ำใจมีลักษณะเป็นสถานการณ์เพื่อศึกษาว่านักเรียนเคยปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ โดยให้นักเรียนพิจารณาข้อคำถามเป็นข้อ ๆ ซึ่งแต่ละข้อมีคำตอบ คือ ก. ข. และ ค. ให้นักเรียนตอบเพียงข้อเดียว

ตัวอย่างแบบสอบถามความมีน้ำใจ

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์แต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าเมื่อนักเรียนเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้น นักเรียนจะอย่างไร โดยเลือกคำตอบที่กำหนดให้เท่านั้น คำตอบเหล่านี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงมากที่สุด
2. คำตอบแต่ละข้อจะมี 3 ตัวเลือกให้นักเรียนเลือกเพียงคำตอบเดียวจากข้อ ก. ข. หรือ ค. แล้วทำเครื่องหมาย X ให้ตรงกับข้อที่เลือกในกระดาษคำตอบโปรดทำทุกข้อ

ตัวอย่าง

1. การแบ่งปัน

(0) อาจารย์ที่ปรึกษาให้นักเรียนทุกคน ช่วยกันเก็บเศษกระดาษบริเวณรอบ ๆ อาคารเรียน ลลิตาเห็นว่ามีเพื่อน ๆ หลายคนกำลังเก็บเศษกระดาษ ถ้านักเรียนเป็นลลิตา นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ช่วยเก็บเศษกระดาษบ้าง
- ข. ทำที่เป็นช่วยเก็บเศษกระดาษ
- ค. ช่วยเก็บเศษกระดาษจนเรียบร้อย

2. การให้ความช่วยเหลือ

(0) ช่วงพักกลางวัน ชโยและกฤษฎณ์กำลังนั่งอ่านการ์ตูนในห้องเรียน ขณะนั้นกิตติกร เดินเข้ามาหาเพื่อจะให้ชโยช่วยอธิบายการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ที่เพิ่งเรียน แต่กิตติกรยังไม่เข้าใจ ถ้านักเรียนเป็นชโยจะทำอย่างไร

- ก. บอกกิตติกรว่าขออ่านการ์ตูนให้จบก่อน
- ข. บอกให้ไปตามกฤษฎณ์เพราะกฤษฎณ์เก่งกว่า
- ค. บอกกิตติกรว่าตนเองไม่ค่อยเก่งแต่จะพยายามอธิบายให้

3. การแสดงความเห็นใจ

(0) ในชั่วโมงภาษาไทย ขณะที่รัชพลกำลังนั่งทำงานตามที่ครูสั่งปรากฏว่าเห็นเพื่อนคนหนึ่งกำลังอาเจียรและหน้าซีด ถ้านักเรียนเป็นรัชพลจะทำอย่างไร

- ก. มองเฉย ๆ เพราะเพื่อนที่นั่งใกล้ ๆ เพื่อนคนนั้นลุกไปช่วยแล้ว
- ข. รีบเข้าไปช่วยเหลือและนำไปห้องพยาบาล
- ค. ถ้าเพื่อนขอให้ช่วยก็จะช่วย ทั้งที่ตนเองก็รู้สึกพะอืดพะอม

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2	คะแนน	หมายถึง	มีความมีน้ำใจมาก
1	คะแนน	หมายถึง	มีความมีน้ำใจปานกลาง
0	คะแนน	หมายถึง	มีความมีน้ำใจน้อย

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ย	1.34 – 2.00	หมายถึง	มีความมีน้ำใจมาก
คะแนนเฉลี่ย	0.67 – 1.33	หมายถึง	มีความมีน้ำใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	0.00 – 0.66	หมายถึง	มีความมีน้ำใจน้อย

2. โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
ผู้วิจัยได้สร้างโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนโดยมีขั้นตอน

ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีน้ำใจ และกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนและกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสม

2.2 สร้างโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหา วิธีดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า กลุ่มตัวอย่างและนิยามศัพท์เฉพาะ

2.3 นำโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน คือ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ พิจารณาตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์

2.4 นำโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนมาปรับปรุงและแก้ไขให้มีความเหมาะสมทางด้านภาษาและวิธีดำเนินกิจกรรมตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 8 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนแล้วนำไปปรับปรุงกระบวนการของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้เหมาะสม

โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ผู้วิจัยใช้กับกลุ่มทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที จำนวน 8 ครั้ง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) .

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 400 คน ตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจและคัดเลือกนักเรียนที่ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมาจำนวน 12 คน โดยเก็บคะแนนนักเรียนที่จะเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)
2. ขณะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง วันจันทร์ และวันศุกร์ รวมทั้งหมด 8 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยใช้ห้องเรียน 1011 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ดังตารางวันเวลาต่อไปนี้

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา
1	วันจันทร์ที่ 20 มกราคม 2546	12.20 น. – 13.10 น.
2	วันศุกร์ที่ 24 มกราคม 2546	14.50 น. – 15.40 น.
3	วันจันทร์ที่ 27 มกราคม 2546	12.20 น. – 13.10 น.
4	วันศุกร์ที่ 31 มกราคม 2546	14.50 น. – 15.40 น.
5	วันจันทร์ที่ 3 กุมภาพันธ์ 2546	12.20 น. – 13.10 น.
6	วันศุกร์ที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546	14.50 น. – 15.40 น.
7	วันจันทร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2546	12.20 น. – 13.10 น.
8	วันศุกร์ที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546	14.50 น. – 15.40 น.

3. หลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน จำนวน 12 คน ตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจและเก็บคะแนนที่ได้ไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)
4. นำคะแนนก่อนและหลังการทดลองไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบพฤติกรรมการแสดงความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 73 -74)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
 $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนน
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 79 -80)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความมีน้ำใจ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์

แอลฟา (α - Coefficient)ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 200 – 202)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

~~2.2~~ หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามความมีน้ำใจโดยวิธีการของการแจกแจงที (t - distribution) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2538 : 215 - 217)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนในกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนในกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

การเปรียบเทียบความแตกต่างของควมมีน้ำใจก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม
กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาควมมีน้ำใจต่อเพื่อน โดยใช้สูตร t – test for dependent samples
(ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมายของข้อมูล ดังนี้

- N แทน จำนวนประชากรที่ใช้สุ่มกลุ่มตัวอย่าง
- n แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
- S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
- t แทน ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนโดยใช้สูตร t – test for dependent samples (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ . 2538 : 104)
- * แทน ค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
- ** แทน ค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความมีน้ำใจโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าระดับ และค่าความแตกต่างของควมมีน้ำใจ
ของนักเรียนก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (n = 12)

ควมมีน้ำใจของนักเรียน	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			t
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	
ด้านการแบ่งปัน	1.08	0.70	ปานกลาง	1.97	0.15	มาก	13.57**
ด้านการให้ความช่วยเหลือ	0.85	0.73	ปานกลาง	2.00	0.00	มาก	16.97**
ด้านการแสดงความเห็นใจ	0.93	0.79	ปานกลาง	1.95	0.20	มาก	13.96**
ควมมีน้ำใจของนักเรียน โดยรวม	0.95	0.75	ปานกลาง	1.97	0.76	มาก	25.48**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า ควมมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ทั้งโดยรวม และรายด้าน หลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนมีความมีน้ำใจต่อเพื่อนเพิ่มขึ้น หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้สุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 จำนวน 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545 ที่มีคะแนนความมีน้ำใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 100 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายจาก นักเรียนที่สมัครใจ ในการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1. แบบสอบถามความมีน้ำใจ
2. โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 400 คน ตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจและคัดเลือกนักเรียนที่ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมาจำนวน 12 คน โดยเก็บคะแนนนักเรียนที่จะเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ขณะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง วันจันทร์ เวลา 12.20 น. – 13.10 น. และวันศุกร์ เวลา 14.50 น. - 15.40 น. รวมทั้งหมด 8 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที. โดยใช้ห้องเรียน 1011 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

3. หลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน จำนวน 12 คน ตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจและเก็บคะแนนที่ได้ไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

4. นำคะแนนก่อนและหลังการทดลองไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้

1. ทดสอบความแตกต่างของความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปผลได้ดังนี้

1. ความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความมีน้ำใจเป็นรายด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ ด้านการแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ และด้านการแสดงความเห็นใจเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จังหวัดกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความมีน้ำใจเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดประสบการณ์เกี่ยวกับความมีน้ำใจ ด้านการแบ่งปัน ด้านการให้ความช่วยเหลือ และด้านการแสดงความเห็นใจโดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ เกม การแสดงบทบาทสมมติ และการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อให้ นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น ได้อภิปรายและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของความมีน้ำใจ ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความคิด ความรู้สึกของตนเองและตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงความมีน้ำใจในด้านการแบ่งปัน ด้านการให้ความช่วยเหลือและด้านการแสดงความเห็นใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทองเรียน อมรัชกุล (2523 : 28) ที่กล่าวว่ากลุ่มสัมพันธ์เป็นแรงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เช่น องค์ประกอบส่วนตัวของบุคคล จุดมุ่งหมาย ทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ขนาดของกลุ่ม และลักษณะภายนอก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะรวมตัวกัน และดำเนินการเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของกลุ่ม นอกจากนี้ ทิศนา แคมมณี และเยาวพา เตชะคุปต์ (2522 :1) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อให้ได้ความรู้เพื่อจะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขณะทดลองผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนให้ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันแม้ว่า นักเรียนจะมาจากต่างห้องกัน ในระยะแรก ๆ นักเรียนบางคนจะมีอาการเขินอาย พูดน้อย ไม่กล้าแสดงความเห็น ผู้วิจัยได้พยายามให้กำลังใจ กระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ และเมื่อนักเรียนร่วมกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่ง นักเรียนเริ่มมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากขึ้นทำให้บรรยากาศการดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างเป็นกันเอง สนุกสนาน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่ม

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ประนอม เดชชัย (2531 : 101 – 102) ที่กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มจะช่วยฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและบุคคลอื่นในกลุ่มได้ดียิ่ง นอกจากนี้ ทิศนา แคมมณี (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2541 : 397;

อ้างอิงจาก ทิศนา แชมมณี. 2522) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และนำเอาความรู้สึกความคิดเห็นและข้อสังเกตต่าง ๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์จากกิจกรรมกลุ่มมาร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ วินิจ เกตุขำ และ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2521 : 170 – 172) ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นด้วย ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น และการได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่มย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้น

2. ความมีน้ำใจในแต่ละด้านของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน พบว่าหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน ด้านการแบ่งปัน ด้านการให้ความช่วยเหลือและด้านการแสดงความเห็นใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ความมีน้ำใจของนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่ การช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ การช่วยติววิชาต่าง ๆ ให้แก่เพื่อนการช่วยเพื่อน ถือกของ ยกของ และการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน สมุด จดงานหรือเงิน นักเรียนมีการพัฒนาความมีน้ำใจมากที่สุด ส่วนความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน ได้แก่ การช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายการเสียสละเพื่อส่วนรวมการไม่เกี่ยงกันเรื่องงานและไม่เอาเปรียบเพื่อนในการทำงานนักเรียนมีการพัฒนาความมีน้ำใจรองลงมา การแสดงความเห็นใจซึ่งได้แก่ การช่วยปลอบใจเพื่อนเมื่อไม่สบายใจ การพูดให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนมีความทุกข์ และการกล่าวคำชมเชยเมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จ ไม่ซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิดนักเรียนมีการพัฒนาความมีน้ำใจรองลงมาเป็นลำดับสุดท้าย โดยผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ สมชาย ชูชาติ (2521 : 73 – 74) ที่กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการสอน สามารถนำไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน อันจะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุขและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 74 – 75) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองเป็นรูปแบบของกระบวนการที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น ช่วยสร้างความเข้าใจในการบูรณาการระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม ได้รู้จักการสัมพันธ์ความคิดและเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริง การแสวงหาข้อเท็จจริง การทดลองกับระบบข้อมูล ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง รู้จักสังเกต เปรียบเทียบ ตลอดจนสามารถพัฒนาความเจริญส่วนบุคคลได้ในเรื่องของลักษณะนิสัยที่มีอยู่เช่น ความรู้สึก ความช่วยเหลือ การทำงานกลุ่ม

การอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น การปรับพฤติกรรม สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในสังคม

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งก่อนของ หรรษา แดงภักดี (2536 : 57) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าการใช้กิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนมีคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาโดยส่วนรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งก่อนของ อาคม หงษ์ทอง (2539 : 65 – 70) ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแบนชะโด เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนาความมีน้ำใจมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอบแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรเพิ่มกิจกรรมสัมพันธ์โดยเฉพาะในเรื่องการปฐมนิเทศเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยต่อกัน กล้าแสดงความคิดเห็น และเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี
2. ควรเพิ่มจำนวนครั้งในการจัดโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เรื่องการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกมากขึ้นและครูมีโอกาสดูเห็นพัฒนาการของนักเรียนชัดเจนขึ้น
3. ควรมีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ทั้งก่อน – หลัง และในการทดลองแต่ละครั้งอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อจะได้เห็นการพัฒนาความมีน้ำใจของนักเรียนได้ชัดเจนขึ้น
4. ควรมีการอบรมครูแนะแนว อาจารย์ผู้สอนตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนให้มีความรู้ความชำนาญในการใช้โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
5. ควรมีการติดตามผลนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนหลังสิ้นสุดการทดลอง 3 เดือน หรือ 6 เดือน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรศึกษาความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในชั้นอื่นๆ ต่อไป
2. ควรสร้างโปรแกรมพัฒนาความมีน้ำใจของนักเรียนโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ เช่น การให้คำปรึกษากลุ่ม การใช้ชุดการแนะแนวหรือ การใช้ชุดฝึกอบรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก จันท์บจร. (2533). *คู่มือการอบรมความรู้และจริยธรรมเพื่อชีวิต ตอนที่ 2*.
กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ไกรนุช ศิริพล.(2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพมหานคร : นิยมวิทยา.
- คมเพชร จัตรศุภกุล. (2530). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
อัสสัมชัญ.
- จำเนียร ช่างโชติและคนอื่น ๆ . (2521). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันทวิส พันธุ์สุข.(2533). *ผลของการใช้สถานการณ์จำลองต่อความสนใจอาชีพอิสระของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านปางแดง จังหวัดมุกดาหาร*.
ปริญญาณิพนธ์ กศ. ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
อัสสัมชัญ.
- ชรัยนาท จิตต์บรรเทา. (2538). *การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและกรณี
ตัวอย่างที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ่อ
(न्हนวิทยา)อำเภอบางกรวด จังหวัดนนทบุรี*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอก
จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. อัสสัมชัญ.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2541). *กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน*. พิษณุโลก : ภาควิชาจิตวิทยา
และการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม. : 32 – 33.
- ชุตตา จิตพิทักษ์. (2541 – 2542, ต.ค. – มี.ค.). “คุณธรรมและจริยธรรมที่ครูควรจะต้องทำ”,
ในวารสารปริชาต. 11 (2) : 15.
- ชูชัย สมितिไกร. (2527) *กิจกรรมกลุ่มสำหรับการปรึกษาเชิงจิตวิทยา*. เชียงใหม่ :
ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาลัยเชียงใหม่. อัสสัมชัญ.
- ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ. (2529). “อิทธิพลของครูและโรงเรียนที่มีต่อเด็กในการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิต,” ใน *จริยธรรมกับสุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ : คิวพร.
- ดวงเดือน เทศวานิช. *หลักการสอนทั่วไป*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
วิทยาลัยครูพระนคร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน.(2524). *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา* กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- ถวิลวัลย์ อัมรินทร์. (2543). *การศึกษาความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยา การแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีปและคนอื่น ๆ . (2531). *พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ทองเรียน อมรัชกุล. (2523). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์แผนการพิมพ์.
- ทีศนา แคมมณีและคนอื่น ๆ . (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ* เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2539). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นัยนา นิยมโชค. (2539). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของ นักเรียนชาวเขาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- นฤมล ทีประภาต. (2534). *หาความเป็นธรรมชาติบนเส้นทางสู่นิกร*, สังคมพัฒนา. 19(1-2) : 4 – 5; มกราคม – ตุลาคม, นิพนธ์ คันทะเสวี. (2528). *มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิพนธ์ คันทะเสวี. (2528). *มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญทัน อยู่ชมบุญ. (2533). *หลักการสอน*. คณะครุศาสตร์ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2530) *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ประดับ เรืองมัลย์. (2519). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ประนอม เตะชัย. (2531). *แนวทางการเรียนการสอนและแนวทางปฏิบัติสังคมศึกษา*. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เผด็จ ทัดตชีโว, พระ. (2531). *คนดีที่โลกต้องการ : ที่ระลึกวันคล้ายวันเกิดครบ 5 รอบ* กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- พนัส หันนาคินทร์. (2526). *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์แผน.

- พรรณราย ทรัพย์ประภา. (2529). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พุทธชาติ เพชรสถิต. (2535). การเปรียบเทียบผลของสถานการณ์จำลองและการอภิปราย
กลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร. ปรินุณยานิพนธ์ กศ. ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พวงแก้ว เนตรโอภาักษ์. (2533). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการ
อภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม
จังหวัดนครปฐม. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอก จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2517). ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับ
ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- โยธิน ศันสนยุทธ์และจุมพล พูลภัทรชีวิน. (2529). จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ราตรี ทาผัด. (2532). ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินุณยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วราภรณ์ ตระกูลสุขดี. (2537). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความวิตกกังวล
ในการศึกษาปฏิบัติงาน หอผู้ป่วยจิตเวชของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3
วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ สำนักแพทย์ กรุงเทพมหานคร. ปรินุณยานิพนธ์
กศ. ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วศินี มุกดอกไม้. (2541). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการฝึกกิจกรรมการ
แสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. ปรินุณยานิพนธ์
กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วัชรพร จับเกตุ. (2534). ผลของสถานการณ์จำลองที่มีต่อความเสียสละของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอินทร์มหารักษ์อนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ.
ปรินุณยานิพนธ์ กศ. ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2526,ก.พ.-มี.ค.) “สังสรรสโมสร,” ใน วารสารแนะแนว.

17(85) : 41.

วาสนา รอดเชียง. (2540). *ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน
สามัคคีธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัด
สมุทรปราการ*. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

วิจิตร อาวะกุล. (2525). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ : พิชฌเนศ.

วิชาการ. กรม. (2535) *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521*. (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วิไลวรรณ สันถะโกมล.(2522). *การเปรียบเทียบการสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่องลิลิต
ตะเลงพ่าย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครูเป็น
ศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ปรินุณยาครุศาสตร์
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒิสวัสดิ์ สวัสดิวัฒน์, ม.ร.ว. (2534). *สู่คุณธรรม*. กรุงเทพฯ : เอเชียเพรส จำกัด.

ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2529). *หลักการและทฤษฎีการ
ปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ.

สนธยา ฉัตรมาศ. (2532). *จริยธรรมในระดับประถมศึกษา : พฤติกรรมที่ต้องการและ
การปลูกฝัง*. ประชากรศึกษา.39 (1) : 27 – 29 ; มิถุนายน.

สมชาย ชูชาติ. (2521). *เอกสารคำสอนวิชา ศษ.361 วิธีสอนทั่วไป*. ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร : กรุงเทพฯ
สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). *การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบูรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2525) *การเปรียบเทียบผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนหน่วย
“การทำมาหากิน” ด้านการสอนแบบใช้และไม่ใช้สถานการณ์จำลอง*.

ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
อัดสำเนา.

สมิต อาชวนิจกุล. (2535). *การพัฒนาตนเองภาค 2*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

สาโรช บัวศรี. (2515). *มาตรฐานบางประการสำหรับการสร้างครูที่ดี*. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

- สุกัญญา ภูริยะพันธ์. (2540). **การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว).** กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- สุภา กิจจาทร. (2519). “การใช้สถานการณ์จำลอง,” ใน **เอกสารประชุมปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบจุลภาค.** หน้า 191 – 196. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สุชาติ รัตนติตะกุล. (2533). “การวิเคราะห์หลักการคอบมิตรในนิทานชาดก,” ใน **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.** 4(1) : 80 – 92 ; ม.ค. – เม.ย.
- สุรสิทธิ์ บุญสกุลณะ. (2531). **ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ปรินุณยาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.**
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2541) **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. : 373 – 383.
- สุทิน บุญชูวงศ์. (2530). **หลักการสอนตรงตามหลักสูตรสภาพการฝึกหัดครูพุทธศักราช 2530.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- . (2538). **หลักการสอน. ภาควิชาหลักการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต. กรุงเทพฯ :**
- สุรินทร์ คล้ายรามัญ. (2529). **การพัฒนามโนภาพแห่งตน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ปรินุณยาครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2527). “จริยธรรมและค่านิยม : พื้นฐานทางจิตใจของคนไทย,” ใน **กลวิธีสอนจริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา, หน้า 103.** กรุงเทพมหานคร : สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2522). **รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป.). **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544).** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

- ✓ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). **สรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการจิตพิสัย : มิติสำคัญของการพัฒนาคน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาการศาสนา.
- สำเร็จ เวชสุนทร. (2533). “การใช้สถานการณ์จำลองในวิทยาลัยครู,” **ครูปริทัศน์**. 5(2) : 18 – 19 ; ธันวาคม.
- สิริมาลย์ เกิดรังษี. (2536). **ผลของการสอนโดยการใช้การแสดงบทบาทสมมติกับการสอนแบบบรรยาย ที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศูนย์รวมน้ำใจ สำนักงานเขตคลองเตย**. กรุงเทพมหานคร ปริญญาโท ศึกษาศาสตร.ม. (วิชาเอกพลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อุดรธานี.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2536). **ประมวลผลสาระชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน : การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน**. (หน่วยที่ 1 – 8) นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- สิริวรรณ สุวรรณธาดา. (2522). “แนวโน้มของสังคมศึกษาในปัจจุบัน,” **ครูปริทัศน์**. 5 : 104 ; พฤษภาคม.
- หรรษา แดงภักดี. (2536). **ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา**. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อุดรธานี.
- อดุลย์เดช ดิยะบุตร. (2534). **ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อมรรณ แก้วผ่อง. (2542). **การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร**. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดรธานี.

- อัญชลี แจ่มเจริญ. (2522). “สถานการณ์จำลองกับการเรียนการสอน,” *มิตรครู*. 21(9) : 5 – 9 ; พฤษภาคม.
- อาคม หงษ์ทอง. (2539). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแบนชะโด เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- อุทัย ทองพูน. (2528). *จริยศึกษา*. นครศรีธรรมราช : โครงการตำราและเอกสารวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.
- เอษณีย์ จัตรวิทยานนท์. (2537). *ผลของการเข้ากลุ่มฝึกความรู้สึกไวที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีพฤฒา กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- Birkhauser, J.C. (1985). “The Effects of Group Dynamics on Self – Concept in the Elementary School Classroom,” *Dissertation Abstracts International*. 46 (1) : 03 – A.
- Boardman, J.A. (1988). “The Effectiveness of Structured Group Interactions to Enhance Group Process in A Smoking Cessation Program,” *Dissertation Abstracts International* 50(1) : 1952 – A.
- Bond, Norman David. (1969, Apr). “Correlates of Altruism in Elementary School Children,” *Dissertation Abstracts International*. 29 : 34 A.
- Cartwright Dorwin and Alvin Zander. (1968). *Group Dynamics : Research and Theory*. New York : Harper & Row.
- Durschmidt, Barbara.J. (1977), Jan). “Self – Actualization and the Human Potential Group Process in A Community College,” *Dissertation Abstracts International*. 38 (3) : 3953 – A.
- Eisenberg, N. et al. (1984) “The Relations of Quantity and Mode of Prosocial Behavior to Moral Cognitions and Social Style,” *Child Development*, 55 : 1479 – 1485.
- Gryvnak, Patrique Ann. (1991, May). “A Study of Five Personal Characteristics as Perceived By Males and Females (Aggressive, Dominance, Nurturance, Autonomy, Affiliation),” *Dissertation Abstracts International*, 52 : 2810.

Lange, Shirley Jo . (1989, Aug.) "Satisfaction and Commitment in Lesbian and Heterosexual Relationship : The Role of Power, Nurture, and Trust," *Dissertation Abstracts International*. 50 : 3676.

Lex, J.J. (1973, May). "Attitude Change to Seminary Students Associated with a Course in Group Dynamics," *Dissertation Abstracts International*. 33 (12) : 6093 – A.

Ragon, William B. and Gene D. Shepherd. *Modern Elementary Curriculum* 4th ed. New York : Richard and Winston Inc, 1971.

Patterson, C.H. (1973). *Theories of Counseling and Psychotherapy*. 2nd ed. New York : Harper & Row.

Shaw, Marvin E. (1971). *Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior*, 3rd ed. New York. McGraw – Hill Book Company, 1981.

Trotter, J.P. (1977). *The Counselor and Group : Integrating Theory. Training and Practice*. Monterey, California : Brooks/Cole Publishing.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- **แบบสอบถามความมีน้ำใจ**

แบบสอบถามความมีน้ำใจ

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์แต่ละข้อแล้วพิจารณาว่านักเรียนเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้นนักเรียนจะอย่างไร โดยเลือกคำตอบที่กำหนดให้คำตอบเหล่านี้ ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงที่สุด
2. คำตอบแต่ละข้อจะมี 3 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกเพียงคำตอบเดียวจากข้อ ก. ข. หรือ ค. แล้วทำเครื่องหมาย X ให้ตรงกับข้อที่เลือกในกระดาษคำตอบ โปรดทำทุกข้อ

ตัวอย่าง

(0) กุลธิดาขออนุญาตอาจารย์ไปห้องน้ำ ขณะเดินผ่านบันไดพบว่า กรรขนักเรียนห้องอื่นลื่นตกบันได ถ้านักเรียนเป็นกุลธิดา นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ดูว่าเขาเป็นอะไรมากหรือเปล่า
- ข. ทำเป็นไม่เห็นเดี๋ยวเขาอาย
- ค. รีบเข้าไปช่วยและถามว่าเจ็บตรงไหนหรือเปล่า

ในข้อ (0) ถ้านักเรียนเลือกคำตอบข้อ ก. คือ “ดูว่าเขาเป็นอะไรมากหรือเปล่า” ให้ขีดเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค
0	X		

1. นักเรียนกำลังนั่งกินขนมอยู่ใต้ต้นไม้คนเดียว พอดีมีเพื่อนคนหนึ่งเดินผ่านมา นักเรียนจะ
ทำอะไร
 - ก. เรียกเพื่อนมานั่งกินขนมด้วย
 - ข. เรียกเพื่อนมานั่งด้วยแต่ไม่ให้กินขนม
 - ค. หยุดกินก่อน เมื่อเพื่อนเดินผ่านไปแล้วค่อยกินใหม่

2. ในการเดินทางไกลของลูกเสือจะต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นติดตัวไป เช่น น้ำดื่ม ยา
ประจำตัว เป็นต้น วิรัตน์เป็นลูกเสือคนหนึ่งเตรียมอุปกรณ์ครบ เดินทางไปได้ระยะ
หนึ่ง วิโรจน์ซึ่งอยู่หมู่เดียวกันเกิดหิวน้ำแต่ไม่ได้นำน้ำมา ถ้านักเรียนเป็นวิรัตน์จะทำ
อย่างไร
 - ก. ทำเป็นไม่สนใจ
 - ข. แบ่งปันให้วิโรจน์ดื่มและพูดเชิงตำหนิ
 - ค. แบ่งปันให้วิโรจน์ดื่มด้วยความเต็มใจ

3. ธวัชเป็นเด็กที่ยากจนในชั้นเรียน ไม่มีเงินซื้อดินสอสีที่จะใช้ระบายแผนที่ในวิชาสังคม
ศึกษา วัชรารู้เรื่องนี้ทั้งหมดและวัชราก็มีดินสอสีอยู่หลายกล่อง ถ้านักเรียนเป็นวัชร จะ
ทำอะไร
 - ก. ให้ดินสอสีกับธวัชไว้ใช้แล้วให้ธวัชซื้อใช้คืนวันหลัง
 - ข. ให้ดินสอสีกับธวัชหวังว่าคุณครูจะได้ชมว่าเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อน ๆ
 - ค. ให้ดินสอสีกับธวัชไว้ใช้เพราะสงสาร ธวัชจะได้เรียนอย่างสบายใจ

4. ในวิชาโครงการเกษตร อาจารย์สั่งให้นักเรียนทุกคนจัดสวนภาคในชั่วโมง โดยทุกคนจะต้อง
เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม แต่อรนุชนำต้นไม้และภาคมา อุปกรณ์ที่ใช้ตกแต่งไม่ได้นำมา ส่วน
มาลีได้เตรียมอุปกรณ์มาครบและมากมาย ถ้านักเรียนเป็นมาลีจะแบ่งปันสิ่งของให้กับอรนุช
หรือไม่เพราะเหตุใด
 - ก. แบ่งปันให้เพราะต้องการให้ออรนุชเรียนอย่างสบายใจ
 - ข. แบ่งปันให้เพราะต้องการให้ออรนุชซาบซึ่งในความมีน้ำใจของตน
 - ค. แบ่งปันให้เพราะไม่ต้องการให้เพื่อน ๆ ตำหนิ

5. ในวิชาสังคมศึกษาอาจารย์ให้นักเรียนทุกคนทำแบบฝึกหัดในชีทและรวบรวมเป็นรูปเล่มส่งในช่วงพักกลางวัน ธิดาได้นำที่เย็บกระดาษและเทปกาวมาจากบ้าน เพื่อนๆ ในห้องเห็นจึงขอยืมใช้ด้วย ถ้านักเรียนเป็นธิดานักเรียนจะอย่างไร
 - ก. แบ่งปันให้เพื่อนใช้ด้วยความเต็มใจ
 - ข. ให้เพื่อนที่สนิทยืมใช้เท่านั้น
 - ค. ไม่ให้ยืมเดี่ยวเราไม่มีใช้
6. อนันต์กับวรพงษ์เป็นเพื่อนกันแต่อนันต์เป็นเด็กยากจนและเรียนดี วันหนึ่งเขาเล่นกีฬากับเพื่อนๆ และถูกเพื่อนดึงเสื้อพละขาดทำให้เขาไม่มีเสื้อพละใส่ วรพงษ์เพื่อนร่วมชั้นซึ่งมีรูปร่างใกล้เคียงกับอนันต์และมีเสื้อพละ 2 ตัว ถ้านักเรียนเป็นวรพงษ์นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ช่วยกันเย็บเสื้อให้อนันต์
 - ข. แบ่งปันเสื้อให้อนันต์ 1 ตัว
 - ค. เฉยๆ คิดว่าอนันต์คงมีเสื้อใส่
7. ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาอาจารย์ให้นักเรียนแข่งขันจัดบอร์ดวันพ่อ กลุ่มของปิยะพงษ์ลิมนำรูปภาพมาจัดบอร์ด แต่กลุ่มของศรายุทธทุกคนนำภาพมามากมาย ซึ่งวันนี้เป็นวันสุดท้ายที่จะต้องจัดบอร์ดให้เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นศรายุทธนักเรียนจะอย่างไร
 - ก. บอกให้กลุ่มของปิยะพงษ์มาเลือกรูปภาพที่ต้องการ
 - ข. แบ่งรูปภาพที่ไม่ได้ใช้ให้กับกลุ่มของปิยะพงษ์
 - ค. รีบเก็บใส่ถุงไม่ให้ใคร
8. ศุภโชคเพิ่งกลับจากการไปเที่ยวต่างจังหวัดกับบิดามารดาและซื้อขนมมาฝากศุภชัย 1 ถุง ถ้านักเรียนเป็นศุภชัย นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. เก็บขนมไว้ทานกับเพื่อนสนิท
 - ข. ส่งให้เพื่อนแบ่งกันทานในช่วงพัก
 - ค. ฝากศุภโชคไว้ก่อนและจะมาเอาตอนกลับบ้าน

9. วศินและมหาพรเป็นคู่แข่งทางด้านการเรียนเพราะทั้งสองคนได้คะแนนใกล้เคียงกันเสมอ ในการสอบแต่ละครั้ง ในการสอบวิชาสุดท้ายซึ่งเป็นข้อสอบแบบเขียนตอบของการสอบ กลางภาคเรียนที่ 1 ปรากฏว่า ปากกาของมหาพรเกิดหมึกหมด ส่วนปากกาที่มีสำรองอีก ด้าม เขียนไม่ดีหมึกไม่สม่ำเสมอ ในขณะที่วศินทำข้อสอบเสร็จแล้ว ถ้านักเรียนเป็นวศิน นักเรียนจะอย่างไร
- ถ้ามหาพรเอ่ยปากขอยืมจะให้ยืม
 - รีบเก็บของแล้วนำกระดาษคำตอบไปส่งอาจารย์ผู้คุมสอบ
 - ขออนุญาตอาจารย์ผู้คุมสอบแล้วเอาปากกาให้มหาพรใช้
10. ธนวรรณและมัชฉินีเป็นเพื่อนร่วมชั้นกันแต่ไม่ค่อยได้คุยและสนิทสนมกันมากนัก วันหนึ่งหลังจากเลิกเรียนวิชาพลศึกษาธนวรรณรีบไปซื้อน้ำมาดื่ม ส่วนมัชฉินีเดินตามมาที่หลัง ถ้านักเรียนเป็นธนวรรณ จะอย่างไร
- รีบดื่มน้ำแล้วไปเข้าห้องน้ำ
 - ถ้ามัชฉินีขอดื่มน้ำก็จะให้ดื่ม
 - ยื่นขวดน้ำของตนเองให้มัชฉินีดื่ม
11. ในช่วงโมงภาษาอังกฤษอาจารย์ได้มอบหมายให้นักเรียนหาความหมายคำศัพท์ที่ครูกำหนดให้ จาก Dictionary ปรียาพรลืมนำ Dictionary มา เพื่อนๆ ไม่รู้ว่าเธอมีทั้ง Talking Dictionary และ Dictionary แต่เธอใช้ Talking Dictionary ถ้านักเรียนเป็นเธอจะอย่างไร
- ถ้าปรียาพรมาถามจะให้ยืม
 - ให้ปรียาพรยืม Dictionary ก่อนอาจารย์จะเข้าสอน
 - ทำเฉยๆ เพราะไม่มีใครรู้ว่าตนเองมี Dictionary 2 ชนิด
12. นวพรได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนถือธงในการแข่งขันกีฬาสีของโรงเรียนและโรงเรียน กำหนดให้ใส่สูทแต่นวพรไม่มีเสื้อขาวแขนยาวที่จะใส่กับสูท วาสนาเป็นเพื่อน ห้องเดียวกับนวพรและมีเสื้อขาวแขนยาวถ้านักเรียนเป็นวาสนานักเรียนจะอย่างไร
- ให้นวพรยืมเสื้อขาวแขนยาว
 - เฉยๆ คิดว่านวพรคงยืมเพื่อนคนอื่นได้
 - แนะนำให้ไปยืมเพื่อนคนอื่น

13. สุนทากับสาริณีเป็นเพื่อนรักกันสุนทนายัยอ่านหนังสือจึงมีความรู้ใหม่ ๆ บังเอิญสุนทนายัยไปอ่านพบเทคนิคการคิดเลขเร็วจึงได้นำหลักการมาใช้ในการเรียน ถ้านักเรียนเป็นสุนทยานักเรียนจะ
ทำอย่างไร
- ก. แนะนำเทคนิคการคิดเลขเร็วให้สาริณีและเพื่อนคนอื่น ๆ
 - ข. บอกสุนทนายัยว่ามีความรู้เกี่ยวกับการคิดเลขเร็วมาถ้าสนใจให้ไปอ่านหนังสือเล่มนั้นเอง
 - ค. ไม่บอกสาริณีเพราะกลัวว่าจะรู้เทคนิคการคิดเลขเร็วมากกว่าตนเอง
14. ช่วงพักกลางวันจิตอาภานำรายงานไปส่งอาจารย์ ขณะที่เดินลงบันไดมาพบว่านาถฤดีขึ้นหกล้มตกบันได ถ้านักเรียนเป็นจิตอาภานักเรียนจะ
ทำอย่างไร
- ก. รีบนำนาถฤดีส่งห้องพยาบาล
 - ข. เดินเลี้ยวไปทางอื่นเพราะต้องรีบไปส่งรายงาน
 - ค. บอกให้นั่งคอยที่นี้เดี๋ยวจะไปตามเพื่อนคนอื่นมาช่วย
15. ขณะที่สมาคมนั่งรอผู้ปกครองมารับที่หน้าห้องแนะแนวได้เห็นเพื่อนกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียนห้องเดียวกันกำลังทำการบ้านวิชาภาษาไทย ถ้านักเรียนเป็นสมาคมนักเรียนจะ
ทำอย่างไร
- ก. มองดูเฉย ๆ เพราะคิดว่าไม่เกี่ยวกับเรา
 - ข. ถามว่ากำลังทำการบ้านหรือ ถ้าต้องการความช่วยเหลือขอให้บอก
 - ค. เข้าไปหาเพื่อนและช่วยอธิบายการบ้านให้
16. สมาชิกในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3 ได้จัดกลุ่มทบทวนวิชาต่าง ๆ โดยแบ่งเนื้อหากันไป
ศึกษาและช่วยกันทบทวน ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของห้อง นักเรียนจะเข้าร่วม
ทบทวนวิชาต่าง ๆ หรือไม่เพราะเหตุใด
- ก. เข้าร่วมแต่จะทบทวนเฉพาะบางวิชา
 - ข. เข้าร่วมทบทวนทุกวิชา
 - ค. ไม่เข้าร่วมเพราะเสียเวลาอ่านหนังสือ

17. วรวิทย์กับวารินทร์ เป็นเพื่อนร่วมห้องเดียวกันแต่ทั้งสองไม่ค่อยพูดกันบ่อยนัก แต่วันนี้วารินทร์ถูกอาจารย์ดุเพราะทำการบ้านไม่ได้ส่วนวรวิทย์ทำได้ ถ้านักเรียนเป็นวรวิทย์นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ให้วารินทร์ยืมสมุดการบ้านไปลอก
 - ข. ทำงานของตนเองต่อไป
 - ค. พูดปลอบใจและช่วยอธิบายให้เข้าใจ
18. สุวรรณีเป็นนักเรียนเรียนดีแต่ฐานะยากจนเพื่อน ๆ พากันไปสมัครสอบพรีมัธยมต้น (Pre – มัธยมต้น) สุวรรณีไม่ได้นำเงินค่าสมัครสอบ 120 บาทมา นนทพรมีเงินเหลือเพราะแม่ให้เงินมาเกิน แต่ก็ต้องนำเงินไปคืนแม่ ถ้านักเรียนเป็น นนทพรนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ให้สุวรรณียืมเงินแล้วกลับไปอธิบายให้แม่ฟังที่บ้าน
 - ข. แนะนำให้สุวรรณีไปยืมเงินเพื่อนคนอื่น
 - ค. เฉย ๆ เพราะสุวรรณีคงยืมเพื่อนคนอื่นได้
19. หลังจากเรียนวิชาวิทยาศาสตร์แล้ว อาจารย์สั่งนักเรียนให้ช่วยกันเก็บอุปกรณ์การทดลอง ชินฤทธิ์ต้องรีบไปเรียนวิชาอื่นและเห็นว่ามีเพื่อน 2-3 คน เก็บอุปกรณ์อยู่แล้ว ถ้านักเรียนเป็นชินฤทธิ์ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. รีบไปเรียนวิชาต่อไปให้เพื่อน ๆ เก็บอุปกรณ์
 - ข. ไปช่วยเก็บอุปกรณ์บ้าง
 - ค. ช่วยเก็บอุปกรณ์จนเสร็จ
20. อาจารย์วิญญูขอให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดและจัดหนังสือที่ห้องแนะแนวให้เรียบร้อย นักเรียนส่วนใหญ่ช่วยกันทำแต่วรเทพกับอมรชัยมาถึงช้าเมื่อเพื่อนๆ ทำเสร็จแล้ว เพื่อนๆ จึงขอให้วรเทพกับอมรชัยนำขยะในถังไปเททิ้ง ถ้านักเรียนเป็นวรเทพหรืออมรชัยจะทำอย่างไร
- ก. ไม่ทำและบอกเพื่อนว่าจะไปห้องน้ำ
 - ข. นำขยะไปเทเพราะกลัวอาจารย์จะตำหนิ
 - ค. รับนำขยะไปเทให้เพื่อน

21. มาลีกับศรีสุดาเป็นเพื่อนกัน วันหนึ่งมาลีเล่าให้ศรีสุดาฟังว่าตนกำลังกลุ้มใจมาก เนื่องจากพ่อแม่ทะเลาะกันแทบทุกวันและวันนี้ถูกแม่ลงโทษมาด้วยถ้านักเรียนเป็นศรีสุดาจะทำอย่างไร
- ก. รับฟังเพราะไม่รู้จะเลี้ยวอย่างไร
 - ข. รับฟังเพราะเป็นหน้าที่ของเพื่อน
 - ค. รับฟังเพราะอยากให้มาลีสบายใจ
22. ในการแข่งขันบาสเกตบอลในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างห้อง 5 กับ ห้อง 6 รอบชิงชนะเลิศซึ่งทีม ห้อง 5 มีความหวังว่าทีมของตนจะต้องชนะเพราะมีสารัตน์เป็นนักบาสฯ ของโรงเรียนแต่ปรากฏว่าแพ้ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้อง 5 นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. พุดคุยกับสารัตน์ตามปกติ
 - ข. พุดคุยตามปกติและบอกสารัตน์ว่าไม่ต้องเสียใจเพราะทำดีที่สุดแล้ว
 - ค. พุดกับสารัตน์ว่าน่าเสียดายที่ชู้ตลูกไม่ลงห่วงทั้งที่เป็นนักบาสของโรงเรียน
23. ในชั่วโมงภาษาไทยฐานนั่งใกล้กับนพวรรณ ปรากฏว่านพวรรณไอเป็นระยะ ๆ เวียนศีรษะตัวร้อน แต่ไม่ยอมบอกใครว่าไม่สบาย ถ้านักเรียนเป็นฐานิธานักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ถามนพวรรณว่าจะให้ช่วยอะไร
 - ข. ถ้านพวรรณขอร้องก็จะพาไปห้องพยาบาล
 - ค. บอกให้อาจารย์ทราบว่าเป็นเพื่อนไม่สบายและขออนุญาตพาเพื่อนไปห้องพยาบาล
24. อนุชิตกลุ้มใจมากมาบ่นให้สุทัศน์ฟังว่าตนเองอยากเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ – คณิตศาสตร์ แต่พ่อแม่อยากให้เรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ เพราะอยากให้ เป็นหมอ จึงทะเลาะกับพ่อแม่และพ่อแม่ยื่นคำขาดว่าถ้าไม่เรียนตามที่พ่อแม่บอกก็ให้ลาออก ถ้านักเรียนเป็นสุทัศน์ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. เป็นเรื่องในครอบครัวไม่รู้จะช่วยอย่างไร
 - ข. อธิบายว่าผู้ใหญ่คนละวัยกับเราจึงมีความเห็นไม่เหมือนกัน
 - ค. บอกอนุชิตว่ารู้สึกเห็นใจและเข้าใจเพื่อน และปัญหานี้มีทางแก้ไขได้
25. บงกชกับรุ่งอรุณเป็นเพื่อนห้องเดียวกัน บงกชจะเดินไปเข้าห้องเรียนแต่ต้องผ่านห้องพักครูได้ยินเสียงอาจารย์กำลังตำหนิรุ่งอรุณ เพราะท่องสูตรคณิตศาสตร์ไม่ได้ เมื่อรุ่งอรุณเดินกลับห้องเรียน บงกชเห็นรุ่งอรุณเดินน้ำตาคลอเข้ามาในห้องถ้านักเรียนเป็นบงกชนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ถามรุ่งอรุณว่าสูตรไหนที่ท่องไม่ได้
 - ข. แกล้งทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เพราะไม่ใช่เรื่องของเรา
 - ค. จูงมือรุ่งอรุณเข้ามานั่งแล้วพุดปลอบใจ

26. อภิชา สิริกุลและสเปน เป็นเพื่อนสนิทกันอภิชาบอกสิริกุลว่าสเปนถูกรถเฉี่ยวได้รับบาดเจ็บขาหัก จึงหยุดเรียนหลายวัน ถ้านักเรียนเป็นสิริกุล นักเรียนจะทำอย่างไร
- ถ้าอภิชาชวนไปเยี่ยมก็จะไป
 - บอกกับอภิชาว่าจะไปเยี่ยมสเปนเย็นนี้ จะไปด้วยกันหรือไม่
 - พูดกับอภิชาว่าสเปนคงเกือบหายแล้ว
27. พิรดาเสียใจที่ทะเลาะกับเพื่อนสนิทจึงร้องไห้ และมาปรึกษาพี่กับภัทราภรณ์ ถ้านักเรียนเป็นภัทราภรณ์ นักเรียนจะทำอย่างไร
- รับฟังและคิดว่าการทะเลาะกันเป็นเรื่องปกติ
 - หันไปคุยกับเพื่อนคนอื่นเพราะคิดว่าไม่ใช่เรื่องของเรา
 - เห็นใจและปลอบใจพิรดา
28. เพื่อนของนักเรียนกำลังนั่งเศร้าซึมเพราะแม่ของเขาป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล นักเรียนจะพูดกับเพื่อนของนักเรียนว่าอย่างไร
- พูดว่า “จะมานั่งเศร้าไปทำไมกัน”
 - พูดว่า “น่าสงสารแม่เธออะ ท่านคงจะเจ็บมากเลย”
 - พูดว่า “ทำใจให้สบายนะ อีกไม่นานแม่ก็คงจะหายป่วย”
29. ในชั่วโมงภาษาไทย อาจารย์ ให้วิคินี ออกมาพูดหน้าชั้น แต่วิคินีพูดสำเนียงภาคกลางไม่ชัด เพราะเป็นคนได้ทำให้เพื่อน ๆ ในห้องหัวเราะเยาะ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนห้องเดียวกับวิคินี จะทำอย่างไร
- นั่งฟังเฉยๆ ไม่พูดอะไร
 - อธิบายกับวิคินีว่าการพูดสำเนียงไม่ชัดไม่ใช่เรื่องน่าอาย
 - พูดปลอบใจวิคินีและบอกว่าเธอพูดได้ดีที่สุดแล้ว
30. วันหนึ่งวิจิตมาเล่าให้สมพรฟังว่า เขาได้สูบบุหรี่ที่ห้องน้ำในโรงเรียนเมื่อกลับถึงบ้านบิดาจับได้ว่าเขาสูดบุหรี่และพูดว่าถ้ายังไม่เลิกสูบบุหรี่พ่อจะให้ลาออกจากโรงเรียนแล้วมาช่วยทำงานที่บ้าน วิจิตน้อยใจและร้องไห้ ถ้านักเรียนเป็นสมพรจะทำอย่างไร
- พูดปลอบใจและบอกว่าสูบบุหรี่ไม่ดีหรือเป็นอันตรายกับสุขภาพด้วย
 - บอกกับวิจิตว่า การสูบบุหรี่เป็นสิ่งไม่ดีนะ
 - ทำเฉยๆ ไม่พูดอะไร

รายละเอียดเกี่ยวกับแบบสอบถามความมีน้ำใจ

1. แบบสอบถามความมีน้ำใจ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
1. ด้านการแบ่งปัน ได้แก่ข้อ 1,2,3,4,5,6,7,8,9, และ 10

2. ด้านการให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ข้อ 11,12,13,14,15,16,17,18,19, และ 20

3. ด้านการแสดงความเห็นใจ ได้แก่ข้อ 21,22,23,24,25,26,27,28,29,และ 30
2. เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความมีน้ำใจ

ข้อ	ก	ข	ค
1	2	1	0
2	0	1	2
3	0	1	2
4	2	1	0
5	2	1	0
6	1	2	0
7	2	1	0
8	1	2	0
9	1	0	2
10	0	1	2
11	1	2	0
12	2	0	1
13	2	1	0
14	2	0	1
15	0	1	2

ข้อ	ก	ข	ค
16	1	2	0
17	0	1	2
18	2	1	0
19	0	1	2
20	0	1	2
21	0	1	2
22	1	2	0
23	1	0	2
24	0	1	2
25	1	0	2
26	1	2	0
27	1	0	2
28	0	1	2
29	0	1	2
30	2	1	0

ภาคผนวก ข

- โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
- รายละเอียดของโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
1 50 นาที	การปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับผู้วิจัยและระหว่างเพื่อนที่เข้าร่วมการทดลอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและลักษณะของความมีน้ำใจ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์วิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน	1. ผู้วิจัยกล่าวต้อนรับนักเรียนและแนะนำตนเอง 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนสร้างความคุ้นเคยด้วยการร่วมกิจกรรม “คู่ของฉัน” โดยมีขั้นตอนดังนี้ 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2.2 ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงกติกาและวิธีการ เล่นเกมจากบัตรคำที่ผู้วิจัย แจกให้กับนักเรียนทุกคน เมื่อนักเรียนได้รับบัตรคำแล้วหลังจากที่ผู้วิจัยให้สัญญาณการเป่านกหวีดโดยนำบัตรคำตนไปต่อกับเพื่อน ตามข้อความที่กำหนด 2.3 ผู้วิจัยเป่านกหวีดให้สัญญาณ ให้นักเรียนนำบัตรคำไปต่อคู่กับเพื่อนเมื่อพบคู่แล้ว ผู้วิจัยแจกกระดาษและดินสอ เพื่อให้ นักเรียนผลัดกันซักถาม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ข้อมูลส่วนตัวของกันและกัน เช่นชื่อ – นามสกุล ชื่อเล่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว งานอดิเรก อุปนิสัย สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุด เป็นต้น โดยใช้เวลา 10 นาที 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนในเรื่องที่ได้ซักถาม เพื่อให้เพื่อนในกลุ่มได้รู้จักกันมากยิ่งขึ้นจนครบทุกคู่ 3. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากกิจกรรมนี้ 3.1 ความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรม “คู่ของฉัน” 3.2 ข้อคิดและประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรม “คู่ของฉัน” 4. ผู้วิจัยสรุปข้อคิดเห็นของนักเรียน และชี้แจงเกี่ยวกับโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน 5. ผู้วิจัยอธิบายความหมายและลักษณะความมีน้ำใจ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
		สิ่งของหรือของเล่น ให้กับเพื่อนด้วยความ เต็มใจ	2.2 ผู้วิจัยแจกดินสอ สีที่จัดเตรียมไว้คนละ 3 แท่งโดยแต่ละคนได้ดินสอ สีที่คละสีกัน 2.3 ผู้วิจัยอธิบาย กติกาและขั้นตอนการทำ กิจกรรม 2.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาส ให้นักเรียน ชักถาม จน เข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยเป่า สัญญาณนกหวีดให้ นักเรียนลงมือปฏิบัติ กิจกรรมโดยใช้เวลา ประมาณ 10 – 15 นาที ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียน นั่งเป็นครึ่งวงกลม 3.2 นักเรียนร่วมกัน แสดงความรู้สึกและความ คิดเห็นในการร่วมกิจกรรม “เพื่อนช่วยฉันได้” 3.3 ผู้วิจัยให้นักเรียน แต่ละคนออกมารายงาน การร่วมกิจกรรมของ สมาชิกแต่ละคนว่ามี พฤติกรรมการแบ่งปัน ดินสอสีอย่างไร

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและ ประยุกต์หลักการ 4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียน ช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการ ปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการ ให้สิ่งของส่วนตัวแก่งานของ ห้องและเพื่อนเมื่อมีความ จำเป็นแล้วสรุปเป็นแนวทาง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ 4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงความคิดและ ผลการสรุปของนักเรียนใน การแบ่งปันโดยให้สิ่งของ ส่วนตัวแก่งานของห้องและ เพื่อนเมื่อมีความจำเป็น ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียน อภิปรายและบอกถึง ประโยชน์ที่ได้รับจากการ เข้าร่วมกิจกรรม 5.2 สังเกตจากการมี ส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็นและการ สรุปของนักเรียน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
3 50 นาที	ความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน : การให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแบ่งปันผู้อื่นในการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของการแบ่งปันด้านการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนให้เพื่อนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน	ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนและอธิบายวัตถุประสงค์ของการแบ่งปันผู้อื่นในการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยวิธีอาสาสมัคร 2.2 ผู้วิจัยเล่าบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน” ให้นักเรียนฟัง 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน” ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงช่วยจัดสถานที่ 2.5 ผู้แสดงแนะนำตัวเองตามบทบาทสมมติที่ได้รับและเมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มเริ่มแสดงบทบาทของแต่ละคน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติ เรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน” ตลอดทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมและบทบาทที่แต่ละคนแสดงโดยไม่เน้นว่าจะแสดงดีหรือไม่ 3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวกับการแบ่งปันในการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อนในบทบาทสมมติ เรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน” 3.3 ในระหว่าง การวิเคราะห์และอภิปราย ผลการแสดง ผู้วิจัยใช้ เทคนิคต่างๆ ประกอบ เช่น การให้คำแนะนำ การให้แรงเสริมทางบวก การฝึกซ้อมพฤติกรรม และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและ ประยุกต์หลักการ 4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียน ช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นและ สรุปประโยชน์ที่ได้รับจาก ละครบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน” แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อ นำไปประยุกต์ใช้ 4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียน ร่วมกันอภิปรายและบอก ถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก การเข้าร่วมกิจกรรม 5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียน ช่วยกันเสนอแนะและติชม ร่วมกัน 5.3 ผู้วิจัยมอบหมาย ให้นักเรียนไปฝึกพฤติกรรม การแสดงออกที่เหมาะสมใน การการแบ่งปันในการให้ เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน เมื่อเพื่อนเดือดร้อน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
4 50 นาที	ความมีน้ำใจด้านการ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อนโดยการช่วย อธิบายเนื้อหาวิชาที่ เพื่อนไม่เข้าใจ	1. เพื่อให้นักเรียน เข้าใจและเห็น ความสำคัญของความ มีน้ำใจในการให้ความ ช่วยเหลือโดยช่วย อธิบายเนื้อหาบาง วิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ 2. เพื่อให้นักเรียน ตระหนักถึงผลดีและ ผลเสียของความมีน้ำใจ ด้านการให้ความ ช่วยเหลือโดยช่วย อธิบายเนื้อหาบางวิชาที่ เพื่อนไม่เข้าใจ	ขั้นที่ 1 ขั้นนำ 1.1 ผู้วิจัยนำเข้าสู่ การทดลองโดยบอก วัตถุประสงค์ และนำ เข้าสู่เรื่องการให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียน เล่าสถานการณ์จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” โดยสรุป 1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียน เลือกผู้แสดงบทบาท สถานการณ์จำลองในเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ส่วนที่ เหลือให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสาร สถานการณ์จำลอง เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ให้กับ นักเรียน เพื่อทำการศึกษา บทบาทที่ได้รับมอบหมาย 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียน แสดงตามบทบาทที่ได้รับ มอบหมายในแต่ละ สถานการณ์ 2.3 ผู้วิจัยจัดฉากให้ เหมือนสถานการณ์จริง และให้นักเรียนแสดง บทบาทตามสถานการณ์

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ตามลำดับเหตุการณ์ ใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ 3.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน แล้วให้นักเรียนช่วยกันทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ หลังจากแสดงสถานการณ์จำลองจบลง โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อ เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” และบทบาทที่แสดงจนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริง 3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปรายเกี่ยวกับความคิดเห็นของสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ตามที่แสดง

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดสรุปข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ทั้งในด้านดีและไม่ดี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง แล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ขั้นที่ 5 ประเมินผล 5.1 สังเกตจากการแสดงบทบาท และความสนใจของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” 5.2 สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น ชักถาม และการสรุปของนักเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ”
5 50 นาที	ความมีน้ำใจด้านการให้ความช่วยเหลือ : การช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการช่วยเหลือในการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนาทบทวนกิจกรรมกลุ่มที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ตลอดจนการนำไปปฏิบัติในการแสดงความมีน้ำใจในด้านต่าง ๆ ต่อเพื่อน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
		2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของควมมีน้ำใจด้านการช่วยเหลือในการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกมแบ่งกลุ่ม 2.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน 2.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาและขั้นตอนการทำกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ” 2.4 นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการกระทำกิจกรรมโดยมีผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำและสร้างบรรยากาศ ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ 3.1 นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ” 3.2 ให้อาสาสมัครที่เป็นผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานการร่วมกิจกรรมของสมาชิกในแต่ละกลุ่มว่ามีพฤติกรรมในการช่วยกันทำงานอย่างไร 3.3 ผู้วิจัยให้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถแล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ 4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียนในการช่วยเหลือด้านการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ” 5.2 สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
6 50 นาที	ความมีน้ำใจด้านการ แสดงความเห็นใจ : การปลอบโยนหรือให้ กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อน ไม่สบายใจ	1. เพื่อให้นักเรียน เข้าใจเห็นความสำคัญ ของความมีน้ำใจใน การปลอบโยนหรือให้ กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อน ไม่สบายใจ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ ทราบแนวทางการ เข้าใจตนเองในการ แสดงความเห็นใจใน การปลอบโยนหรือให้ กำลังใจเพื่อนเมื่อ เพื่อน ไม่สบายใจ	ขั้นที่ 1 ขั้นนำ 1.1 ผู้วิจัยนำเข้าสู่การ ทดลองโดยชี้แจง วัตถุประสงค์ และนำเข้าสู่ ความมีน้ำใจด้านการแสดง ความเห็นใจผู้อื่น 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียน เล่าสถานการณ์จำลอง “เรื่องคู่ปรับ.....คู่ปลอบ” 1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียน เลือกผู้แสดงบทบาทของ สถานการณ์จำลอง 1.4 ส่วนที่เหลือให้ เป็นผู้สังเกตการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสาร สถานการณ์จำลอง ให้กับ นักเรียนเพื่อทำการศึกษา บทบาทที่ได้รับมอบหมาย 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียน แสดงตามบทบาทที่ได้รับ มอบหมายในแต่ละ สถานการณ์จำลอง 2.3 ผู้วิจัยและนักเรียน ช่วยกันจัดฉากให้เหมือน สถานการณ์จริงและให้ นักเรียนแสดงบทบาทตาม สถานการณ์จำลอง ตามลำดับเหตุการณ์

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ 3.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน แล้วให้นักเรียนช่วยกัน ทบทวนและวิเคราะห์ หลังจากแสดงสถานการณ์ จำลองจบลง โดยให้นักเรียน แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่ แสดง และบทบาทที่แสดง จนสามารถเข้าใจและนำไป ปฏิบัติได้จริง 3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนส่ง ตัวแทนกลุ่มออกมา อภิปรายเกี่ยวกับความ คิดเห็นของสถานการณ์ จำลองที่แสดงในด้านการ ปลอบโยนหรือให้กำลังใจ เพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและ ประยุกต์หลักการ ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุป ข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์ จำลองจากเรื่องที่แสดง ทั้ง ในด้านดีและไม่ดี และ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริง แล้วผู้วิจัยสรุป เพิ่มเติม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล 5.1 สังเกตจากการแสดงบทบาทและความสนใจของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์จำลองในการปลอมโยนหรือให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ 5.2 สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองในการปลอมโยนหรือให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ
7 50 นาที	ความมีน้ำใจด้านการแสดงความเห็นใจ : ในการไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแสดงความเห็นใจผู้อื่นในการไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของการแสดงความเห็นใจในการไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด	ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนและอธิบายวัตถุประสงค์ของการแสดงความเห็นใจในการไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยวิธีอาสาสมัคร 2.2 ผู้วิจัยเล่าบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉัน.....จะเป็น” ให้นักเรียนฟัง

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสาร บทบาทสมมติเรื่อง “กว่านั้น.....จะเป็น” ให้ผู้แสดง แต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง 2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียน ที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงช่วยจัดสถานที่ 2.5 ผู้แสดงแนะนำตัวเองตามบทบาทสมมติที่ได้รับและเมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทของแต่ละคน ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียน ร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติ เรื่อง “กว่านั้น.....จะเป็น” ตลอดทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมและบทบาทที่แต่ละคนแสดงโดยไม่เน้นว่าจะแสดงดีหรือไม่ 3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียน ช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวกับการแสดงความเห็นใจในการไม่ซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเพื่อนทำ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ผิดในบทบาทสมมติ เรื่อง “กว่าฉัน.....จะเป็น” 3.3 ในระหว่างการวิเคราะห์และอภิปรายผล การแสดง ผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ ประกอบ เช่น การให้คำแนะนำ การให้แรงเสริมทางบวก ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นและสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากละครบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉัน.....จะเป็น” แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ 4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล 5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
8 50 นาที	ปัจจัยนิเทศ : การสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนถึงประโยชน์และข้อเสนอแนะ	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการแสดงความมีน้ำใจด้านต่าง ๆ ต่อเพื่อนและผู้อื่น 2. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นความรู้สึก เกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนบอกประโยชน์และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน	5.3 ผู้วิจัยมอบหมายให้นักเรียนไปฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมในการแสดงความเห็นใจเพื่อนโดยไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด 1. ผู้วิจัยและนักเรียนหนึ่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากันเพื่อนำเข้าสู่กิจกรรม”ของความคิด” 2. ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึกของนักเรียน แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญและคุณค่าของความมีน้ำใจในด้านต่าง ๆ 3. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติในชีวิตจริงได้ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
		4. เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแสดงความมีน้ำใจแล้วนำความรู้มาพัฒนาตนเองในการปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม	4. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) 5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม แล้วกล่าวขอบคุณนักเรียน และปิดการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธเพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

- รายละเอียดของโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมรวม 8 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วย หัวข้อต่อไปนี้

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เทคนิค กิจกรรมที่ใช้
1	ปฐมนิเทศ	เกม
2	ความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน : โดยการให้สิ่งของส่วนตัวแก่งาน ของห้องและเพื่อนเมื่อมีความจำเป็น	เกม
3	ความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน : การให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การ เรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน	บทบาทสมมติ
4	ความมีน้ำใจในการให้ความช่วยเหลือ : การให้ความ ช่วยเหลือเพื่อนโดยการช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ	สถานการณ์ จำลอง
5	ความมีน้ำใจในการให้ความช่วยเหลือ : การช่วยกันทำงาน ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	เกม
6	ความมีน้ำใจในการแสดงความเห็นใจ : การปลอบโยนหรือให้ กำลังใจเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ	สถานการณ์ จำลอง
7	ความมีน้ำใจในการแสดงความเห็นใจ : การไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อน ทำผิด	บทบาทสมมติ
8	ปัจฉิมนิเทศ : สรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน ประโยชน์และข้อเสนอแนะ	อภิปรายกลุ่ม

หมายเหตุ กิจกรรมแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์
เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

ครั้งที่ 1

หัวข้อเรื่อง	ปฐมนิเทศ	: การเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
ชื่อกิจกรรม	คู่ของฉัน	
จุดมุ่งหมาย	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับผู้วิจัยและระหว่างเพื่อนที่เข้าร่วมการทดลอง 2. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและลักษณะของความมีน้ำใจ 3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาท หน้าที่ของผู้วิจัยและบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน	
ขนาดของกลุ่ม	12	คน
เวลาที่ใช้	50	นาที
อุปกรณ์	1. บัตรคำสำนวนไทย 2. กระดาษ 3. ดินสอ หรือปากกา 4. นกหวีด	
วิธีดำเนินการ	1. ผู้วิจัยกล่าวต้อนรับนักเรียนและแนะนำตนเอง 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนสร้างความคุ้นเคยด้วยการร่วมกิจกรรม “คู่ของฉัน” พร้อมทั้งชี้แจงกติกาและวิธีการเล่นเกม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนหยิบบัตรคำคนละ 1 บัตร ผู้วิจัยเป่านกหวีดให้สัญญาณให้นักเรียนนำบัตรคำไปต่อคู่กับเพื่อน ตามข้อความที่กำหนดดังนี้ ตกน้ำไม่ไหล ----- ตกไฟไม่ไหม้ ทำบุญเอาหน้า ----- ภาวนากันตาย บัวไม่ให้ช้ำ ----- น้ำไม่ให้ขุ่น น้ำพึ่งเรือ ----- เสือพึ่งป่า	

บ้านเคยอยู่ ----- อยู่เคยนอน
 ฟังไม่ได้ศัพท์ ----- จับไปกระเดียด

2.3 เมื่อพบคู่แล้วผู้วิจัยแจกกระดาษและดินสอให้นักเรียนผลัดกันซักถามข้อมูลส่วนตัวของกันและกัน เช่น ชื่อเล่น จำนวนพี่น้อง กีฬาที่ชอบ อุปนิสัย สิ่งที่น่าสนใจ เป็นต้น โดยใช้เวลา 10 นาที

2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนในเรื่องที่ได้ซักถาม เพื่อให้เพื่อนในกลุ่มได้รู้จักกันมากขึ้นจนครบทุกคู่

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากกิจกรรมดังนี้

3.1 ความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรม “คู่ของฉัน”

3.2 ข้อคิดและประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรม “คู่ของฉัน”

4. ผู้วิจัยสรุปข้อคิดเห็นของนักเรียนและแจกโปรแกรมการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

5. ผู้วิจัยอธิบายความหมายและลักษณะของความมีน้ำใจ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์วิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและบทบาทของนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ

6. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ โดยให้นักเรียนยกมือขึ้นถามทีละคน และในขณะที่เพื่อนพูดต้องให้เกียรติโดยการฟังเพื่อนด้วย

7. หลังจากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นและการสรุป

ครั้งที่ 2

หัวข้อเรื่อง ความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน : โดยการแบ่งสิ่งของให้กับเพื่อนด้วยความเต็มใจ
ชื่อกิจกรรม เพื่อนช่วยฉันได้
จุดมุ่งหมาย

- 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน
 สิ่งของหรือของเล่นให้กับเพื่อนด้วยความเต็มใจ
- 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน
 สิ่งของหรือของเล่นให้กับเพื่อนด้วยความเต็มใจ

ขนาดของกลุ่ม 12 คน
เวลาที่ใช้ 50 นาที
อุปกรณ์

- 1. บัตรภาพ จำนวน 12 แผ่น
- 2. ดินสอสี
- 3. นกหวีด

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้เกม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้
ขั้นที่ 1 ขั้นนำ
 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

เหมือนกันทุกคน

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนแจกบัตรภาพคนละ 1 แผ่นทุกคนมีบัตรภาพที่
 เหมือนกันทุกคน
- 2.2 ผู้วิจัยแจกดินสอสีที่จัดเตรียมไว้คนละ 3 แท่ง โดยแต่ละคนได้ดินสอ
 สีที่คละสีกัน

สีที่คละสีกัน

- 2.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาและขั้นตอนการทำกิจกรรมดังนี้
 2.3.1 ให้นักเรียนระบายสีลงในบัตรภาพที่แจกให้คนละ 1 ภาพ
 โดยระบายสีให้เหมือนกับตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาให้ดู
 2.3.2 นักเรียนทุกคนสามารถแบ่งปันหรือยืมสีกันระบายได้เพื่อให้
 ได้ภาพที่เหมือนกับตัวอย่าง

ได้ภาพที่เหมือนกับตัวอย่าง

- 2.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยเป่า
 สัญญาณนกหวีดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนนั่งเป็นครึ่งวงกลม

3.2 ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในการทำกิจกรรม “เพื่อนช่วยฉันได้”

3.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนออกมารายงานการร่วมกิจกรรมของสมาชิกแต่ละคนว่ามีพฤติกรรมการแบ่งปันดินสออย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียนในการแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนด้วยความเต็มใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม “เพื่อนช่วยฉันได้”

5.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันหลังจากทำกิจกรรม

ครั้งที่ 3

หัวข้อเรื่อง	ความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน : การให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน
ชื่อกิจกรรม	ไม่เป็นไร...ให้เธอก่อน
จุดมุ่งหมาย	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแบ่งปัน ผู้อื่นในการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของการแบ่งปันด้านการให้เพื่อน ยืมอุปกรณ์การเรียนให้เพื่อนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	50 นาที
อุปกรณ์	1. เอกสารบทบาทสมมติเรื่องไม่เป็นไร...ให้เธอก่อน 2. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดาษ เชือก เศษวัสดุ เป็นต้น
วิธีดำเนินการ	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยการใช้บทบาทสมมติซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ 1.1 ผู้วิจัยทักทายนักเรียนและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียน ทราบ 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์ การเขียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 เลือกผู้แสดงโดยวิธีอาสาสมัคร 2.2 ผู้วิจัยเล่าบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร...ให้เธอก่อน” ให้นักเรียนฟัง 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร...ให้เธอก่อน” ให้ผู้แสดงแต่ละคนและเตรียมตัวแสดง 2.4 ให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงช่วยจัดสถานที่ให้เหมาะสมและเป็นผู้ สังเกตการณ์

2.5 ผู้แสดงแนะนำตัวเองตามบทบาทสมมติที่ได้รับ และเมื่อผู้แสดงพร้อม
จึงเริ่มแสดงบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรม
ของตัวละครในบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน” ดังนี้

3.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร หลังจากแสดงบทบาทสมมติ
เรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน”

3.1.2 การกระทำของนักเรียนในเรื่องแสดงถึงอะไร

3.1.3 ให้นักเรียนช่วยกันคิดสิ่งที่ตนเองเคยมีน้ำใจในการแบ่งปัน

ในลักษณะต่าง ๆ

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวกับการ
แบ่งปันในการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อนในบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร....ให้
เธอก่อน”

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากละครบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่
เป็นไร.....ให้เธอก่อน” เกี่ยวกับการให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน แล้วสรุปเป็น
แนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของ
นักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแบ่งปันในการให้เพื่อนยืม
อุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก
การเข้าร่วมกิจกรรม

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “ไม่เป็นไร.....ให้เธอก่อน”

ครั้งที่ 3

ในชั่วโมงศิลปะ อาจารย์ให้นักเรียนทำโมบายโดยใช้เศษวัสดุ นาวินไม่มีเชือก จึงออกปากขอยืมกับพรชัย ซึ่งเอาเชือกมาเยอะ พรชัยไม่ให้และยังว่านาวินอีก เพียงออดิย็นจึงพูดว่าพรชัย และให้นาวินมาใช้เชือกกับตน ชั่วโมงต่อมาวิชาวิทยาศาสตร์ อาจารย์เข้ามาในห้องและบอกว่าชั่วโมงนี้จะให้นักเรียนทำแบบทดสอบวิทยาศาสตร์ เพื่อเก็บคะแนน นักเรียนทุกคนช่วยกันแยกโต๊ะและเตรียมเครื่องเขียนขึ้นมา และอาจารย์แจกแบบทดสอบให้นักเรียนทำ ขณะทำไปได้สักครู่พรชัยยกมือและบอกกับอาจารย์ว่าน้ำหมึกหมด ส่วนอีกด้ามหนึ่งมีหมึกแต่เขียนไม่ติด อาจารย์จึงถามนักเรียนว่า ใครมีปากกาสองด้ามให้พรชัยขอยืมหนึ่งด้าม ทุกคนเงยบกันหมดแต่นาวินซึ่งนั่งอยู่หลังสุด ลุกเดินมาหาพรชัยและบอกว่าตนเองมีปากกาสองด้าม จึงให้พรชัยขอยืมหนึ่งด้าม พรชัยมองหน้านาวินแล้วพูดว่าขอบใจนะเมื่อหมดชั่วโมงพรชัยนำปากกามาคืนนาวินแล้วถามว่าไม่โกรธตนเองหรือที่ชั่วโมงศิลปะเราพูดไม่ดีและไม่ให้ยืมของอีก นาวินบอกว่าไม่โกรธ เราเป็นเพื่อนกันนี่ พรชัยจึงรู้สึกเสียใจและให้สัญญาว่าต่อไปเราจะเป็นเพื่อนที่ดีกับทุกคน มีอะไรก็จะช่วยเหลือแบ่งปันกัน

บทบาทของอาจารย์

สมมติว่าฉันเป็นอาจารย์ ชั่วโมงศิลปะฉันให้นักเรียนทำโมบายโดยใช้เศษวัสดุพอชั่วโมงวิทยาศาสตร์ ฉันบอกนักเรียนว่าจะให้นักเรียนทำแบบทดสอบเพื่อเก็บคะแนนให้นักเรียนช่วยกันแยกโต๊ะ เตรียมอุปกรณ์การเขียนขึ้นมา เมื่อเด็กชายพรชัยปากกาน้ำหมึกหมด ฉันถามนักเรียนว่าใครมีปากกาสองด้าม ให้พรชัยขอยืมหนึ่งด้าม

บทบาทของนาวิน

สมมติฉันชื่อ นาวิน อาจารย์ให้ฉันทำโมบาย ฉันไม่มีเชือก ฉันจึงขอยืมพรชัยแต่พรชัยไม่ให้ฉันยืม พอชั่วโมงวิทยาศาสตร์ พรชัยน้ำหมึกหมด ฉันให้ปากกาพรชัยยืมหนึ่งด้าม เมื่อหมดชั่วโมงพรชัยขอบใจฉันและขอโทษฉัน ฉันบอกว่าไม่เป็นไรฉันไม่โกรธเราเป็นเพื่อนกัน

บทบาทของพรชัย

สมมติฉันชื่อ พรชัย ฉันเป็นนักเรียนที่นาวินขอยืมเชือกใช้ แต่ฉันไม่ให้และยังว่านาวินอีก แต่พอชั่วโมงวิทยาศาสตร์ปากกาของฉันน้ำหมึกหมด นาวินให้ฉันขอยืม ฉันจึงขอบใจและขอโทษนาวินเรื่องในชั่วโมงศิลปะและสัญญาว่าจะเป็นเพื่อนที่ดีกับทุกคน มีอะไรก็จะช่วยเหลือแบ่งปันกัน

ครั้งที่ 4

หัวข้อเรื่อง

ความมีน้ำใจด้านการให้ความช่วยเหลือ : การให้ความช่วยเหลือเพื่อน
โดยการช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ

ชื่อกิจกรรม

“ฉันไม่เข้าใจ”

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือเพื่อนโดย
การช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ

ขนาดของกลุ่ม

12 คน

เวลาที่ใช้

50 นาที

อุปกรณ์

1. เอกสารการใช้สถานการณ์จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ”

2. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ แบบเรียนวิชา
คณิตศาสตร์ สมุดแบบฝึกหัด ปากกา

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยการใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

1.1 ผู้วิจัยนำเข้าสู่การทดลองโดยบอกวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่อง
ความมีน้ำใจด้านการให้ความช่วยเหลือโดยการช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ

1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าสถานการณ์จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ”

1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนจำนวนหนึ่งอาสาสมัครเป็นผู้แสดงส่วนที่เหลือเป็นผู้
สังเกตการณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” และ
บทบาทให้กับผู้แสดงเพื่อทำการศึกษาและซักซ้อมก่อนการแสดง

2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงช่วยกันจัดฉากให้เหมือนสถานการณ์
จริง

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนแนะนำตนเองตามบทบาทที่แสดงกับเพื่อน ๆ ใน
กลุ่มจากนั้นให้เวลาในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้โดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน เพื่อช่วยกัน ทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ หลังจากแสดงสถานการณ์จำลองจบลงโดยให้นักเรียนแสดง ความคิดเห็นต่อเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1.1 การกระทำของเอกสกุลและพนัสแสดงถึงอะไร

3.1.2 ถ้านักเรียนเป็นเอกสกุลหรือพนัสนักเรียนจะทำเช่นนั้น

หรือไม่

3.1.3 ถ้านักเรียนประสบเหตุการณ์เช่นนี้แล้วไม่มีใครช่วยเหลือ

นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

3.1.4 การแสดงควมมีน้ำใจในสถานการณ์จำลองเรื่องนี้มีผลดีและ

ผลเสียอย่างไร

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลการวิเคราะห์ สถานการณ์จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ”

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์จำลองเรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ” ทั้งในด้านดีและไม่ดีสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือเพื่อนโดยการช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่ เพื่อนไม่เข้าใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก การเข้าร่วมกิจกรรม

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

เอกสารประกอบสถานการณ์จำลอง

เรื่อง “ฉันไม่เข้าใจ”

ครั้งที่ 4

ณ ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งภริดาเดินเข้ามาในห้องเรียนเป็นคนแรก ลักครุ่นนักเรียนคนอื่น ๆ ก็เริ่มทยอยเข้ามาในห้องเรียนเมื่อเจอหน้ากันต่างก็คุยกันถึงสิ่งต่างๆ ที่ตนได้ทำในวันเสาร์ - อาทิตย์ที่ผ่านมา รัตนา, สุปินดา, พันธ์และเอกสกุล เดินเข้ามาในห้องที่ละคนเมื่อมาครบทุกคนก็ต่างพูดคุยกัน รัตนาก็พูดกับเพื่อน ๆ ว่า เมื่อวันเสาร์เราไปเที่ยวสวนสยามสนุกมาก ส่วนสุพินดาก็พูดแทรกขึ้นมาว่า เราก็ก็นั่งสบายเหมือนกัน เรายังเล่นน้ำเลยรัตนาเห็นเราหรือเปล่า แต่วันนั้นคนเยอะมาก ส่วนพันธ์นั้นก็เล่าถึงพี่สาวที่มาจากต่างประเทศเลยชวนกันไปช้อปปิ้งและทานสุกี้ด้วย ส่วนเอกสกุลนั้นก็พูดว่าเราไม่ได้ไปไหนอยู่บ้านกับคุณพ่อคุณแม่ มีเพียงภริดาคนเดียวที่นั่งซึมไม่พูดกับใคร ตาเหม่อลอยออกไปทางหน้าต่าง ส่วนรัตนา สุปินดา พันธ์และเอกสกุลนั่งคุยกันอย่างสนุกสนาน มีเพียงเอกสกุลที่คุยกับเพื่อนแต่ก็หันไปมองภริดาบ่อย ๆ

บริเวณโรงอาหารเวลาพักกลางวัน นักเรียนทุกคนนั่งรับประทานอาหารและคุยกันที่โต๊ะอาหาร มีภริดาคนเดียวที่นั่งก้มหน้าไม่พูดอะไรเหมือนตอนเช้า จนทำให้เอกสกุลต้องถามภริดาว่าวันนี้ดูแปลก ๆ ไปไม่เห็นคุยอะไร รัตนากับสุพินดาไม่สนใจภริดาและยังพูดตำหนิว่าเขาไม่ยอมพูดก็ไม่ต้องไปจ้อเขา ส่วนพันธ์ก็พูดว่าจริงสิวันนี้ดูภริดาเงิบไปจริง ๆ เป็นอะไรหรือเปล่า และอย่าไปฟังรัตนากับสุพินดาเขาเลยเขาก็พูดไปอย่างนั้นเอง

เอกสกุลพูดเตือนรัตนากับสุพินดาว่าเวลาจะพูดอะไรให้คิดก่อนทุกครั้ง แต่ไม่จำเป็นต้องพูดทุกคำที่คิดนะ รัตนากับสุพินดาหันมาค้อนแล้วลุกเดินหนีไป ภริดาชอบใจเอกสกุลและพันธ์ที่เข้าใจเรา และภริดาก็เล่าเรื่องที่ไม่สบายใจให้ฟังเกี่ยวกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ไม่ค่อยเข้าใจ ในเรื่องที่เรากำลังเรียนและกลัวสอบตกด้วย เอกสกุลก็บอกภริดาว่าไม่เป็นไร เดี่ยวพวกเราช่วยกันอธิบายให้เธอเข้าใจ พันธ์พูดเสริมขึ้นว่า ตอนโรงเรียนเลิกแล้วพวกเราช่วยกันทำการบ้าน และอธิบายเรื่องที่เธอไม่เข้าใจด้วย ก่อนที่ผู้ปกครองมารับก็ได้นะ เอกสกุลก็พูดขึ้นว่าไม่ต้องกังวลนะเพราะภริดาเป็นคนขยันอยู่แล้วได้ทบทวนสักหน่อยและพวกเราจะช่วยเสริมอีกทีก็จะเข้าใจได้ ภริดาชอบใจพันธ์และเอกสกุลที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจ ทำให้รู้สึกสบายใจขึ้นมาก

ครั้งที่ 5

หัวข้อเรื่อง	ความมีน้ำใจด้านการให้ความช่วยเหลือ : การช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ		
ชื่อกิจกรรม	ร่วมแรงร่วมใจ		
จุดมุ่งหมาย	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการช่วยเหลือในการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของความมีน้ำใจด้านการช่วยเหลือในการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย		
ขนาดของกลุ่ม	12	คน	
เวลาที่ใช้	50	นาที	
อุปกรณ์	1. ลูกปัด 2. หลอดกาแฟ (ตัดเป็นท่อน ๆ ขนาด 2 เซนติเมตร) 3. เชือกฟาง 4. กรรไกร 5. นกหวีด 6. บัตรภาพผลไม้ สัตว์ ดอกไม้		
วิธีดำเนินการ	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้ เกม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยใช้เกมบัตรภาพผลไม้ สัตว์ ดอกไม้ 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนจับบัตรภาพในกล่องคนละ 1 บัตร 2.3 ผู้วิจัยเป่านกหวีดเพื่อให้นักเรียนหาเพื่อนที่มีบัตรภาพพวกเดียวกันเป็นสมาชิกในกลุ่ม 2.4 ผู้วิจัยของอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน		

2.5 ผู้วิจัยอธิบายกติกาและขั้นตอนการทำกิจกรรมดังนี้

2.5.1 นักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม จะได้รับลูกปัด หลอดกาแฟ เชือกฟาง และกรรไกร กลุ่มละ 1 ชุด โดยแต่ละกลุ่มจะได้สีของลูกปัดและสีของหลอดกาแฟไม่เหมือนกัน

2.5.2 ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มใช้เชือกฟางร้อยลูกปัดและหลอดกาแฟ ซึ่งทุกกลุ่มจะต้องมีทุกสีและร้อยให้ยาวที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.5.3 สมาชิกในแต่ละกลุ่มต้องแลกเปลี่ยนลูกปัดและหลอดกาแฟ เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีลูกปัดและหลอดกาแฟครบทุกสี

2.5.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามจนเข้าใจ จากนั้น ผู้วิจัยให้สัญญาณเป่านกหวีดให้นักเรียนเริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรมและเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนหยุดทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ”

3.2 ผู้วิจัยให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่ม ออกมารายงานการร่วมกิจกรรมของสมาชิกในแต่ละกลุ่มว่ามีพฤติกรรมในการช่วยกันทำงานอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถแล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียนในการช่วยเหลือกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ”

5.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

ครั้งที่ 6

หัวข้อเรื่อง	ความมีน้ำใจด้านการแสดงความเห็นใจ : การปลอบโยนหรือให้กำลังใจเพื่อน เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ		
ชื่อกิจกรรม	คู่ปรับ.....คู่ปลอบ		
จุดมุ่งหมาย	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจในการปลอบโยนหรือให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบแนวทางการเข้าใจตนเองในการแสดงความเห็นใจในการปลอบโยนหรือให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ		
ขนาดของกลุ่ม	12	คน	
เวลาที่ใช้	50	นาที	
อุปกรณ์	1. เอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง คู่ปรับ.....คู่ปลอบ 2. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงเช่น โต๊ะ เก้าอี้		
วิธีดำเนินการ	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องความมีน้ำใจด้านการแสดงความเห็นใจด้วยการปลอบโยนเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าสถานการณ์จำลองเรื่อง คู่ปรับ.....คู่ปลอบ 1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลือกผู้แสดงเพื่อแสดงตามบทบาทส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง คู่ปรับ.....คู่ปลอบ ให้กับนักเรียนเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจก่อนที่จะแสดง 2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงช่วยกันจัดฉากให้เหมือนกับสถานการณ์จริง 2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนแนะนำตนเองตามบทบาทที่แสดงกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม จากนั้นให้เวลาในการแสดงตามลำดับเหตุการณ์		

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 เมื่อแสดงจบผู้วิจัยแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน แล้วให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและบทบาทที่นักเรียนได้แสดงในสถานการณ์จำลอง เรื่อง “คู่ปรับ.....คู่ปลอม” ตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1.1 การกระทำของวินิตและชาญชัยแสดงถึงอะไร

3.1.2 ถ้านักเรียนเป็นวินิตและชาญชัย นักเรียนจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.1.3 ถ้าเพื่อนของนักเรียนประสบปัญหาเช่นเดียวกับสาทิส

นักเรียนจะทำอย่างไร

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการอภิปรายของแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปแง่คิดที่ได้จากสถานการณ์จำลองเรื่องคู่ปรับ.....คู่ปลอม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการแสดงบทบาทสถานการณ์จำลองเรื่องคู่ปรับ.....คู่ปลอม

5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

เอกสารประกอบสถานการณ์จำลอง

เรื่อง คู่ปรับ.....คู่ปลอม

ครั้งที่ 6

สาทิสเป็นนักเรียนที่มาจากต่างจังหวัด ไม่มีญาติอยู่ในกรุงเทพฯ บิดามารดาของสาทิสจึงซื้อ คอนโดมเนียมใกล้กับโรงเรียนให้สาทิสอยู่ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่สาทิสต้องจากบ้านจากครอบครัวมาอยู่ตามลำพัง สาทิสเป็นคนไม่ค่อยพูดจึงมีเพื่อนสนิทเพียง 2 คนเท่านั้น คือ วินิต และชาญชัยแต่ทั้ง 2 คนนี้จะพักอยู่กับบิดามารดา ซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้กับคอนโดมเนียมที่สาทิสอยู่

เช้าวันหนึ่งหลังจากทานข้าวที่โรงอาหารแล้ว สาทิสแอบมานั่งอยู่คนเดียวที่ม้านั่งบริเวณสวนหย่อมของโรงเรียน วินิตและชาญชัยเดินผ่านมาเห็นสาทิสนั่งเงิบเหงา ซึมเศร้าจึงเข้าไปถามสาทิสเล่าว่าคิดถึงบ้านและกลุ้มใจเรื่องเรียนด้วย เพื่อนในห้องส่วนมากเก่ง ๆ ทั้งนั้น ทำให้รู้สึกตัวเองด้อยกว่าคนอื่น เวลาเรียนมักจะคิดไม่ทันเพื่อน และไม่สนิทกับใครเลยในห้องเรียน วินิตและชาญชัยช่วยกันปลอบใจสาทิสว่าอย่าคิดมากและแนะนำสาทิสให้พูดคุยกับเพื่อน ๆ ในห้องเดียวกันให้มากขึ้น โดยให้พูดคุยกับเพื่อน ๆ ก่อนบ้างเพราะถ้าสาทิสไม่พูดกับเพื่อนก่อนเพื่อนก็คงไม่กล้าพูดกับเธอ นะพยายามปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนในห้อง หากเรียนไม่เข้าใจควรถามอาจารย์ผู้สอนหรือเพื่อนในห้อง วินิตและชาญชัยยังบอกสาทิสว่าหากมีเรื่องไม่สบายใจ ยินดีจะรับฟังเป็นเพื่อนคู่คิดหรือจะปรับทุกข์ได้ตลอดเวลาและยินดีจะช่วยเหลือเพราะพวกเขายังต้องเรียนที่นี่อีก 3 ปี เมื่อเรียนจบแล้วเราก็คงเป็นเพื่อนกัน เธอจะต้องเข้มแข็ง สาทิสฟังและคิดตามที่เพื่อนพูดจึงบอกวินิตและชาญชัยว่า จริงอย่างที่เธอทั้งสองพูด เราจะพยายามปรับตัวเข้ากับเพื่อนให้ได้ และจะพูดคุยกับเพื่อนก่อนเพราะเรายังต้องเรียนที่นี่อีกหลายปี เรียนอะไรไม่เข้าใจก็จะถามอาจารย์หรือเพื่อนในห้อง วินิตกับชาญชัยยิ้มให้กำลังใจเพื่อนพร้อมพูดว่า มันต้องอย่างนี้สิเพื่อน สาทิสชอบใจในความมีน้ำใจของวินิตและชาญชัยที่ปลอบใจและให้กำลังใจเมื่อตนไม่สบายใจ

ครั้งที่ 7

หัวข้อเรื่อง ความมีน้ำใจด้านการแสดงความเห็นใจ : การไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด
ชื่อกิจกรรม กว่าฉัน.....จะเป็น
จุดมุ่งหมาย

- 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแสดง
 ความเห็นใจผู้อื่นในการไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด
- 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของการแสดงความเห็นใจในการ
 ไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด

ขนาดของกลุ่ม 12 คน
เวลาที่ใช้ 50 นาที

- อุปกรณ์
- 1. เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง กว่าฉันจะ.....เป็น
 - 2. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบ เช่น โต้ะ แก้วอี้

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมโดยการใช้บทบาทสมมติซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน เกี่ยวกับเรื่องการแสดงความเห็นใจและอธิบาย
วัตถุประสงค์ของการแสดงความเห็นใจในการไม่ซ้ำเติมเมื่อเพื่อนทำผิด

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 2.1 เลือกผู้แสดงโดยวิธีอาสาสมัคร
- 2.2 ผู้วิจัยเล่าบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉันจะ.....เป็น”
- 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉันจะ.....เป็น”ให้ผู้แสดง
แต่ละคนและเตรียมตัวแสดง
- 2.4 ให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงช่วยจัดสถานที่และเป็นผู้สังเกตการณ์
- 2.5 ผู้แสดงแนะนำตัวเองตามบทบาทสมมติที่ได้รับและเมื่อผู้แสดงพร้อม
จึงเริ่มแสดงบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

- 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรม
ของตัวละครในบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉันจะ.....เป็น” ดังนี้

3.1.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรหลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉันจะ.....เป็น”

3.1.2 ถ้ามีนักเรียนบางคนทำผิด นักเรียนรู้สึกอย่างไร

3.1.3 การแสดงบทบาทสมมติเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับอะไร

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวกับการแสดงความเห็นใจในการไม่ซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิด ในบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉันจะ.....เป็น”

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากละครบทบาทสมมติเรื่อง “กว่าฉันจะ.....เป็น” เกี่ยวกับการไม่ซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิด แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียนโดยเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความมีน้ำใจด้านการแสดงความเห็นใจในการไม่ซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิด

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง กว่าฉันจะ.....เป็น

ครั้งที่ 7

ณ สนามกีฬาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการในช่วงโมงพลานามัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 อาจารย์เฉลิมวุฒิให้นักเรียนฝึกซ้อมเลี้ยงลูกบอลเกตบอลและชู้ตลูกลงในแป้นบาส นักเรียนทุกคนกระจ่ายไปซ้อม สัปดาห์หน้าครูจะสอบเก็บคะแนนเป็นกลุ่มแต่ละกลุ่มให้ช่วยกันฝึกซ้อม ส่วนกลุ่มนารีและเพื่อนอีก 4 คน คือ คมสัน วรวิทย์ กาญจนา และวิยะดา ทุกคนแยกกันไปซ้อม หลังจากหมดชั่วโมงพลานามัยนารีก็ถามเพื่อนในกลุ่มว่าหลังเลิกเรียนเราซ้อมกันทุกวันนะ เพราะฉันยังทำไม่ได้เลย คมสันพูดโต้ตอบทันทีว่า ตนจะไม่อยู่ซ้อมส่วนกาญจนาไม่สนใจที่นารีพูดและจะไม่อยู่ซ้อมเหมือนกัน เพราะเราเล่นได้แล้ว วรวิทย์พูดเตือนคมสันและกาญจนาว่า เราอยู่กลุ่มเดียวกันควรช่วยกันฝึกซ้อม และสอนให้กับเพื่อนที่ยังเล่นไม่ได้ วิยะดาก็บอกนารีว่าเราจะอยู่ซ้อมกับเธอทุกวันและช่วยกันสอน เราเองก็จะเล่นได้ดีขึ้นด้วย

หลังจากเลิกเรียนนารีและวิยะดาก็เตรียมลูกบาสมาซ้อมที่สนาม ขณะที่ซ้อมนารีเลี้ยงลูกบาสไม่ค่อยได้และชู้ตลูกบาสไม่ลงห่วง ส่วนวิยะดาเลี้ยงลูกบาสได้แต่ชู้ตได้ไม่ค่อยดีทั้งสองเป็นกำลังใจให้กันขณะนั้นกาญจนาและคมสันก็มาเห็นพอดีทั้งสองคนหัวเราะชอบใจ วรวิทย์พูดขึ้นว่า “พวกเธอมีหัวเราะเขาอยู่ได้ควรไปช่วยสอนเขาหน่อยนะ เราอยู่กลุ่มเดียวกันและเธอสองคนก็เล่นเก่ง” คมสันและกาญจนาก็ยังไม่สนใจคำพูดของวรวิทย์ จากนั้นวรวิทย์ก็เดินไปหานารีกับวิยะดาและบอกว่าเราจะช่วยฝึกซ้อมพวกเธอ นารีกับวิยะดาบอกกับวรวิทย์ว่า ชอบใจมากนะที่เห็นใจพวกเรา วรวิทย์ตอบว่าไม่เป็นไรเราอยู่กลุ่มเดียวกันและเราก็ได้ฝึกไปด้วย นารี วิยะดา และวรวิทย์ฝึกซ้อมหลังเลิกเรียนทุกวันจนนารีเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาสลงห่วงได้แม่นยำมีความมั่นใจมากขึ้น ส่วนวิยะดาชู้ตลูกบาสลงห่วงได้แม่นยำมากขึ้น ทั้งสองชอบใจวรวิทย์ที่ไม่หัวเราะเยาะพวกเราและยังช่วยพวกเราอีก วรวิทย์ก็ตอบว่าฉันดีใจด้วยที่เธอสองคนเล่นบาสได้เวลาสอบก็ไม่ต้องกังวลนะ พวกเธอต้องสอบผ่านได้แน่นอน นารีกับวิยะดาชอบใจวรวิทย์ที่ให้กำลังใจพวกเราและทุกคนก็หัวเราะพร้อมกัน

ถึงวันสอบอาจารย์เฉลิมวุฒิสอบเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาสลงห่วง นารี วิยะดาและวรวิทย์สามารถทำได้ดี อาจารย์พูดชมนารีและวิยะดาว่ามีความพยายามหมั่นฝึกซ้อม วรวิทย์ก็มีน้ำใจเห็นใจเพื่อนรู้ว่าเพื่อนเล่นไม่ค่อยได้ก็ช่วยฝึกซ้อมให้ครูขอชมเชยในการมีน้ำใจของวรวิทย์เพราะครูสังเกตเห็นพวกเธอซ้อมหลังเลิกเรียนทุกวัน ส่วนกาญจนากับคมสันก็สามารถทำได้แต่ไม่ดีเท่าที่ควร มีการชู้ตลูกบอลหลายลูกทำให้คะแนนในกลุ่มน้อยลง และอาจารย์ได้เตือนว่า ควรฝึกซ้อมบ้าง ถึงแม้ว่าเราสองคนจะเล่นเก่งแต่โอกาสพลาดก็มีเช่นกัน ที่สำคัญควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้ำใจต่อกันไม่หัวเราะเยาะเพื่อนเมื่อเพื่อนทำไม่ได้หรือทำผิดพลาดแล้วก็เดินจากไป กาญจนาพูดกับคมสันว่า รู้สึกเสียใจที่ถูกอาจารย์ตำหนิและทำให้กลุ่มได้คะแนนน้อยคมสันก็รู้สึกเช่นเดียวกับกาญจนา และทั้งสองคนก็ไปขอโทษนารี วิยะดาและวรวิทย์ที่ทำให้คะแนนน้อย และไม่หัวเราะเยาะที่อาจารย์ตำหนิพวกเรา ต่อไปเราจะไม่เป็นเช่นนี้อีกเราจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจต่อกันไม่ซ้ำเติมเพื่อน ไม่

หัวเราะเยาะเมื่อเพื่อนทำไม่ได้ ทั้งสามคนก็บอกว่าไม่เป็นไรพวกเราเป็นเพื่อนกัน ทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้ พวกเราไม่โกรธเธอหรือและตั้งใจที่พวกเราปรับปรุงตัวใหม่ ทุกคนยิ้มแย้มให้กัน

บทบาทของอาจารย์เฉลิมวุฒิ

สมมติว่าฉันชื่อ อาจารย์เฉลิมวุฒิ ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 สอบเก็บคะแนนเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาส โดยสอบเป็นกลุ่ม ให้ทุกคนไปฝึกซ้อมกันเองหลังเลิกเรียน ฉันได้สังเกตเห็นนารี วิยะดาและวรวิทย์ฝึกซ้อมทุกวันหลังเลิกเรียน ส่วนคมสันและกาญจนาไม่ฝึกซ้อมไม่ช่วยเพื่อนและหัวเราะเยาะเพื่อนอีก ฉันได้ชมเชย นารี วิยะดาและวรวิทย์ที่มีความพยายามหมั่นฝึกซ้อม มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นใจกันและฉันได้อบรมคมสันและกาญจนาว่า คนเก่งก็มีโอกาสพลาดได้ถ้าขาดการฝึกซ้อมและที่สำคัญการที่เราอยู่ห้องเดียวกันต้องช่วยเหลือกัน มีน้ำใจต่อกัน เห็นใจกัน

บทบาทของนารี

สมมติว่าฉันชื่อนารี ฉันเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาสไม่ได้จนเพื่อนหัวเราะเยาะ ฉันขอให้วิยะดา วรวิทย์ คมสันและกาญจนา ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกันมาซ้อมหลังเลิกเรียน ฉันอยู่ซ้อมทุกวัน จนฉันเล่นเป็นและทำได้ มีความมั่นใจมากขึ้น พอถึงวันสอบฉันทำได้ดี อาจารย์เฉลิมวุฒิได้ชมว่ามีความพยายามหมั่นฝึกซ้อมจนเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาสได้และฉันไม่โกรธคมสันและกาญจนา

บทบาทของวิยะดา

สมมติว่าฉันชื่อวิยะดา ฉันสามารถเลี้ยงลูกบาสได้แต่ชู้ตลงห่วงได้ไม่ค่อยดี ฉันอยู่ซ้อมกับนารี และวรวิทย์ทุกวัน ช่วยสอนนารี และตัวฉันเองก็ได้ฝึกไปด้วย จนชู้ตได้แม่นยำ อาจารย์เฉลิมวุฒิชมฉันว่ามีความพยายามหมั่นฝึกซ้อมและฉันไม่โกรธ ไม่หัวเราะเยาะไม่ซ้ำเติมคมสันกับกาญจนา

บทบาทของวรวิทย์

สมมติว่าฉันชื่อ วรวิทย์ หลังเลิกเรียนฉันช่วยสอนการเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาสให้กับนารี และวิยะดาทุกวัน ให้กำลังใจเพื่อนทั้งสองจนสามารถเลี้ยงลูกบาสและชู้ตลูกบาสได้แม่นยำสามารถสอบผ่านได้ดี ฉันพูดเตือนสติคมสันกับกาญจนาขอให้ช่วยสอนนารีกับวิยะดาหน่อย เพราะเราอยู่กลุ่มเดียวกัน อาจารย์เฉลิมวุฒิชมฉันว่าเป็นคนมีน้ำใจ เห็นใจเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน ไม่ซ้ำเติมเพื่อน และฉันไม่โกรธคมสันและกาญจนาที่ทำให้คะแนนในกลุ่มน้อยลง

บทบาทของคมสันและกาญจนา

สมมติฉันชื่อ คมสันและกาญจนา ฉันเป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกับ นารี วิยะดาและวรวิทย์ ฉันเล่นบาสเกตบอลได้ ฉันไม่ช่วยเพื่อนซ้อมบาสเกตบอล แต่ฉันหัวเราะเยาะเพื่อนที่เลี้ยงลูกบาสไม่ได้และชู้ตลูกบาสไม่ลงห่วง ถึงแม้วรวิทย์ขอให้ฉันช่วยเพื่อนหน่อยและฉันก็ไม่อยู่ซ้อมหลังเลิกเรียน พอถึงวันสอบฉันชู้ตลูกบาสพลาดหลายลูกทำให้คะแนนในกลุ่มน้อย ฉันถูกอาจารย์เฉลิมวุฒิตำหนิ ฉันรู้สึกเสียใจที่ถูกอาจารย์ตำหนิ ฉันขอโทษนารี วิยะดาและวรวิทย์ ต่อไปฉันจะไม่เป็นเช่นนี้อีกจะช่วยเหลือกัน มีน้ำใจต่อกัน ไม่หัวเราะเยาะไม่ซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเพื่อนทำไม่ได้

ครั้งที่ 8

[illegible]

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการแสดงความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ต่อเพื่อนและผู้อื่น
2. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นความรู้สึกที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนบอกประโยชน์และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน
4. เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแสดงความคิดเห็น แล้วนำความรู้มาพัฒนาตนเองในการปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

อุปกรณ์

1. ช่องจดหมายยาวสีขาว จำนวน 12 ช่อง
2. กระดาษขนาด 3 x 7 นิ้ว จำนวน 132 แผ่น

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยกิจกรรม “ ของความดี”
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
3. ผู้วิจัยแจกซองจดหมายให้นักเรียนคนละ 1 ซอง พร้อมกับแจกกระดาษขนาด 3 x 7 นิ้ว ให้อีกคนละ 11 แผ่น
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนชื่อของตัวเองบนหน้าซองจดหมายของแต่ละคน จากนั้นให้นักเรียนส่งซองจดหมายที่มีชื่อของตัวเองให้เพื่อนที่นั่งอยู่ทางขวามือของตัวเอง
5. ผู้วิจัยให้นักเรียนนำกระดาษที่ผู้วิจัยแจกให้ ให้นักเรียนเขียนข้อดี หรือความดี ความมีน้ำใจของเพื่อนที่มีชื่อเขียนอยู่ที่หน้าซอง เมื่อเขียนเสร็จแล้วให้นำกระดาษนั้นใส่ไว้ในซองจดหมาย จากนั้นก็เวียนไปทางขวาส่งต่อไปให้เพื่อนทำเช่นนี้ไปจนครบทั้งวงกลม
6. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์
7. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปผลจากการเรียนรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตจริงได้

8. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

9. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติมแล้วกล่าวขอบคุณนักเรียนและปิดการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธเพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อน

ภาคผนวก ค

- **คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

คุณภาพของเครื่องมือ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก		ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	33.70		16	19.52
2	36.47		17	13.27
3	17.49		18	21.04
4	24.63		19	13.37
5	30.50		20	34.64
6	18.16		21	29.47
7	24.85		22	24.08
8	34.00		23	20.24
9	19.28		24	18.24
10	20.04		25	17.07
11	26.19		26	16.63
12	18.91		27	20.35
13	18.10		28	23.29
14	32.09		29	11.51
15	11.35		30	21.80

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.8986

ภาคผนวก ง

- หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ทม 1012/ ๕๖3๘

128

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

1๙ ธันวาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
วันที่ ๒๔ / ๑๒ / ๔๕
เวลา ๑๑.๐๗ น.
เลขที่รับ ๒๕๑๗
รหัสเรื่อง ๓.๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และโปรแกรมการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธฯ อยู่กับ ๐.มช. ทั้งหมด.

เนื่องด้วย นางสาวบุรี เสมใจดี นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ผลของกลุ่มสัมพันธเพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทนา วงษ์อินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ และทดลองใช้โปรแกรมการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธเพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 50 คน และตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจ ทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่ม ในระหว่างเดือนธันวาคม 2545

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวบุรี เสมใจดี ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

☒ ทราบ

☒ ดำเนินงานตามเสนอ

เรียน ท่านผู้อำนวยการ

๑ เพื่อโปรดทราบ และส่งเอกสาร

๒. เห็นควรมอบ/แจ้งฝ่าย.....

ขอแสดงความนับถือ

(นางกุลสุมา ชำรงศรีสุข)

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์) 24 S.A. 2545

ทราบ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ ๒ ระดับ ๗
สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
24 S.A. 2545
โทร. 02-664-1000 ต่อ 5531, 5618
โทรสาร. 02-258-4119

0 ผช.ธ.
๐ ผช.ว.
0 ผช.ป.
0 ผช.บ.
0 ผช.อาคารฯ
๐ ผช.บริหาร

ที่ ทม 1012/ ๐๐๖๐

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

วันที่ ๗ / ๑๑ / ๕๖

เวลา ๑๑.๒๙ น.

บันทึกที่เข้ามาย ๐๐ ๕๖

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๓.๓

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

3 มกราคม 2546

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มฯ

เนื่องด้วย นางสาวยุริ เสมใจดี นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทนา วงษ์อินทร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตใช้สถานที่จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 400 คน และตอบแบบสอบถามความมีน้ำใจ ทั้งก่อนและหลังกิจกรรม ในระหว่างเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอกความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวยุริ เสมใจดี ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย
เรียน ท่านผู้อำนวยการ

๑ เพื่อโปรดทราบ และแจ้งผลการพิจารณา

๒. เห็นควรมอบ/แจ้งฝ่าย.....

ขอแสดงความนับถือ

☒ ทราบ

☒ ดำเนินงานตามเสนอ

(รองศาสตราจารย์นันทนา หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

- 7 ม.ค. 2546

(นางกุลภา ชำรงศรีสุข)

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

- 7 ม.ค. 2546

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731, 5618

โทรสาร. 02-258-4119

หมายเหตุ : หากมีข้อสอบถามเกี่ยวกับเอกสาร กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ที่ทำงาน 02-722-7970 ต่อ 120

มือถือ 01-5677855

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวมยุรี เสมใจดี
วัน เดือน ปีเกิด	30 กันยายน 2499
สถานที่เกิด	เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	113/12 (35) ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ 1 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2516	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ. ต้น) วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
พ.ศ. 2522	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
พ.ศ. 2528	ครุศาสตรบัณฑิต (การแนะแนว) วิทยาลัยครูสวนดุสิต
พ.ศ. 2529	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ